

Ҳуқуқий маданият — адолат омили

**Ўзбекистон Республикаси
Вазирлар Маҳкамасининг ҚАРОРИ****ДАВРИЙ МАТБУОТНИ ТАРҚАТУВЧИ
КОРХОНАЛАРНИ ҚЎЛЛАБ-
ҚУВВАТЛАШ ЧОРА-ТАДБИРЛАРИ
ТЎҒРИСИДА**

Даврий матбуотни тарқатувчи корхоналар иши самарадорлигини янада ошириш, босма нашрларни республика аҳолисига ўз вақтида етказиш, уларни етказиб беришни жадаллаштириш ва таннархини пасайтириш мақсадида Вазирлар Маҳкамаси **ҚАРОР ҚИЛАДИ:**

1. Белгилансинки, "Матбуот тарқатувчи" акциядорлик компанияси ва компания таркибига кирувчи корхоналар 2000 йил 1 майдан бошлаб 2003 йил 31 декабргача ялпи даромаддан беш фоиз миқдорида солиқ тўлайдилар ва ялпи даромаддан республика йўл жамғармасига 0,5 фоиз миқдорида маблағ ажратадилар, бўшаб қолган маблағлар матбуот тарқатиш тармоқларини ривожлантиришга йўналтирилади.

2. Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги 2000 йил 1 майдан бошлаб 2003 йил 31 декабргача "Матбуот тарқатувчи" акциядорлик компаниясига давлат бюджетидан даврий матбуотни авиация ва темир йўлда ташиш билан боғлиқ харажатларнинг 50 фоизини қоплаш учун мақсадли фойдаланиладиган маблағлар ажратишни назарда тутсин.

3. Куйидагилар:

Ўзбекистон Республикаси Энергетика ва электрлаштириш вазирлигига "Матбуот тарқатувчи" акциядорлик компанияси ва компания таркибига кирувчи корхоналарга электр энергиясини "Носаноат истеъмолчилар, бюджет ташкилотлари" истеъмолчилар бешинчи гуруҳи бўйича бериш;

"Ўзбекистон ҳаво йўллари" миллий авиакомпаниясига босма нашрлар вилоят марказлари ва Қорақалпоғистон Республикасига ҳар куни барвақт етказиб берилишини назарда тутган ҳолда самолётлар учиши жадвалини қайта кўриб чиқиш тавсия қилинсин.

4. Мазкур қарорнинг бажарилишини назорат қилиш Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари В.Й.Отаев зиммасига юклансин.

Вазирлар Маҳкамасининг Раиси
И.КАРИМОВ

Тошкент шаҳри,
2000 йил 13 апрел.

**Мақсадни
англаган
манзилга етар**

2-бет

**Ўғил-қизлар
нималардан
завқланадилар?**

3-бет

**"Ҳарбий қўшиқлар
ватанпарварликка
чорлайди"**

5-бет

ФАРМОН

Ўзбекистон Республикаси Президентининг "Тошкент молия қурилиш корпорацияси ("Тошуйжойинвестқурилиш")ни тугатиш" тўғрисидаги Фармони чиқди.

ТАНЛОВ

Ўзбекистон Оммавий аҳборот воситаларини демократлаштириш ва қўллаб-қувватлаш ижтимоий-сиёсий жамғармаси ҳамда "Тасвирий ойна" Республика ижодий уюшмаси аънавий "Энг улуғ, энг азиз" Республика танловини эълон қилди.

**СЎНГГИ УЧ КУН
МУЖДАЛАРИ****ГРАНТ
АЖРАТИЛДИ**

Тошкентдаги "Интерконтинентал" меҳмонхонасида Хитой Халқ Республикасининг Ўзбекистон Республикасига беғараз ёрдам сифатида грант ажратиш борасидаги Алмашув хати имзолан-

ди. Ушбу грант икки томонлама ҳамкорлик дастури доирасидаги соғлиқни сақлаш тизимини ривожлантириш лойиҳасини амалга оширишга сарфланади.

**КОНСТИТУЦИЯВИЙ
СУДДА**

Ўзбекистон Республикаси Конституциявий судининг навбатдаги мажлисида "Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига ўзгартиришлар киритиш тўғрисида"ги Қонун лойиҳасини кўриб чиқиш учун Олий Мажлисга киритиш ҳақидаги масала муҳокама этилди ва ушбу қонун лойиҳасини Олий Мажлисга киритиш ҳақида қарор қабул қилинди.

**Шарқдаги
фан ва маданият
маркази**

9-бет

**Мадлен
Олбрайт беш
тилни билади**

12-бет

**Қизлик уй
карвонсарой**

13-бет

Кейинги йилларда дарсликлар, ўқув қўлланмаларини ёзиш ва chop этиш тез суръатларда амалга оширилишти ва бу жараён давом эттирилмоқда. Эндиликда дарсликларнинг янги тайёрланганларини қайта қуриб чиқиш зарура-ти пайдо бўлаётир. Бундай заруратни 6 апрель кун Оқсарой қароргоҳида файласуф, тарихчи, сиёсатшунос, социолог, психолог, педагог ва адабиётшунос олимлар, журналистлар, таниқли ноиблар, жамоат ташкилотлари вакилларининг Президентимиз иштирокида ўтказилган йиғилишда қўйилган вазифалар тақозо этмоқда.

Яқинда РТМда Ўзбекистон халқ таълими вазирининг биринчи уринбосари Йўлдош Саиджонов бошчилигида дарслик яратувчи гуруҳлар раҳбарлари, дарсликлар муаллифлари, олимлар ҳамда методистлар билан бўлиб ўтган учрашув айнан шу вазифаларга бағишланди. Даставвал, йиғилганларга Президентимиз нутқлари видеоёзуви яна бир карра эшиттирилди. Унда Ўртбошимиз таъкидлаганидек, мафкура тўғрисидаги муҳокамалар ўз йўли билан давом этаверади. Энди амалий босқичга ўтиш зарур.

Хўш, дарслик ва ўқув қўлланмалари миллий истиқлол йўли, унинг қийинчиликлари, келажаги рўйи-рост, атрофлича сингдирилганми? Шу йўсинда яна қатор саволлар туғилади. Энди вояга етётган ёшларни қандай гоё билан тарбиялашимиз керак? Ўғил-қизлар эски тузум ва янги замон фарқини ҳамда лоқайдлик ва мутелик қандай оқибатларга олиб келишини тушуниб етаяптиларми? Асосий фанлар, шунингдек, режага киритилган янги фанлар — “Одобнома”, “Ватан туйғуси”, “Ўзбекистон ифтихорлари”, “Маънавий асослари” дарсликларидаги тушунчалар самараси қандай бўлаётир?

Учрашувда иштирок этганлар ана шу каби саволларга жавоб топишга ҳаракат қилишиб, ҳар бир фан йўналишида қилинаётган ва амалга оширилиши лозим бўлган ишлар тўғрисида сўз юритдилар. Хусусан, улар мактаб кутубхоналарини туркум асарлар билан бойитиш, миллий истиқлол мафкурасини, илгор гоёларни дарсликларга сингдириш, миллий мафкура концепциясини яратишда энг

МАҚСАДНИ БИЛГАН МАНЗИЛГА ЕТАДИ

муҳим фикрларни эътиборга олиш, педагогика фани имкониятларидан кенг фойдаланиш, дарсликларни қисқа вақтларда мазмунан қайта қуриб чиқиш ёхуд уларга қўшимча тавсиялар бериш сингари таклиф ва мулоҳазаларни баён қилишди.

Йиғилиш жараёни бизда ҳам айрим мулоҳазаларни уйғотди. Мафкура нима ўзи? Президентимиз Исроҳ Каримовнинг 6 апрель кунги йиғилишда саволни ана шу тарзда қўйганлиги ва унга батафсил жавоб қайтариб, мисоллар келтириб ўтганлиги, мактаб ва лицейни тилга олганлиги бежиз лар оилада, камол топади. Улар онгда эса қандайдир бушлиқ ҳамон мавжуд.

Назаримизда, бу бушлиқни тўлдириш учун, энг аввало, мактабдаги кадрлар масаласини ҳал қилиш зарур. Дейлик, мактабга туман ХТБ мудирини ҳамда директор “хўжайин”и. Шу боис ўқитувчилар фикр билдиришдан, баҳсга киришишдан узини тиядилар. Мабоодо илгор ўқитувчи бирон муаммо юзасидан фикр айтса, раҳбаридан ошириб тапирса, унга қарши тазйиқ пайдо бўлади, ҳар хил уринсиз дарс “тахлил”лари кўпаяди.

Энг ёмони, директор узига “ҳамфикр”ларни олиб қолади, серфикрлари билан эса “хайрлашиш”га тушади. Натижада муаллим “шароит”га мослашиб, муте бўлиб ишлашга мажбур бўлади. Мавқеини йўқотган, муте ўқитувчи ўқувчиларини ҳам баҳс-мунозарага чорламайди, эркин фикрлашга ургатайди...

Munosabat

Вазиятдан чиқишнинг йўли борми? Ҳа. Бунинг учун ўқитувчини ишга қабул қилиш механизмининг такомиллаштириш зарурга ўхшайди. Муаллимни туман педагогика кабинетини мудирини ҳамда мактаб директорининг маънавий ва маърифат ишлари бўйича уринбосарлари узлари ишлаб чиққан усуллар воситасида (қасамёд, синов ва ҳ.о) ишга қабул қилсин! Бу ҳуқуқ услубчилар ва уринбосарлар масъулиятини оширади. Шу билан бирга улар бутун жавобгарликни ўз зиммасига оладилар.

Аслида маънавий-маърифий ишлар учун масъул шахслар ахён-ахёндаги юзаки тадбирларни ўтказиш билан машғул бўлиб қолаётирлар. Афсусланарлиси, биз уларга миллий аъёнлар, урф-одатлар, расм-русумлар тарғиботчиси деб қарамадик, ўрнини белгиламадик.

Ундан ташқари, тарбиявий соатлар нуфузини ошириш, лозим топила, бундай машғулотларни мактаб компонентидеги соатлар ҳисобига ошириш лозим. Шунингдек, тугараклар фаолиятини янада жонлантириш, улар сонини кўпайтириш ҳам ижобий натижаларсиз қолмайди.

Аслида миллий мафкуранинг мақсади комил инсонни камол топтиришдир. Комил инсонгина узлигини англайди. Чунончи, узлик — бу Ватан, бу иймон, бу эркин фикрлаш, бу орият, гуруҳ дегандилар.

Президентимиз ибораси билан айтганда гурурли халқгина гоёга қарши гоё, фикрга қарши фикр, жаҳолатга қарши маърифат билан кураша олади. Гурури бор, эътиқоди бутун инсон эса, энг аввало, мактабда шакллантирилиши бир зум ҳам унутмаслик керак. Бунинг учун эса миллий истиқлол мафкураси ва миллий гоёлар сингдирилган дарслик ва қўлланмалар жуда-жуда зарур. Ният шулки, янгидан яратиладиган ҳар бир дарслик ўғил-қизларнинг миллий гурурини, ақл-идрокини, эзгу умуминсоний туйғуларини тарбиялай олсин! Ана шундагина биз озод ва обод Ватан қура оламиз.

Қурбонбой МАТҚУРБОНОВ,
“Маърифат”нинг махсус муҳбири

Seminar

ЎЗИНИ АСРАГАН, ЮРТИНИ АСРАЙДИ

Юртимиз қўлай географик минтақада жойлашган. Шунинг учун истиқлолга қадар бу тупроқ зўравон ҳукуматнинг табиий хом-ашё нуқтасига айланган эди. Қизил қуланка йиқилгач, табиийки бу хом-ашё манбаалари ҳақиқий эгасини топди. “Қўлай иқлим шароити, улкан минерал хом-ашё захиралари, стратегик материаллар ва қишлоқ хўжалик хом-ашёсининг катта захиралари ҳақиқ суратда Ўзбекистонни минтақа ва дунёнинг энг бой мамлакатлари қаторига олиб чиқади”, дея таъкидлаган эди давлатимиз раҳбари бир маърузаларида. Ушбу захиралардан келажақда унумли фойдаланиш эса бугунги авлоднинг билим, тафаккурини, боғлиқлигини ҳисобга олиб, “Ўзбекистон географик атласи” яратилган эди. Яқинда Республика Таълим марказида “Ўқувчиларнинг картографик тафаккурини ривожлантиришда янги “Ўзбекистон географик атласи”дан фойдаланиш” мавзусида семинар-кенташ бўлиб ўтди. Мазкур тадбирда Халқ таълими вазирининг биринчи уринбосари Йўлдош Саиджонов “Ўзбекистон географик атласи”нинг яратилишида олиб борилган ташкилий ишлар ҳусусида, ЎЗМУ профессори, география фанлари доктори Т. Мирзалиев “Ўзбекистон географик атласи” ва “Кадрлар тайёрлаш миллий дастури” асосида яратилган Давлат таълим стандартлари ҳамда география ўқув дастурининг мутаносиблиги тўғрисида маъруза қилдилар.

Шунингдек, семинар-кенташда бир қатор олий ўқув юртлири профессор-ўқитувчилари ва пойтахт мактабларидан таширф бўлган география фани ўқитувчилари мазкур дастурдан таълим жараёнида қандай фойдаланиш асосида фикр-мулоҳазаларини билдирдилар. Анжуман сўнггида “Ўзбекистон географик атласи”нинг яратилишида муносиб ҳисса қўшганлар фахрий ёрлик, эсдалик совгалари ва кўкрак нишонлари билан тақдирландилар.

Шерали НИШОНОВ,
“Маърифат” муҳбири

ТАДБИР ТАДОРИГИ

Бу йил 10-13 май кунлари пойтахтимизда аънавий тадбир — “Йил ўқитувчиси” кўрик-танловининг республика босқичи бўлиб ўтади. Хўш, ушбу нуфузли тадбирни кўнгилдагидек ўтказиш учун нималар қилинди ва яна нималар қилиниши керак? Яқинда халқ таълими вазирлигида йиғилиш бўлиб ўтди ва унда худди шу масалалар юзасидан фикр алмашилди. “Кенгаши тўй-таркамас” дейдилар. Тадбир тадориғига амал қилинаётганлигидан далолатдир.

Йиғилишни халқ таълими вазирининг биринчи ўринбосари Йўлдош Саиджонов бошқарди. Йиғилганлар бир йилда бир маротаба ўтказиладиган мазкур танловнинг юқори савияда, эсда қоларли тарзда ўтиши борасида ўз фикр-мулоҳазаларини билдирдилар.

И. БҮРИБОВ

Пойтахтимизнинг Ҳамза туманидаги 77-мактаб бошлангич синф муаллимаси Моҳидил Шермонова ўзининг изланувчанлиги билан ҳамкасблари орасида танилиб келмоқда. Хусусан, ёш муаллиманинг яқинда ўтказган очик дарси ҳам ўқитувчиларнинг ижобий эътирофига сабаб бўлди.

Суратда: Муаллима Моҳидил Шермонованинг “Очик дарс”идан лавҳа акс этган.

Бурхон РИЗОКУЛОВ олган сурат

“ВАТАН ТУЙҒУСИ”ЛА ЯРАТИЛГАН БОҒ

Наврўз арафасида ўқитувчи Мунаввар Мадаминова 5-синф ўқувчиларига “Ватан туйғуси” дарсини янги педагогик технология — ноанъанавий дарс сифатида ўтиб, унда мактабдаги бешинчи синф ўқувчилари қатнашилди. “Наврўз — янги кун демек!” мавзусидаги дарсда ўқувчиларга Наврўзнинг келиб чиқиш тарихи, бу ҳақда аждодларимизнинг муқаддас китоби “Авесто”да ҳам эслатилиши, бу байрамдаги маросим ва аъёнлар, турли халқ русумлари ҳақида тўла маълумот берилди. Наврўз кириши билан деҳқонларимизнинг баҳорги экишга киришишлари саҳнада “Деҳқон бобо” киефасида намоён бўлган ўқувчининг тилидан баён қилинди.

Ўз касбининг устаси, тажрибали муаллим ўтказган ноанъанавий дарс шуниси билан ёдда қоладиган бўлдики, “Деҳқон бобо” қизик таклиф билан тенгқўлларнинг фикр-мулоҳазаларини ҳам билди. “Юртбошимизнинг биз ёшларга кўрсатётган ғамхўрликларининг ифодаси жорий йилнинг “Соғлом авлод йили” деб эълон қилинганида яна бир карра кўринади. Экологик номутоносивилик туфайли минтақамизда боғ-роғлар камайиб кетмоқда. Шунинг учун мен мактабимизда “Соғлом авлод боғи” ташкил қилиш ва ҳар бир ўқувчи унга

бир тупдан ниҳол ўтказишини таклиф қиламан!”

Шунчаки таклиф — қизик-қизик билан бошланган ташаббус амалиётга айланди — мактаб маъмурияти боғ ташкил қилишга қарор қилди.

— Аввало, тажрибали ўқитувчимиз режиссёрлик қилиб ўтказган ноанъанавий дарснинг болалар ёдида бир умр қолажани айтиб ўтмоқ жоиз, — дейди хоразмлик мактаб директори Гулираёно Маткаримова. — Бу дарс таҳлилга кирган ўқитувчиларимизда ҳам яхши таассурот қолдирди. Саҳна кўринишлари, шеърхонлик, улғу бобокалонларимиздан келтирилган ибратли сўзлар, тўлиқ тарихий маълумотлар ёшларда Ватан туйғуси таркиб топишда катта рол ўйнаши шубҳасиз. Энди боғ масаласига келсак. Ёшларнинг таклифидан сўнг мактаб ёнидаги бўш маконда янги боғ қилишга киришдик. Ўқувчилар, ўқитувчилар турли мева-дархатлар ниҳолларини келтиришди, тегишли хўжаликлардан ниҳоллар олди ва қисқа фурсатда ажойиб боғ яратилди. Биз бу боғни юртбошимизнинг ёшларга доимий ғамхўрлигига миннатдорчилик рамзи сифатида “Соғлом авлод боғи” деб атадик.

Шерали НИШОНОВ,
“Маърифат” муҳбири

Tashabbus

Musobaqa

Ўзбекистон Республикаси ёшларининг “Камолот” жамғармаси мана 4 йилдики, ёшларни ҳарбий хизматга тайёрлаш ишларини яхшилашга кўмаклашиш, ҳарбий-ватанпарварлик, аждодларимиз меросига ҳурмат ва муҳаббат руҳида тарбиялаш, ёшларда мардлик, қатъийлик, куч-ғайрат, интизом, жамоатчиликка таянишни ривожлантириш мақсадида бир қатор вазирликлар билан ҳамкорликда ўқувчиларнинг “Шунқорлар” ҳарбий-спорт ўйинлари ўтказиб келмоқда.

Шу мақсадда кун кеча республика ёшларининг “Камолот” жамғармасида “Маънавият ва маърифат” бўлимида Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги, Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Ўрта махсус, касб-хунар таълими маркази, республика фахрийларини ижтимоий қўллаб-қувватлаш “Нуроний” жамғармаси, республика Мудофаа вазирлиги, Касаба уюшмалари Федерацияси Кенгаши, республика Давлат Жисмоний тарбия ва спорт қўмитаси, Соғлиқни сақлаш вазирлиги ҳамда Ўзбеки-

тўғрисида сўз борди.

— “Шунқорлар” мусобақасини ўтказишдан асосий мақсадимиз, — дейди биз билан суҳбатда халқ таълими вазирлиги ходими Зокир Колбоев. — Бу, энг аввало, ёшларда ватанпарварликни камол топтириш, ўсмирларни республика Куролли Кучлари сафида хизматга ва ҳарбий билим юртлирига киришга тайёрлаш, ўқувчилар томонидан оммани Куролли Кучларнинг шакли, тарихий

ўзгаришлари билан таништириш, шунингдек, келажақ авлодга мардлик ва қатъийатлилик, интизом, жамоатчиликка таяниш каби улкан фазилатларни имкон қадар кўпроқ муҳассамлаштиришга қаратилган.

Дарҳақиқат, “Шунқорлар” нафақат ҳарбий-спорт соҳасидаги беллашув, балки ўрта мактаб,

“ШУНҚОРЛАР” ШИДДАТИ ДАВОМ ЭТМОҚДА

лицей, гимназия, касб-хунар коллежлари талабалари ўртасида ўзаро маданий алоқалар ўрна-тиш, техникани билишлари, Куролли Кучлар Низомларини ўзлаштиришлари, ҳарбий билим юртлирига киришларига тайёрла-нишлари учун ҳам замин бўла-диган ҳаракатдир.

Мусобақаларга келадиган бўлсак, улар йилдан-йилга такомиллашиб, ранг-баранг тарзда ўтказилиб келинаётгани барча-

га аён. Бунга мисол сифатида, жорий йил мусобақаларига “Ватанпарвар” ташкилоти томонидан уюштирилган эзги биатлон беллашувини келтириш мумкин.

Юқорида айтганимиздек, жорий йил мусобақаларининг мактаб, туман босқичлари якунига етди, шунингдек, 7 та ҳудудда вилоят босқичлари ҳам ўтказилди. Мусобақаларни ўтказишда асосий эътибор уларнинг оммавий, байрамона тарзда ўтишига аҳамият берилмоқда. Қуйи босқич мусобақалари Андижон вилоятининг 538 та ўрта мактаб ва коллежларида ўтказилган бўлса, бу кўрсаткич Бухорода — 461, Жиззахда — 325, Самарқандда — 532, Сурхондарёда — 443 тани ташкил қилади.

Мусобақаларнинг республика финал босқичи 2000 йил 2-5 май кунлари Тошкент олий ҳарбий умумқўшин командирлари билим юртининг Чирчиқдаги ўқув-машқ базасида ўтказилиши режалаштирилган.

Бехбуд БОТИРОВ,
“Маърифат” муҳбири

Бир йил муқаддам Наманган вилояти-нинг кўпгина мактабларида, жумладан, Наманган туманидаги 8-мактабда ўқувчиларнинг хотирасини шеър ёдлаш орқали мустақамлаш ва уларни кутубхоналарга жалб қилиш бўйича хайрли ишга қўл урилган эди. Ҳозир бу усул кенг жамоатчилик ва мутахассислар томонидан эътироф этилмоқда. Қуйида ушбу тажриба ҳамда унинг натижаси муфассал баёни эълон қилинмоқда.

Ҳаётда ҳеч қандай ютуқ ёки галаба ҳеч кимга ўз-ўзидан келмайди. Ҳар бир муваффақиятнинг тагида тинимсиз меҳнат, машаққат ётади.

Хотираси кучли одамларга назар солсак, улар кўп ўқишади, изланишади, қизиқишлари кенг ва чуқур, ҳар бир воқеа-ҳодисани эслаб қолишга уринишади. Улар бунга ёшлиқдан машқ қилиш орқали эришишган. Демак, доно халқимизнинг "Болаликда ёзилгани-тошга, кексаликдагиси эса кумга" иборасига амал қилиб хотирани мустақамлашни болаликдан бошлаш лозим. Айниқса, бошлангич таълимда бу масалага катта эътибор бериш даркор, чунки дарс жараёнида "Эсимдан чиқиб қолибди", "Мен буни ёдлай олмаман", "Ҳозир, тилимни учиди турибди, айтолмаяпман" каби гаплар тез-тез қўлогимизга чалиниб туради. Бунинг сабаби-бола хотирасини мустақамлашга кам эътибор берганлигидир.

Аслида эса ҳар қандай соғлом киши хотираси чуқур, кенг ва барқарор бўлишига эриша олади. Бунинг учун қуйидагиларга эътибор бериш керак.

1. Хотирада сақлаб қолишнинг асосий шартларидан бири материалларни тушунарли эканлигидир. Яъни урганилаётган мавзу ўқувчи томонидан қанча пухта тушунилган бўлса, шунча яхши, хотирада сақланиб қолади.

2. Эслаб қолишнинг муҳим шартларидан бири — кишининг ички кечинмалари ва ҳис-туйғуларига боғлиқ. Билим яхши кайфиятда, хушчақчақлик ҳолатида урганилса, хотирада узоқ сақланиб қолади. Аксинча ваҳима, қўрқув ва таъйик остида урганилган материални эслаб қолиш жуда қийин кечади.

3. Хотира машқ орқали ривожланади. Бирор қонидан ургангач, уни мустақамлаш учун қўлаб шу қоидага оид машқлар бажариш фойдалидир.

4. Билиш жараёнида хотиранинг қанча кўп турлари (қуриш, эшитиш, образли, механик...) қатнашса, эслаб қолиш шунча осон кечади.

5. Хотирада сақлаб қолиниши лозим бўлган янги маълумотни узингизга аввалдан яхши таниш бўлган маълумот билан боғлаб қўйиш ҳам жуда фойдали бўлади. Масалан: Сизни 8-декабрь куни меҳмонга боришга тақлиф этишди. Бу санани эслаб қолиш учун шу куни Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси қабул қилинганини эслаш kifоя.

6. Хотирани мустақамлашнинг асосий шартларидан бири — такрорлашдир. Аммо такрорлашни ҳам яхши ташкил эта билиш лозим. Такрорлашлар орасини узайтириб бориш керак. Масалан, биринчи бор такрорлаш материал урганиб бўлингач, 10-15 минутдан кейин бўлиши даркор. Бунда асосан унутиб юборишнинг олди олинади. Иккинчи такрорлаш эса орадан 8-9 соат ўтгач, учинчиси — бир суткадан сунг ва ҳозир.

Такрорлашлар пайтида ута чарчашга ва миёни зурқишига йўл қўймаган маъқул. Кеч-қурун уйкуга ётишдан олдин ва эрталаб такрорлаш жуда фойдали ҳисобланади.

7. "Мен бу материални осонгина ёдлай оламан ва бу менинг қўлимдан келади, қолаверса, бу маълумот кейинчалик менинг иш фалиятимда, албатта, зарур бўлиб қолади" деган қатъий ишонч билан иш бошлаш ижобий натижалар олиб келади.

Бу фикрларни грузиялик олим — психолог фанлари доктори Д.Н. Узнадез ҳам узининг тажрибаларида исботлаган. Агар-чишида иккиланиш, ҳадиксираш, ўз кучига, ақлига ишонмаслик туйғулари бўлса, бундай киши ўз мақсадига эришиши дарғумон.

Юқорида айтиб ўтганимиздек, болага ўз-қучига ишонч баҳида этакдиган сўзларни вақти-вақти билан такрорлаб юриб, уни узига бўлган ишончини мустақамлаш орқали юксак натижаларга эришиш мумкин.

Жаҳонга Абу Наср Форобий, Абу Али ибн Сино, Ал Хоразмий, Баҳовиддин Нақшбандий, Хожа Аҳмад Ясавий, Мирзо Улуғбек, Алишер Навоий каби улугъ алломаларни етказиб берган заминимизда бола тарбиясига, айниқса, уларнинг хотираси, сеҳни, онги ва тафаккурини кучайтиришга, ақлий меҳнат қобилиятларини шакллантиришга катта аҳамият берилган. 6 ёшлигида 1200 дан ортиқ ғазални ёд билган бобомиз — шеърят мулкининг султони Навоий бу ҳақда "Фарҳод ва Ширин" достонида батафсил тўхталганлар.

Фарҳод зур ҳавас билан ўқигани, тиббиёт, математика, мантиқ ва бошқа фанларни чуқур урганиб, кўп ўтмай бир қатор илмларни эгалаб, ўз қобилияти ва малакаларини оширганини қуйидаги сатрлардан англаб олиш қийин эмас.

Алар бир қатла кўрди сабоқни,
Яна очмоқ йўқ эрди ул варақни.
Не сўзники ўқиб кўнглига ёзиб,
Дема кўнглики жон лавҳига қозиб.
Ўқиб ўтмак, ўқиб ўтмак ишори,
Қолиб ёдида қўл сафҳа бори....
Жаҳонда қолмади ул етмаган илм,
Билиб таҳқиқини касб этмаган илм.

Болаларнинг китоб ўқиши, билим олишга бўлган қизиқишларини орттириш, ақлий меҳнат қўникмаларини болаликдаёқ шакллантириш хусусида таниқли ёзувчи Ҳожиакбар Шайхон "Қалб кўзи" рўзномасининг шу йилги 10 сониди шундай ёзадилар (ёшга оид зойчнома. От ёши — 7 дан 12 ёшгача) : — "Марказий давр. Бу ёшда боланинг жами ўзига хос ҳислатлари намоён бўлади: фаолият юритишга ташналик уйғонади, бир умрга кетадиган қўникма ва тажрибалар орттиради...

Асосий мақсад — ўқишга ихлос уйғотиш. Боланинг бир дақиқа ҳам вақти бекор кетмаслиги керак. Унда сабот ва чидам, жисмоний маҳорат ва куч-қувватни камол топтириш лозим.

Боланинг иродаси, мустақиллиги, масъулият, виждонлиги мустақамлашишга йўл очинг. Болани мақташ фойдали, лекин бу ишда адолатли ва самимий бўлиш керак".

Адибнинг юқоридаги фикрларини ўқиб ва ўқиб олган кишида қуйидаги ҳақли саволлар туғилиши табиий, албатта.

Таълим тизимининг пойдевори бўлиш бошлангич синфларда янгиланган таълим мазмунини болаларга қандай ўргатиш керак? Бола тарбиясидаги "олтин давр" (яъни бошлангич синфдаги) мазмунли, унумли ва қизиқарли уялтими? Кўп ҳолларда вақтни бой бериб қўйиб, кейин қайта тарбия билан шуғулланмаяпмизми? Ўқувчиларнинг ақлий меҳнат қобилиятларини кучайтиришнинг, ахборот манбаларидан мустақил равишда фойдаланиш, китоб ўқишга бўлган қизиқишларини орттиришнинг қандай унумли услублари бор? Бу каби саволлар юрагида ўти бор ҳар бир бошлангич синф ўқитувчисини, албатта, уйлантиради.

Маълумки, ёш болалар ишонувчан, тақдирчан ва турли уйинларга қизиқувчан бўлишади. Уларнинг шу хусусиятларидан унумли фойда

Ўғил-қизлар нималардан завқланадилар?

ёхуд ўқувчиларнинг
хотирасини кучайтириш ва
китоб ўқишга бўлган
қизиқишларини ошириш
йўллари хусусида

ланишга аҳд қилдик ва юқорида илгари сурилган гоиларни тажрибада синаб қуриш мақсадида мактабимизнинг бошлангич синф ўқувчилари уртасида "Қим кўп шеър, ашула, тез айтиш ёдлаш" мусобақалари ташкил этдик.

Бунда асосан шеър ёдлашга катта эътибор бериб, ифодали ўқишга асосий ургу берилди. Ўқув йили давомида мусобақаларнинг биринчи босқичи ҳар бир синфда ўқувчиларни икки гуруҳга бўлиб 3-4 ҳафтада мунтазам равишда ўтказиб борилди.

Орадан 4-5 ой ўтгач мусобақалар якунига кура илгор, қобилиятли ўқувчилар 40-50 та шеър, кўлаб мақол, тез айтиш, қўшиқлар ёдлаганлари маълум бўлди. Айрим иқтидорли ўқувчилар 150-200, ҳатто, 300 тагача шеър ёдладилар. Бу ҳар бир ўқувчининг қизиқиши, иқтиёрий лаёқати ва қобилиятига қараб амалга оширилди. Ҳеч кимга, ҳеч нарса мажбуран ёдлатилгани йўқ.

Бизни қувонтирган нарса шу бўлдики, иқтидорли ўқувчилар мусобақалар, беллашувлар давомида ўзларини-ўзлари қашф эта бошладилар. Масалан, 4-Г" синф ўқувчиси Маҳлиё Нормирзаева ҳозиргача 26 та шеър ёзди. Унинг маҳаллий матбуотда эълон қилинган мана бу шеъри ундаги ноёб истъдоддан дарак эмасмикин:

МАКТАБИМ

Салом менинг қадрдоним
Салом менинг мактабим.
Қайтиб келдим кучоғингга
Бағрингга ол, мактабим.

Қалбим тўла шодликларим
Олиб келдим мен сенга.
Олам-олам қувончларим
Олиб келдим мен сенга.

Салом менинг устозларим,
Салом менинг дўстларим.
Қайтиб келдим кучоғингга
Бағрингга ол, мактабим.

Мусобақанинг иккинчи босқичи, яъни параллел синфлараро беллашувлар қуйидаги шартлар асосида ўтказилди.

1. Ҳор бўлиб 1 кўдан қўшиқ ижро этиш.
2. Шеърларни ҳар бир синфдан 2 нафардан ўқувчи ифодали ўқиши.
3. Қим кўп мақол айтиш мусобақаси.

Tajriba, sinov, natija

4. Тез айтишлар мусобақаси.
5. Ўзбек тили фанидан урганилган боблар бўйича савол-жавоблар.
6. Математика фанидан савол-жавоблар.

Ушбу шартлар 10 балли тартибда баҳолаиб борилади. Яқинда ўтказган мусобақа якунига кура, 3-Г" синф 63 балл, 3-Б" синф эса 48 балл тушлади.

Бу мақолани ўқиган киши "Бошқа мактабларда ҳам ўқувчилар кўлаб шеърлар, мақолалар, топишмоқ ва тез айтишлар ёдлашди-ку", дейиши мумкин, албатта.

Бизда ҳам шундай эди. Ўқувчилар шеърларни ёдлаб ўқитувчига айтиб бериб баҳо олишар ва орадан 2-3 ой ўтгач кўлаб ёдлаган шеърларини унутиб юборишар эди. Чунки такрорлашга кам эътибор берилар эди.

Энди эса параллел синфларда тез-тез мусобақалар ўтказилаётганлиги ва ўқувчилар ёдлаган шеърларини адаштириб ёки унутиб юбормаслик учун рўйхат асосида такрорлаб юришлари оқибатида яхши натижалар қўлга киритилди.

"Умумий урта таълимнинг Давлат таълим стандарти"дан келиб чиқиб, ўқувчилар ўзи ёдлаган шеърларини рўйхат асосида такрорлаб, қўпайтириб бориладилар. Синф кутубхоначиси этиб тайинланган ўқувчидаги махсус дафтарда ҳар бир ўқувчи эришган натижа ҳисобга олиб борилади. Бундай китобни олиб боришдан мақсад, Давлат таълим стандартида қўзланганидек 4-синфни битираётган ўқувчи энг ками билан 20 та шеър ёдлашига ва бу орқали ўзбеки адабиётининг бебаҳо хазинасига ёшлигиданоқ меҳр уйғотишга эришишдир.

Мусобақа шартларида ўзбек тили ва математика фанларидан узаро савол-жавоблар киритилганлиги ўқувчилардан бу фанларни чуқур урганишни талаб этмоқда.

Дарсликлардаги шеърларни ёд олиб бўлган қобилиятли ўқувчилар кутубхонадан китоб ахтаришга тушишди. Натижада синфдан ташқари ўқишда сезиларли силжиш юз берди. Ўқувчиларнинг китобга бўлган қизиқишлари ортиб, бадий китобларни ўқиш одат тусига айлана бошлади. Масалан: 3-Г" синф ўқувчилари Сардорбек Даминов 174 та, Улуғбек Насриддинов 200 тадан шеър ёдлашган. Шу синфнинг 27 нафар ўқувчиси 1900 дан ортиқ Ватан, Она, Табиат, Баҳор ҳамда одоб-ахлоқ ҳақидаги шеърларни ёд олишган. Тажриба давомида юқори натижаларга эришган ўқувчилар биринчидан ўзларининг иқтидорли, лаёқатли эканликларини амалда исботлаган бўлсалар, иккинчидан ўзларига бўлган ишончлари ортиб бормоқда.

"Инсон ўзига-ўзи ёқиши керак, шундагина бахтли бўлади", деган экан файласуфлардан бири. Биз педагог ва психологларнинг олдида турган энг муҳим вазифалардан бири болани ўзини-ўзига танитиб қўйиш, яъни, у нималарга қодир эканлигини, қобилиятларини, лаёқатларини ва қизиқишларини айтиб бериш ва ишонтиришдир. Бу борада ўтказилган тажрибалар эса яхши натижалар бераётир.

Тажрибали бошлангич синф ўқитувчиларининг фикрига кура, мусобақалар давомида ўқувчиларнинг сўз бойлиги ортиб борди, хотиралари мустақамланди, айниқса, китобга бўлган меҳрлари ортиди, нутқлари, ўқиш тезлиги ривожланди, онг ва тафаккур, фикр юритиш кучайди. Ўқитувчи билан ўқувчи уртасидаги муносабатлар мустақамланди. Ёнг муҳими, болаларнинг мактабдаги ҳаёти қизиқарли, мазмунли ўта бошлади. Энди улар "Домла, мендан қачон шеър сурайсиз?", "Бизни синфда қачон мусобақа бўлади?" каби саволларни бера бошладилар.

Яна шунга ҳам айтиб ўтиш лозимки, шеър ёдлаш давомида болаларда эътибор, сабр ва айниқса, мустақамланиш сезилиб турди. Ахир, ўзингиз уйлаб қўринг, шеър ёдлаётган бола сабр — бардош билан ўтириб оз мунча тер тукадими?

Тажрибанинг энг қимматли томони шу бўлдики, параллел синфларда маълум боблар бўйича ўқувчиларнинг ўзлаштириш даражаси турлича экан. Бу аввало шу синфда ишлаётган ўқитувчи ва гуруҳ тарбиячиларининг ўз касбига тайёргарлиги, малакаси ва боғлиқ эканлигини амалда кўрсатди.

Беллашувлар пайтида ўқитувчилар ўз хато ва камчиликларини, ҳамкасбларининг ютуқларини яққол ҳис этдилар ва ўзлари учун қимматли хулосалар чиқардилар. Мусобақалар якунига кура энг юқори натижага эришган ўқувчилар рағбатлантириб борилди.

Хулоса қилиб шунга айтиш мумкинки, мактабимизда Ўзбекистон Республикасининг "Давлат тили ҳақида"ги, "Умумий урта таълимнинг давлат таълим стандарти" ва "Таълим тугрисида"ги Қонуларни ҳамда "Қадрлар тайёрлаш миллий дастури"ни изчиллик билан амалга оширишда дадил қадамлар ташланмоқда.

Бекмирза Жўраев,
Наманган туманидаги
8-ўрта мактаб психологи

Faxr

БЕҲЗОД ШАРҚ РАФАЭЛИ МИ, РАФАЭЛЬ «ҒАРБНИНГ БЕҲЗОДИ»?

Қамолиддин Беҳзод — тийрак кўзли мусаввир, нозик дидалик наққош, нуқтадон хаттот — бир сўз билан айтганда, моҳир санъаткор. Ўзбек халқи ҳақиқи равишда у билан фахрланади. Т.Н. Қори-Ниезий номидаги Ўзбекистон Педагогика фанлари илмий-тадқиқот институтида бўлиб ўтган, Қамолиддин Беҳзод таваллудининг 545 йиллигига бағишланган "Қамолиддин Беҳзод ижодининг жаҳон тасвирий санъати ва таълим тизимига таъсири" мавзусидаги Республика илмий-амалий конференцияси бунинг далилидир.

Анжумани ЎзПФТИ директори, профессор И. Турсунон кириш сўзи билан бошлаб берди. ЎзПФТИ бўлим мудирини, профессор Р. Ҳасанов "Халқ таълими тизимида Қамолиддин Беҳзод ижодини урганишнинг илмий-амалий моҳияти", санъатшунослик фанлари номзоди А. Эгамбердиев "Қамолиддин Беҳзод — Шарқнинг буюк мусаввири", Наманган ДУ доцентини Б. Орипов "Олий ўқув юртида Қамолиддин Беҳзод ижодини урганиш" мавзусида маъруза қилдилар.

Абдували Эгамбердиев анжуман қатнашчилари эътиборини торган фикр айтди: Беҳзодни "шарқ Рафаэли" дейишади. Ваҳоланки, у Рафаэлдан 30 йил олдин дунёга келган ва ижод оламига кириб келиб, санъат чўққисига эришган. Шундай экан, нега биз уни "шарқ Рафаэли" дейишимиз керак?!

Шундан сўнг анжуман иштирокчилари шўбаларга бўлинган ҳолда баҳс-мунозараларни давом эттирдилар. Мунозараларда вилотлардан келган мактаб ўқитувчилари фаол иштирок этишди.

Х. НИШОНОВ

САМАРАЛИ АНЖУМАН

Зангиота туманидаги Нодира номи 15-мактаб биноси ҳар сафаридан гавжум бўлди. Бу даргоҳга РТМ, Қори Ниезий номи ЎзПФТИ илмий ҳодимлари, ТВПХМОИ ўқитувчилари, вилотдаги муаллимлар "Она тили ва адабиёти таълимида янги педагогик технологиялар" мавзусидаги семинар-кенгаши ўтказиш учун йиғилдилар. Кенгаш қатнашчилари З. Остонов, Г. Сайфуддиновларнинг дарсларини кузатдилар. Гўлчеҳранинг она тили дарси турли услубларга бойлиги, мазмунли ва қизиқарлилиги билан кўпчиликнинг юқори баҳосига сазовор бўлди.

Кенгаш иштирокчилари 9-синф адабиёт дарслиги тақдимномасида ҳам қатнашдилар. Дарслик муаллифи, ТДПУ профессори Бокинов Тўхлиев дарсликнинг яратилиш жараёни ҳақида, Қ. Ҳусанбоева, Н. Гуломов, М. Нурматовлар эса дарсликнинг ютуқлари, унинг барча учун зарур ва фойдали экани ҳақида, Р. Анварова, А. Гаффарова, Ш. Икромовлар дарсликлар ҳаммага етиб келиши зарурлиги ҳақида тўхталиб ўтдилар.

"Она тили ва адабиёт таълимида янги педагогик технологиялар" мавзусидаги давра суҳбатда педтехнологиялар маркази раҳбари Х.Ҳакимжонов, Р. Йўлдошев, Н. Гуломов ва ўқитувчилар ўз фикрларини билдирдилар. Шу кунни вилот ижодкор ўқитувчилар анжумани ҳам ўтказилиб, Х.Раҳимов/Қибрай/, К.Вакилова/Зангиота/, Н.Ғофурова/Ангрен/, Ш.Исоқова/Қибрай/, О.Аширматова/Паркент/лар голиб деб топилиб, уларга Республика ижодкор ўқитувчилар анжуманига қатнашиш ҳуқуқи берилди.

Кенгаш иштирокчилари мактабда ташкил этилган музейда амалга оширилаётган ибратли ишлар билан ҳам танишдилар. Асоийси, анжумандан кўзда тутилган барча мақсадга эришилди.

Махмуда ВАЛИЕВА,
Назира ГУЛОМОВА.

DTM tahlili

ТОШКЕНТ ТАЪЛИМИГА БИР НАЗАР

Тошкент шаҳрида 30 дан ортиқ олий ўқув юрлари, 35 та ўрта махсус билим юрти, 297 та ўрта мактаб мавжуд. Бундай кенг салоҳиятга эга бўлган шаҳардаги абитуриентларнинг 1999 йилги тест якунларига бағишланган йиғилишда Тошкент шаҳар ҳокимининг халқ таълимига мутасадди ходимлари, халқ таълими Бош бошқармасининг бошлиғи ва ходимлари, халқ таълими бўлими мудирилари, шаҳардаги ўқув юрлари ва мактабларнинг директорлари қатнашди. Давлат тест марказининг директори, профессор Мухсин Мухитдинов Тошкент шаҳрида битирувчи синф ўқувчиларини тест имтиҳонига тайёрлаш бўйича катта иш олиб борилаётганлигини таъкидлади. Тошкент шаҳри абитуриентлари жавоблар самарадорлиги 1997 йилда 44,32% натижа билан олтинчи ўринни, 1998 йили 41,27% натижа билан бешинчи ўринни ва 1999 йили 39,25% натижа кўрсатиб, республикада иккинчи ўринни эгаллади. Тошкент шаҳрида ўрта мактабни 1997 йилда 14188 нафар, 1998 йилда 14573 нафар ва 1999 йилда 14851 ўқувчи битирган. Улардан 11866 нафари ўқиш истагини билдирган. Бу 79,90%ни ташкил этиб, Республикада биринчи ўринга тўғри келади.

Тошкент шаҳри абитуриентларининг тестдаги фанлар бўйича самарадорлиги ўрганилганда 1999 йилда 3 та фандан биринчи, 5 та фандан учинчи ва тўртинчи ўрин эгаллаган. 1998 йилга нисбатан 2 фандан ўсиш ва 3 та фандан пасайиш содир бўлган. Бу қуйидаги жадвалда аниқ кўрсатилган.

1-жадвал

Фан	1998 йил		1999 йил	
	самарадорлик	ўрин	самарадорлик	ўрин
Она тили ва адабиёти	41,27	5	32,55	5
Математика	49,73	1	40,25	1
Физика	36,05	1	32,28	1
Биология	54,85	3	42,04	3
Химия	42,63	3	40,38	3
Тарих	53,12	5	41,46	3
География	45,09	3	44,19	8
Инглиз тили	55,27	1	49,79	1
Немис тили	33,58	1	31,99	4
Француз тили	39,50	1	37,58	3

Тошкент шаҳри туманлари бўйича абитуриентлар тест натижалари ўрганилганда туманлар ўртасида кескин фарқ мавжудлиги аниқланди. Яккасарой, Бектемир, Собир Раҳимов, Шайхонтохур туманларида самарадорлик анча юқори бўлганлиги кўзга ташланади. Демак, бу туманларда фанларни ўқитиш, абитуриентларни тестга тайёрлаш бўйича маълум ишлар олиб борилган. Шаҳар халқ таълими Бош бошқармаси ДТМ билан ҳамкорликда график асосида 8000 дан ортиқ 11-синф ўқувчиларини тест технологиясига ўргатди ва таълимий тест синовлари ўтказди. Бунда ҳам юқорида тилга олинган туманларнинг битирувчи синф ўқувчилари фаол иштирок этди. Бу қуйидаги жадвалда аниқ кўрсатилган:

Фанлар бўйича энг юқори жавоблар самарадорлигини кўрсатган туманлар

2-жадвал

Фан номи	Туман	Абитуриент сони	Самарадорлик
Она тили ва адабиёти	Яккасарой	296	34,6
	Бектемир	50	34,4
Математика	Яккасарой	172	44,8
	Мирзо Улуғбек	408	42,8
Физика	Яккасарой	84	33,9
	Собир Раҳимов	420	33,8
Биология	Яккасарой	27	43,8
	Шайхонтохур	193	43,7
Кимё	Шайхонтохур	196	42,8
	Собир Раҳимов	199	40,6
Тарих	Бектемир	13	43,8
	Мирзо Улуғбек	23,8	43,5
Инглиз тили	Мирзо Улуғбек	43,5	53,1
	Юнусобод	553	53,0
Немис тили	Чилонзор	19	39,8
	Бектемир	6	38,9
Француз тили	Юнусобод	23	53,6

Тест имтиҳонида қуйидаги туманлар шаҳардаги илғор туманларга нисбатан паст кўрсаткичга эришган:

3-жадвал

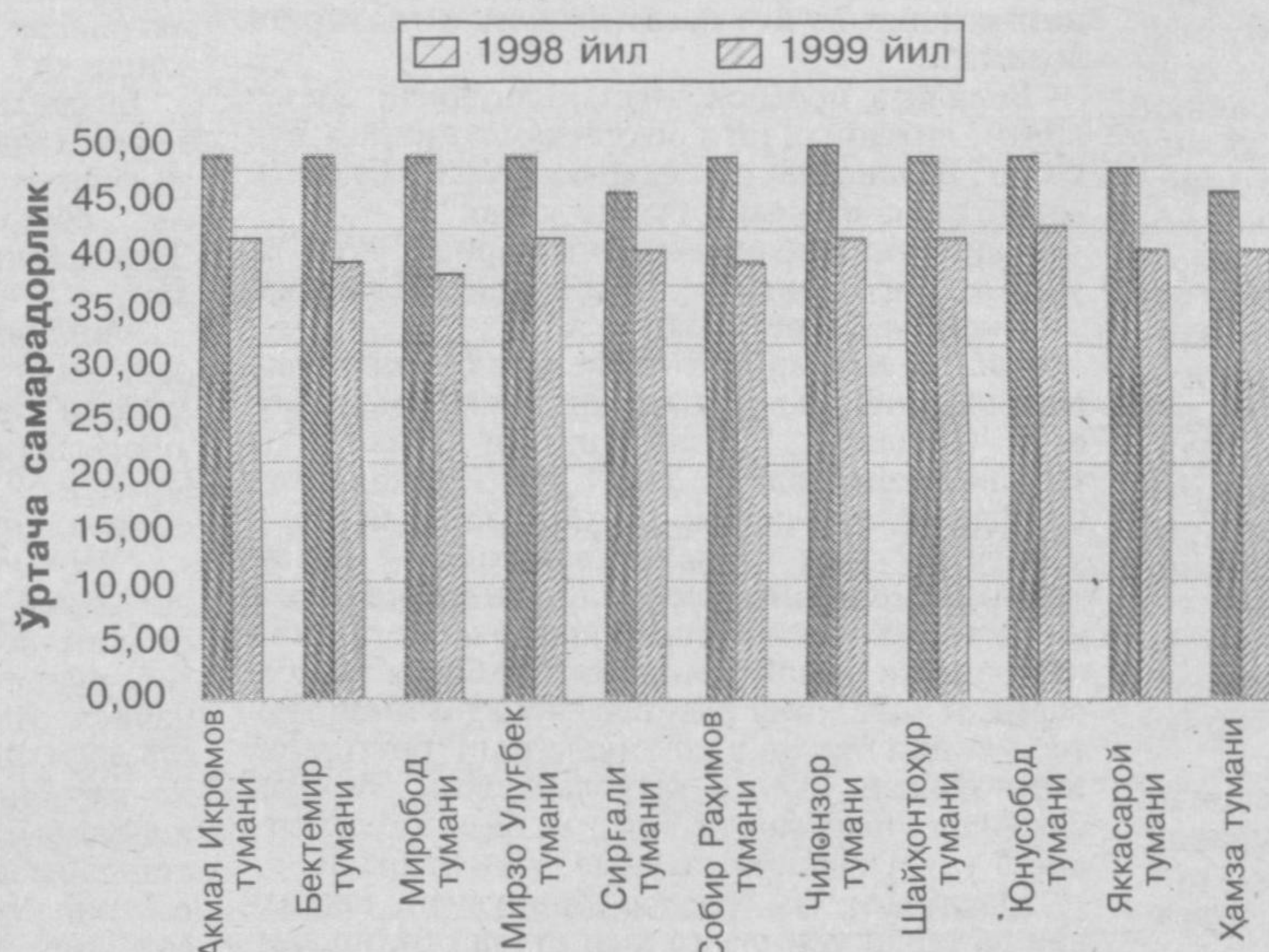
Фан номи	Туман	Абитуриент сони	Самарадорлик
Она тили ва адабиёти	Ҳамза	564	31,5
Математика	Ҳамза	329	37,7
Физика	Ҳамза	207	30,6
	Бектемир	15	30,6
Биология	Мирзо Улуғбек	124	38,6
	Сирғали	53	38,9
Кимё	Миробод	33	35,9
Тарих	Ҳамза	142	38,6
Инглиз тили	Сирғали	170	46,1
Немис тили	Собир Раҳимов	20	24,6

Кўриниб турибдики, Сирғали, Миробод, Ҳамза туманлари Тошкент шаҳри бўйича тестдан паст кўрсаткичга эришганлар.

Тошкент шаҳри туманлари бўйича ўртача самарадорлик кўрсаткичлари ўрганилганда 1998 йилга нисбатан пасайиш вужудга кел-

ган. Бу тест ўтказиш жараёнидаги ташкилий ишлар, тест топшириқларини мукаммаллаштириш натижасида содир бўлган. Шаҳарнинг туманлари ўртасидаги фарқ қуйидаги диаграммада берилган:

Тошкент шаҳар туманлари бўйича ўртача самарадорлик кўрсаткичлари

Тошкент шаҳридан тест имтиҳонида энг юқори ва паст натижага эга бўлган мактаблар ўрганиб чиқилди. Яккасарой туманидаги 89-мактаб математикадан, 48-мактаб физикадан, Ҳамза туманидаги 8-мактаб ўзбек тили ва адабиётдан шаҳар бўйича юқори кўрсаткичга эришган. Собир Раҳимов туманида 46-мактаб тарихдан 81,94%, шу тумандаги 15-мактаб эса она тили ва адабиётдан 15,97% самарадорликка эришган. Бу маълумот қуйидаги жадвалларда берилган:

Тошкент шаҳар туманларининг мактабларидан тест синовларида қатнашган абитуриентларнинг жавоблар самарадорлигининг фанлар бўйича энг юқори кўрсаткичлари ҳақида маълумот

4-жадвал

Туманлар	Мақтаб №	Фан	Жавоблар самар., %	Эслатма
Ҳамза	8	Ўзбек тили ва адабиёти	83,33	Тошкент шаҳар мактаблари ўртасида энг юқори кўрсаткич
Яккасарой	89	Математика	75,87	Шаҳар бўйича энг юқори кўрсаткич
Яккасарой	48	Физика	62,96	Шаҳар бўйича энг юқори кўрсаткич
А.Икромов	238	Биология	86,11	Шаҳар бўйича энг юқори кўрсаткич
А.Икромов	74	Кимё	83,33	Шаҳар бўйича энг юқори кўрсаткич
Собир Раҳимов	46	Тарих	81,94	Шаҳар бўйича энг юқори кўрсаткич
Юнусобод	273	География	43,06	Шаҳар бўйича энг юқори кўрсаткич

Тошкент шаҳар туманларининг мактабларидан тест синовларида қатнашган абитуриентларнинг жавоблар самарадорлигининг фанлар бўйича энг паст кўрсаткичлари ҳақида маълумот

5-жадвал

Туманлар	Мақтаб №	Фан	Жавоблар самар., %	Эслатма
Собир Раҳимов	15	Ўзбек тили ва адабиёти	15,97	Шаҳар бўйича энг паст кўрсаткич
Чилонзор	281	Математика	15,74	Шаҳар бўйича энг юқори кўрсаткич
Мирзо Улуғбек	148	Физика	13,89	Шаҳар бўйича энг юқори кўрсаткич
Юнусобод	253	Биология	21,30	Шаҳар бўйича энг юқори кўрсаткич
Мирзо Улуғбек	248	Кимё	15,28	Шаҳар бўйича энг юқори кўрсаткич
Шайхонтохур	19	География	26,39	Шаҳар бўйича энг паст кўрсаткич

Тошкент шаҳрида ўрта мактабни тугатганларнинг 1864 тасида аттестат бўйича ўртача баҳоси "4"дан юқори бўлган. Улардан 519 таси тест имтиҳонида қатнашиб 180 дан ортиқ балл тўплаган. Лекин 1345 таси аттестатидан ўртача баҳо 4,75 дан юқори бўла туриб тест имтиҳонида 75-99,6 балл тўплаган. Бу соҳада маълум муаммо мавжуд.

Тошкент шаҳридаги тест натижаларини республикадаги вилоятлар билан таққослашнинг имконияти йўқ. Чунки шаҳар мактабини битирган абитуриентлар сони энг кўп бўлган вилоятларда Фарғонада 3091 нафарни, Самарқандда 2760 нафарни ташкил этган. Шунинг учун кўпгина тест натижалари Тошкент шаҳар туманларини ўзаро таққослаш асосида берилди.

Тахлилдан кўриниб турибдики, Тошкент шаҳри мактабларида ўқувчиларни тестга тайёрлаш, аттестатга қўйилган баҳоларда ҳолисликни таъминлаш, тест имтиҳонига тўғри муносабатни шакллантириш бўйича қатор муаммолар ҳал этилиши керак.

Бунинг учун таълим жараёнини такомиллаштириш, тест имтиҳонида ўқувчилар бўш ўзлаштирган фан бўлиmlарига эътибор бериш талаб этилади. Тошкент шаҳри бу соҳада ўз салоҳиятидан етарлича фойдаланиши керак.

Fikr

Ҳозирги кунда "Ахборотнома"даги тест саволларининг аксарияти олий ўқув юрларига кириш имтиҳонларини топшираётган абитуриентларнинг таянч нуқтаси бўлиб қолган. Аниқроқ қилиб айтсак, Давлат Тест маркази 1995 йилдан бери ўқувчиларни тест билан ишлашга ургатиб келяпти. Аммо бунинг кетидан мумайгина даромад қилувчилар ҳам йўқ эмас. Билим олиш йўлида асосий мақсади университет ёки институтга кириш бўлган абитуриент ҳеч қандай тусиққа қарамай, ўз мақсадига қараб олимлаб боради. Шу пайтда "Ахборотнома" билан «уйин» қилувчи тижоратчилар ўз маҳоратларини ишга туширадилар. Олдиндан улар "Ахборотнома"нинг асл нусхасини сотиб оладилар. Уни замонамизнинг муъжизаларидан бири бўлган "Ксерокопия" аппаратидан, яъни нусхани купайтириб берувчи мосламалардан фойдаланиб, устига ўз нархларини қўйиб пуллашга тушадилар. "Ахборотнома"да ҳаммаси бўлиб 13 фандан тайёрланиши керак. Бундан кўриниб турибдики, "нусаха кўчирувчилар"нинг ошиши олчи.

"Ахборотнома"нинг сунгида унда эълон қилинган тест саволларини купайтириш ва тарқатиш қатъий тақиқланади, деб аниқ кўрсатилган. Демак, "тижоратчилар" қонунни бузиш билан бирга, билим ўғрисига ҳам айланиб қолишган. Бундай дейишимизга сабаб, оддий, тест саволларига қўшиб, унинг жавобларини пуллаш масаласи ҳам мавжуддир. Мана сенга тест, мана сенга "калитлар", уларни олиб, кўзингни чирт юмиб, хоҳлаган имтиҳонинг

ТЕСТ "КАЛИТ"НИ ЭМАС,
БИЛИМ КАЛИТИНИ
ТОПИШ КЕРАК

дган утишинг мумкин дейдиганларни бошқача атаб ҳам бўлмайди. Бу масалага кенгроқ қарайлик. Шаҳарда қай йўл билан бўлмасин абитуриент тест саволларини топишга ҳаракат қилади. Лекин, олис қишлоқдаги ёки кичик шаҳарлардаги ўқувчилар нима қилади? Уларда на ксерокопия, на "Ахборотнома" бор. Тиражи 40000 нусхада бўлган "Ахборотнома"нинг қишлоққа етиб бориши амри маҳол. Илм олиш ўз йўли билан, "Ахборотнома"дан фойдаланиш ўз йўли билан. Ўқувчи илм олиб, яъни имтиҳонларга тайёрланиб боради. Бу илмнинг самарасини билиш учун "Ахборотнома"даги тест саволларини ечади. Билмаган саволларига китобларни ўқиб жавоб топади. Ўз урнида бу жараён ўқувчини китоб билан ишлашга ургатади, билимини мустаҳкамлайди. Охирида қанча саволга тўғри, қанча саволга нотўғри жавоб берганлигини билиб, хатолари устида ишлайди.

Бошқача қилиб айтганда, бу жараён назариянинг амалиётда қўлланиши дейилади.

Кириш имтиҳонларига тобора оз фурсат қоляпти. Бу абитуриентларни ҳушёрроқ бўлишга ундайди. Бозордан қанчадан-қанча пулларини сарфлаб улар тест "калит"ларини олганларидан кура, вақт сарфлаб, билим манбаининг калитини олишга интиласалар, уларига ҳам моддий, ҳам маънавий фойда беради.

Шуни эътиборга олган ҳолда Давлат Тест маркази ходимлари "Ахборотнома"ларнинг тиражини купайтириб, уларнинг асл эгаларига етиб боришнинг таъминлай олсалар, нур устига нур бўларди. Зеро, ёш авлод таълим-тарбиясининг самарадорлиги юрт раванглигининг, ривожланишининг гаровидир.

**Даврон АЗИЗОВ,
ЎзДЖТУ қошидаги
академик лицей ўқувчиси**

—**Камолиддин ака, сиз ҳарбий кўшиқларнинг моҳир ижрочиси сифатида халқимизга яхши танишсиз. Шунингдек, мумтоз ва замонавий йўлдаги ўнлаб кўшиқларингиз борки, улар ҳам мухлисларнинг эътиборидан четда эмас. Шу хусусда суҳбат қилишдан олдин, сиздан санъатдаги устозингиз ҳақида сўрамоқчи эдим.**

—Устозларим кўп. Улар ҳақида гап кетганда мен шундай тушунчага бораман. Тоғларни кўргансиз, бири катта, бири кичкина. Лекин улар сизга ҳар хил тасаввур беради. Катта тоғнинг тасаввури билан кичкинасиники ўзгача. Лекин улардан тасаввурсиз қолмайсиз. Устозлар ҳам шундай. Ким ва қандай бўлишдан қатъий назар уларнинг ҳаётий тажрибалари бўлади. Санъат соҳасида ҳам. Демокчиманки, улар инсонга нимадир бера олиш, ўргатиш даражасига эга. Ва бу даража турличадир.

Ҳаётимга катта туртки, санъаткор бўлишимга сабабчи бўлган инсон отам Каримжон Раҳматовдир. У рубоб чалиш санъатини чуқур эгаллаган, яхши санъаткор сифатида элга танилган эди. 6 ёшлигимда менга Тошкентдан махсус рубоб ясашиб олиб келган эди. Иккинчи синфда ўқиб юрган пайтимда мени Марғилон мусиқа мактабига олиб борган. У ерда фортепиано бўйича ўқиганман. Мактабдан сўнг Мирзо Улуғбек номидаги Фарғона Давлат Педагогика институтига мусиқа бўлимига ўқишга кирдим. Ижодга келсак, 17 ёшимда илк кўшигим — “Нетай”ни айтганман. Отам доимо “Ўғлим, санъаткор бўлиш учун мустақил ҳаракат, изланиш керак”, деб ўғит берар эди. Назаримда ижод қилишимга шу гап сабабчи бўлган бўлса керак.

—**Ҳарбий кўшиқларингизни қачондан ярата бошлагансиз?**

—Мудофаа вазирлигига қарашли ашула ва рақс ансамблига 1994 йили келганман. Ҳарбий кўшиқларни ўшанда ярата бошладим. Албатта, булар осон кечгани йўқ. Кўп ишладик, кўп кўшиқлар яратдик! Олдинлари ҳарбий кўшиқларга эътибор берилмаган. Ким қандай тушунса, шундай айтилаверган. Бир ҳарбий қисмга борганимда аскарлар ўзбек халқ оғзаки ижоди-га мансуб терма ва лапарларни айтиб юрибди. Бу бир томондан яхши, албатта. Лекин ҳарбий кўшиқ жанговарликини, аскарга руҳий далда беришликни талаб этади. Табиийки,

уларда жанговар рух, мардоналик ҳолати сезилмайди. Ҳарбий кўшиқлар аскарни курашга ундайдиган, ватанпарварлик туйғусини уйғотадиган, жасорат ва мардлик сари йўллайдиган бўлиши керак. Шу ўринда, ҳарбий кўшиқлар жанговар қаҳриқ вазифасини ҳам ўтайди.

—**Илгари ҳарбий кўшиқларни русча оҳангда куйлаш керак, деган тушунча онгимизга сингиб қолган эди. Эътибор берган бўлсангиз, дарслик ва адабиётларда рус ҳарбий кўшиқчилиги ҳақида баъзан очик, баъзан ишора усулида кўп ёзилар эди. Кинотасвирларда русча кўшиқлар юқори пафосда куйланар эди. Ҳатто рус адабиётининг энг қадимги достонларида ҳам ҳарбий кўшиқлар бўлганлиги таъкидланарди. Булар кино ва телеэкран орқали кўрсатиларди. Ваҳоланки, миллий ҳарбий кўшиқчилигимиз йўқмиди? Ўзбек халқ ижодини кузатсангиз, мавсумга аталган шеър ва кўшиқлар қаторида ҳарбий,**

Mehmonxona

40дан ошиқ ҳарбий кўшиқлар яратдим. Илк кўшиқларим “Байрамингиз бўлсин муборак!”, “Ҳар баҳор, ҳар кузда”, “Ўзбекистон аскарларимиз”, “Қадрдонлар бўлингиз омон” кабилардир. Буларнинг ҳаммасини мухлислар яхши қабул қилишган. Каримбой Жумабоев қаламига мансуб “Бу менинг Ватаним” кўшиғим кўп давраларда, юртимиз байрамларида айтилди.

*Дунё хазинаси ноёб гавҳари,
Қадим Осиёнинг тенгсиз дилбари,
Мустақил юртларнинг кенжа сарвари,
Бу менинг Ватаним — Ўзбекистоним.*

Тарихи таърифга сифмас бир достон,

ларнинг ривож топишига ёрдам беради. “Ўзбекистон Ватаним маним” Республика кўшиқлар танлови ҳам шундай тадбирлардан биридир.

Ҳарбий кўшиқчилик ўзига хос бир усул. Санъаткордан кўп меҳнат ва изланишларни талаб этади. Бугунгача кўплаб кўшиқлар яратилди. Энди уларнинг оммавийлашиши учун махсус клиплар яратиш ҳам зарур деб ўйлайман. Бу тарғиботнинг муҳим воситаси. Шундагина, ҳарбий кўшиқлар мухлисларга яқинроқ бўлади ва аниқ тасаввурлар ҳосил қилади.

—**Эътиборингизни бугунги кўшиқчилигимизга қаратмоқчи эдим. Мухлис ҳар қачон яхши кўшиқдан хузурланади. Аммо, ижро этилаётган кўшиқларнинг ҳаммасини мухлисларга ёқади деб бўлмайди. Баъзан яхши шаклланмаган, мазмуни саёз кўшиқлар учраб турадики, улар мухлислар диди, тушунчасининг ривожланишига салбий таъсир кўрсатади. Энг фожеали томони бундай кўшиқлар ёшларнинг онгига “зўр**

маънисиз сўзларни такрорлаш беўхшов ҳаракатларга бой ўйиндан иборат эмас-ку. Ким ёшларга бунинг моҳиятини тушунтириб бера олади? Яширмайман, ўзимнинг ҳам бир-иккита бўшроқ кўшиқларим бўлар эди. Тўйларда уларни айтиб қўйсам борми, одамлар яна талаб қилиб туриб олишарди. Шундай пайларда ўзимни ноқулай ҳис қиламан. Бу ҳам етмаганидай маънисиз кўшиқларни айтишни илтимос қилиб, пешонангизда туриб олишарди. Яна бир нарсаси. Бунақа кўшиқларни яратишда сендан мен зўр қабилида рақобатга кириб кетаётган кўшиқчиларни қандай баҳолайсиз...

—**Нима деб ўйлайсиз, бундай жараёни содир этишда кимнинг ҳиссаси кўпроқ? Мухлисинингми ёки...**

— Кўшиқчидан сўрансангиз, мен халқнинг қизиқишига қараб, кўшиқ айтаяпман дейди. Мухлис эса, бундан яхшироқ кўшиқ борми, деб жавоб беради. Кўраясизми, кўшиқчиларда ҳам, мухлисларда ҳам етишмовчилик бор. Мухлис санъаткорнинг олдида талаб қўйиши учун ҳақиқий санъат нима эканлигини билиши керак. Агар мухлис бундай талабни қўймаса, санъаткор ҳақиқий санъатни кўрсата билиши керак. Мен бу ўринда кўпроқ санъаткорнинг зиммасига масъулият юкланишини айтмоқчи эдим. Бордию санъат даромад манбаига айланса, у ҳалок бўлади. Шунинг баробарида мухлисни шикастлайди.

—**Ўз кўшиқларингиздан қониқасизми?**

— Баъзан қониққандай бўламан. Чиройли кўшиқ яратдим, дейман, халқона, миллий бўлишига интиламан. Лекин шунда ҳам эътирозлар бўлади. Тўғри, инсонлар кўнглига мос кўшиқни яратиш осон иш эмас. Санъатда ўз йўлини топиш эса ундан-да мушкулдир. Одамлар уни эмас, буни айтинг деб туришади. Санъаткорнинг яшаши учун унда ўз ишига ички эътироз кучли бўлиши керак. Умуман олганда, қониқиш интилишни сусайтиради. Ўз санъатидан қониққан одам бошқа кўшиқ яратмай қўяди. Менимча, ҳақиқий санъатга интилган одам бир умр унинг таъқибида яшайди.

—**Мазмунли суҳбатингиз учун раҳмат.**

Суҳбатдош
Бахтиёр АБДУСАТТОВ

Камолиддин РАҲМАТОВ:

“ҲАРБИЙ КЎШИҚЛАР ВАТАНПАРВАРЛИККА ЧОРЛАЙДИ”

жанговар кўшиқлар ҳам айтилган. Кўшинлар бу шеър ва кўшиқларни айтиб жангга киришган. **Узоққа бормайлик, “Ал-помиш” достонини олайлик. Асардаги қаҳрамонлар жангида қандай шеърлар айтилганлигини биласизми? Уларнинг ҳаммаси жанговар руҳда ёзилган-ку. Жангга кириш, душман билан курашиш, халқни озод этиш, юрт ҳимояси... Бу каби ҳаракатлар қаҳрамонлар томонидан куйланган.**

— Ҳарбий кўшиқлар халқимиз тарихида, умуман туркий халқлар тарихида алоҳида ўрин тутди. Туркий халқлар жанговар халқ бўлган. Шаклланган армия ҳам илк бор туркий халқларда тузилган. Ўша даврда сўзларнинг шеърга солиб айтилиши аскарларга таъсир этишнинг муҳим воситаси бўлган.

Ҳарбий кўшиқчиликнинг фаркли томони шундаки, унда миллийлик бўлиши билан бирга оҳангдаги дадиллик ва кўтаринкилик бош ўрин тутди. Ўзбекона рух миллий кўшиқларимизда қанчалик ўз аксини топса, ҳарбий кўшиқларимизда ҳам шундай бўлиши керак. Мен кўшиқ яратишда мана шу томонларга эътибор бераман. Шу кунгача

*Даҳолар туғилган муқаддас макон,
Буюк соҳибқирон тиклаган Турон,
Бу менинг Ватаним — Ўзбекистоним.*

Кейинги кўшиқларимдан “Фарзандимиз Туркистон”, “Шодиёна”, “Ўхшайди” кабиларни айтиб ўтишни хоҳлардим.

—**Сиз мумтоз ва замонавий кўшиқларни ҳам маромида айтар экансиз. “Азиз санъатим”, “Ажаб дунё”, “Биров билмайди” каби мусиқий альбомлар муаллифисиз. Сизга қайси кўшиқларни ижро этиш ёқади? Ҳарбий кўшиқларми ёки...**

—Иккаласи ҳам. Мен учун асосийси, чиройли кўшиқ яратиб бериш ва уни одамлар қалбига етказишдир. Ҳарбий кўшиқлар фақат аскарлар айтадиган кўшиқ бўлмаслиги керак. Унда киши қалбида Ватан, халқ туйғусини уйғотадиган сўз ва куй оҳанги бўлиши керак. Хизмат юзасидан баъзи жойларга борганимда аскарлар тугул, оддий одамлар ҳам ҳарбий кўшиқларни жўр бўлиб айтишган.

Мудофаа вазирлиги томонидан “Аскар кўшиқлари” кўрик-танлови ўтказилиб турилади. Кўплаб санъаткорлар қатнашади. Бундай тадбирларнинг тез-тез ўтказилиши ҳарбий кўшиқ-

кўшиқ” бўлиб кириб боришидадир.

—Фикрингизни тушундим. Сиз назарда тутган кўшиқларни эшитсам, Фарғона водийси, аниқроғи отам Каримжон Раҳматовнинг гаплари эсимга тушади. У киши авжи бўлмаган кўшиқни кўшиқ ҳисобламасди. Назаримда, санъатни тушунган одам учун бу табиий ҳол. Ҳозирги кўшиқлар нари борса тўрт парда ораллигида айтилади. Фарғонада бундай кўшиқларни хуш кўришмайди. Ўзганинг кўшигини кўчириш, хиндча, туркча, арабча мусиқаларни ўзлаштириш кўшиқчиликка мос келмайди. Қолаверса, Фарба тақлид қилиш ҳам маъқул эмас. Санъатда ҳар бир инсоннинг ўз овози, ўрни бўлиши керак. Кўшиқ миллий мусиқа ва сўз орқали миллатнинг руҳини акс эттириши керак.

Эътибор қилган бўлсангиз кимнинг кўшиғи шўх ва ўйноқи бўлса, ўша машҳур бўлиб кетяпти. Ундаги мазмун ҳеч кимнинг ҳаёлига келмайди. Бу ачинарли ҳолат, албатта. Айниқса, ёш авлод уни шундайлигича қабул қилади. Ва унинг назарида сиз айтгандай “зўр кўшиқ”қа айланади. Ўйлаб кўринг, санъат

Xotira

ЎЗИГА ХОС
МАКТАБ ЯРАТГАН

Педагогика фанининг фидойи ва заҳматкаш олимларидан бири, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган фан арбоби, педагогика фанлари доктори профессор Сиддиқ Ражабовни жуда кўплаб маорифчиларимиз яхши танишади.

Сиддиқ Ражабов 1910 йил Жамбул шаҳрида таваллуд топди.

Фарғона билим юртига ўқишга кириб, уни муваффақиятли битирган С.Ражабов Фарғона педагогика институтидида ўқишни давом эттирди.

Илмга бўлган иштиёқ ёш йигитни Ўзбекистон педагогика фанлари илмий-тадқиқот институти хузуридаги аспирантурага етаклади.

У 1935-1937 йилларда аспирантурада таҳсил кўрди ва педагогика фанининг энг муҳим муаммолари устида илмий-тадқиқот ишларини олиб борди.

Ёш олим матбуотда тез-тез илмий, педагогик мақолалар билан қатнашиб, 1941 йили "ХХ аср охири ва ХХ аср бошларида Бухорода мактаб ва маориф таракқиёти очерки" номли китоб ёзди ва шу мавзуда кандидатлик диссертациясини ҳимоя қилди. Шундан сўнг, тинимсиз излаишда бўлган олим 1958 йили докторлик диссертациясини муваффақиятли тугатди ва ҳимоя қилди.

Сиддиқ ака мамлакатимизда педагогика фанини янада ривожлантириш, фанимиз ютуқларини юқори миқдосга кўтаришга хизмат қилди.

Ўз атрофига педагогика фани муҳлисларини — шу соҳада иштиёқ билан қалам тебратётган талантли ёшларни тўплаб, улар эътиборини фанининг энг муҳим масалаларига қаратди.

Маориф учун зарур бўлган мавзуларда илмий-тадқиқот олиб боришга уларни илҳомлантирди. Бу билан олим ўзига хос мактаб яратди.

Академик Сиддиқ Ражабов 1966 йилдан то умрининг охиригача Тошкент Давлат педагогика институти педагогика кафедрасига раҳбарлик қилди.

Мактабларимизда таълим-тарбия ишларини такомиллаштириш йўлида ижодий меҳнат қилаётган ёш авлодга маънавиятимиз ҳақида сабоқ бераётган, келажагимизнинг фидойилари қилиб етиштирилган мутахассисларни ҳаётга йўллашда устознинг хизматлари жуда ҳам беқиёсдир.

Н. АЗИЗХҲАЕВА,
Низомий номидаги ТДПУ
"Умумий педагогика"
кафедраси мудири, профессор,
Н. АЗИМОВА,
шу кафедра доценти

I
Донишмандлардан бирининг нақл қилишича, юрмоқ, турмоқ, эшитмоқ, кўрмоқ, умуман, инсоннинг ўзини ўзи бошқара олиши жуда катта бахт. Халқимиз топиб айтиб қўйган: "Тўрт мучанг соғ-саломат бўлсин".

Роҳатой тун билан кунни деярли фарқламасдан яшаётгани, шу ёруғ оламдаги мавжудотлар унга тонг қоронғилигидаги каби ғира-шира, илганар-илганмас кўринаётганидан гоҳо сиқилиб кетади. Аммо на илож... Оллоҳ унга лозим кўрмаганини ўғли Умиджонга инъом этди. Она дунёни ўғлининг кўзлари билан кўраяпти. Кўнгли умидлар "кўмиб" қўйилган қўрғонга ўхшайди. Ўша қўрғоннинг энг ичкарисида ўғли Умиджон жилайиб турибди ва унга қараб чопаяпти.

"Югуравер, ўғлоним! Бахтинг тўқис бўлсин! Яхши кунларингни кўрайин!", дейди Роҳатой бўйи хийла чўзилиб қолган ўғли билан хаёлан суҳбат қуриб. Кун бўйи ниститутда иш билан машғул бўлса-да, Умиджон хаёли кўзгусидан сира узоқ-

ниш шароитида Ўзбекистон мактабларида она-тили назарияси ва амалиёти" мавзусидаги илмий иши роппа-роса беш соат муҳокама қилинди. Савол устига савол дўндай ёғилди... Ҳимоячининг кўз олдидаги ғира-шира манзаралар ўрнини зимистонлик эгаллади.

Аниқ эсида, 16 та савол тушган эди. Мажлиса раислик қилувчи қайтарилган жавоблар савол эгасини қониқтирган ёки қониқтирмаганини сўраб турар, Роҳатой эса ўзига нисбатан нега бунчалик "қужум" қучаяётганини тушунмасди. Йигин якунланиб, унинг илмий иши 75 фоиз овоз билан тасдиқланганини эълон қилганларида, Роҳатой бир дақиқа қарахт бўлиб қолди. Саволлар тинка-мадорини қуритган, оғзида гўёки тупук қолмаган, ўзига нисбатан билдирилаётган қўтловлар қўлоғига ҳам кирмасди. Кимдир сув ичирди, сал ўзига келгач, кўзлари ғилт-ғилт ёшга тўлди. Ишини маъқул, деб топишди. Шу дақиқа ет-гунча не бир азиятларга дуч келмади.

"КЎЗЛАРИМГА
ТЎТИЁ ДУНЁ"

(Лавҳа)

лашмайди, ҳаттоки узоқлашишини истамайди ҳам.

II.

1998 йилнинг кузи. Роҳатойнинг тинчи бузилган. Эрта-индин докторлик диссертациясини ҳимоя қилиши керак. Илмий кенгаш аъзоларидан беш кишининг тиш-тирноғи билан қарши чиқаётганидан хабари бўлгани учунми, ичига чироқ ёқса ёришмасди. Мавзунинг нимаси ўларга маъқул келмаган экан? Ё ҳимоя, ё... Роҳатой икки ўт орасида қоврилар, кўзлари бу ёруғ оламнинг гўзалликларида ун бенаиб айлаётганлигини ўзгалар ҳис этмасликларида ўқинарди. Бухородан имтиёзли диплом билан Тошкентга келган йилларида аспирантурага қабул қилинган, профессорлардан бир шундай деганди: "Сиздан тилшунос чиқмайди. Бунинг ўрнига даволанишни маслаҳат бераман! Кўзи ожиз бир аёлдан миллатга, фанга, қандай манфаат келади?"

Кейинчалик ўша домла, унинг аспирантурада тиришиб-тирмашиб ўқиши ва излаишларини кўриб, ноўрин дилзорлик қилгани учун ўзини ноқулай сезиб, қўлидан келган ёрдамларини кўрсатган эди.

... Педагогика фанлари илмий-тадқиқот институтига тилшунос олимлар, мутахассислар, аспирантлар, Роҳатойга хайрихоҳ бўлганлар йиғилишган. Докторантнинг "Миллий тикла-

Тўйиб-тўйиб йиғлади, кўнгли "чок"лари сўкилиб кетди, ўзини бўш қўйди. Кечқурун уйга қайтаркан, турмуш ўртоғи Раҳимжон, ўғли Умиджоннинг қаршисида ўзини хушқол сезди. Ҳамма ҳаммаси кўз ўнгидан лип-лип ўта бошлади: "Нина билан ўтирган тунлар, нина билан ўқиган китоблари. Бугун умр нина билан ёзиш ва у билан тайёрланган матиларни ўқишга маққум этилгани... Аммо олима ҳар гал ана шундай ҳолатга тушаркан, юрагидан бунга зид равишда бошқа бир ҳиссиёт кўзгалади. "Ахир одамлар, орасида юрибман-ку, тўшакка михланиб қолган эмасман-ку?"

III
Кўзларимизнинг дунёни кўришига кўп ҳам эътибор беравермаймиз. Чунки биз кўриш бахтига эгамиз. Аммо, чекрадаги ёниқ юлдуздек чақнаб турувчи кўзлар кўриш бахтидан мосуво бўлса-чи?! Бундай инсонлар бир умр кўзлари очилишини, оламдаги жамикки манзараларни нигоҳлари билан кўришни истайдилар.

Ожиз кўзлари билан филология фанлари доктори даражасига кўтарилган олима Роҳатой Сафарованинг қалб тўлғоқлари жуда кўп. У дунёни қалби билан кўрмоқда, кашф қилмоқда. Бу энг ширин илинждир...

Хулқар ТҲИМАНОВА

ЕТУК МУТАХАССИСЛАР
ТАЙЁРЛАНМОҚДА

Пойтахтимиздаги Тошкент тижорат техникуми кекса билим юртларидан саналиб, унинг кундузги бўлимида 500 нафар ҳамда сиртки бўлимида 350 нафар талаба билим олмақда. Айни пайтда бухгалтерия, тижоратчи, аудитор, менежер, пул-кредит соҳалари бўйича мутахассислар тайёрловчи ушбу ўқув масканида 35 нафардан ортиқ тажрибали педагоглар дарс берадилар.

— Албатта, техникумимизда етишиб чиқаётган мутахассисларнинг чуқур билим олишлари, ўз соҳасини мукаммал эгаллашларида "Кадрлар тайёрлаш миллий дастури" бўйича амалий ишлар олиб бораётган педагогларимизнинг ҳиссаси катта бўлмоқда, — дейди билим юрти директори, иқтисод фанлари номзоди Юсуф Расулов. — Бугун биз тайёрлаётган кадрлар мустақил юртимизнинг эртанги яратувчилари, унинг равнақини таъминловчилар эканлигини жуда яхши биламиз. Шу боис ҳам фарзандларимизнинг пухта билим эгаллашлари учун мавжуд барча имкониятлардан оқилона фойдаланмоқдамиз. Айниқса, Муяссар Муҳамедова, Қудратилла Азимов, Маънара Нурпўлатова, Шавкат Насриддинов, Гулихон Худойберганаева, Хожия Абдулазизова сингари малакали педагогларимиз бу борада ўзларининг муносиб улушларини қўшишмоқда. Шуни мамнуният билан таъкидлашим мумкинки, Давлат тест марказининг Кадрлар тайёрлаш сифатини назорат қилиш, педагог кадрлар ва таълим муассасалари аттестацияси бошқармаси томонидан республикамиздаги 120 та ўқув юрти ўртасида ўтказилган рейтинг тизими текширувида дарслар сифати бўйича "яхши" баҳога эришди ва республикада 5-ўринни олишга муваффақ бўлди.

Билим даргоҳида ёшларнинг маънавий баркамоллигини таъминлашга, улар онгига мустақиллик ғояларини сингдиришга жуда катта эътибор қаратилмоқда. Ҳар куни биринчи дарснинг 15 дақиқаси маънавиятга бағишланади ва уни ҳар бир педагог режа асосида олиб боради. Шунингдек, ҳар шанба куни билим юртида "Тадбирлар куни" деб эълон қилинган бўлиб, турли кечалар, учрашувлар, мушоиралар ўтказиш аънаънага айланиб қолган. Айниқса, "Хушёрликка даъват" "Ғазал мулканинг султони", "Муқаддас аёл", "Устоз отангдай улуг", "Ҳар кунинг Наврўз бўлсин", "Соғлом авлод-юрт келажаги" сингари тадбирлар ёшларда Ватанга муҳаббат, бой қадриятларимиздан фахрланиш, миллий урф-одатларимизни эъзозлаш, юрт равнақиға ишонч туйғуларини уйғотади. Зеро, Президентимиз алоҳида таъкидлаганидек, "Буюк давлатни фақат соғлом миллат, соғлом авлодгина қура олади". Ана шу соғлом авлод билими, маънавияти юксак, мард ва ватанпарвар, жисмонан бақувват бўлмоғи зарур.

Шарифа ИЛЁСОВА

Суратда: билим юрти ўқитувчиси Абдуваҳоб Раҳимжонов талабаларга сабоқ бермоқда.

Сергей ЛЮБЧИЧ олган сурат.

БОЛАЛАРГА БАХШИДА УМР

Инсон ҳаётини ирмоққа қиёсла са булади. Ирмоқлар борки, тулиб тошиб оқади. Қайроқ тошларга урилса ҳам зилол ва поклигича қолаверади. У саховатли замин бағрини гуллаб-яшнаш учун ошиқаётган улкан дарёга қушилишга ошиқади. Оби ҳаётга муҳтож бир гийҳ қаддига қувват берса, бир гунчаннинг очилиб, оламга кулиб боқишига сабабчи бўлса — ирмоқнинг иқболи шу!

Бобораҳим ака Йулдошевнинг ҳаёт йули ана шундай эзгу ва зиёбахш ирмоққа монанд. Алишер Навоий номидаги Самарқанд Давлат университетини битирганидан сўнг, мана 20 йилдан буён Хатирчи туманидаги 54-урта мактабда угил-қизларга немис тили фанидан сабоқ бериб келмоқда.

Йигирма йил! Бу давр мобайнида муаллимлик касбини эъзозлаб, унга узининг бутун борлигини, қалб ҳароратини, юрак меҳрини бахш этиб келишнинг узи бўлмади, албатта.

Тумандаги чет тиллари муаллимлари орасида биринчилардан бўлиб дарсада немис тилидаги пластинка-

лардан фойдаланиш ташаббуси билан ҳам Бобораҳим Йулдошев чиққан эди.

Эндиликда зиё маскани тумандаги барча хорижий тиллар ўқитувчилари учун малака олса бўлгудек кичик бир масканга айланди.

Бизнинг тасаввуримизда фақат ўзбек тили ва адабиёти фани ўқитувчиларигагина адабий кечалар уюштириши керак. Холбуки, немис тилини яхши ўрганиш учун, шу халқ суз санъатидан бохабарликнинг ҳам ай-

ни мувофиқлаштириб турувчи немис тили фани кенгашининг фаолият курсатаётганига ҳам анча вақт бўлди. Бобораҳим ака ана шу кенгашнинг раҳбари. У кишига "Ўзбекистон халқ таълими аълочиси" унвони ҳам берилган эди. Аҳамиятли томони шундаки, Бобораҳим Йулдошев оиласининг деярли кўпчилиги ўқитувчилик касбини танлаган. Сингиллари Раъно, Зебо, Шоира, Дилрабо, Феруза, укалари Рузимурод, Абдувоҳидлар ҳам ўқувчиларга сабоқ беришади. Б. Йулдошевнинг отаси Ширинбой Йулдошев кекса мураббий. У киши фарзандларига, невараларига Оллоҳдан омонлик тилаб, қулини дуога очади.

Ҳа, яна нима ҳам дердик. Олий тоифали ўқитувчи Бобораҳим ака Йулдошевга дилимиздаги эзгу тилақларимизни армуғон этиб, ёш авлод шууринга эзгулик улашишдек савобли ишларида омад тилаб қоламиз.

Улуғбек ЖУМАЕВ

Суратда: фидойи муаллим Б.Йулдошев ўғил-қизларга муаммономадан фойдаланиб дарс ўтаяпти.

АГРАР СОҲА УЧУН

Қишлоқ бизга нима беради? Битта сўзга жамлаб, қишлоқ хўжалик маҳсулотлари деб айтишга тўлиқ асосимиз бор. Гўшт, сут, мева-сабзавот, дон, қўйинги, ичимлик маҳсулотлари ҳам қишлоқда етиштирилиб, шаҳарга етиб келади, дастурхонда ўз ўрнини топади.

Ҳўш, бу маҳсулотлар қай тарзда ва ким томонидан етиштирилади? Табиийки, бу жараёнларнинг бошида ишни пухта биладиган, етти ўлчаб бир кесадиған мутахассислар туради. Шу ўринда Тошкент Давлат аграр университетида тайёрланаётган мутахассис кадрларнинг хизмати салмоқли бўлаётганини таъкидлаш лозим.

Университет ректорининг ўқув ишлари бўйича муовини, биология фанлари доктори, профессор Бақридин Зарипов берган маълумотларда ўқув юртининг энг муҳим жиҳатлари қайд қилинди.

— Университетимиз Ўзбекистон Республикаси, шунингдек, минтақавий қишлоқ хўжалиги соҳалари бўйича мутахассислар тайёрлаб берадиган даргоҳдир. Бошқарув бир қанча маъмурий-хўжалик бўлимлари асосида ташкил этилган. Моддий-техника базасига 12 та замонавий ўқув биноси, 14 та ётоқхона, спорт комплекси, сузиш бассейни, 2 та теннис корти, кўрғазма ва конференция заллари, 3 та ошхона, буфет, дўкон, “Тез ёрдам” постига эга бўлган поликлиника биноси, дорихона, санаторий-профилакторийлар киради.

Талабаларга қабул қилинган ёшларни мутахассисликка чуқур йўналтириш, улардаги мойилликни яна ҳам кучайтириш учун университет ректорати ҳар қуни ва ҳар дақиқа қайғурмоқда. “Кадрлар

тайёрлаш миллий дастури” талабларидан келиб чиққан ҳолда, университетни 1999 йилда 10 та бакалавр йўналиши бўйича 1099 нафар талаба тамомлаб чиқди. Магистратура эса 13 та мутахассислик асосида ташкил этилмоқда.

Университет лицей-интернати, ихтисослашган мактаб-гимназия, ўрта махсус касб-хунар лицейи (коллежга айланиш арафасида), қишлоқ хўжалик илмий тадқиқот ўқув-тажриба хўжалигига эга.

Таълимни замонавийлаштириш, талабага мумкин қадар ўз ихтисослигини пухта, мукаммал эгаллашга ёрдам бериш асосий диққат-эътиборимизда турибди. Ҳозирги вақтда 35 та (шу жумладан ҳарбий) кафедра фаолияти йўлга қўйилган. 1- ва 3-курсларда умумтаълим ва махсус фанлар бўйича ўқув машғулоти, 3-4-курсларда эса махсус ва ихтисослик фанлари билан бирга ишлаб чиқариш амалиётлари ҳам ўтказилади. Ўқув жараёни жадвалига киритилган барча амалиёт турлари давлат таълим стандартларига, шунингдек, замонавий ва ўқув иш режаларига мос келади. Профессор-ўқитувчиларимиз томонидан 1998-1999 йилларда 7 та дарслик, 13 та ўқув қўлланмасы, 8 та услубий кўрсатма, 60 та маъруза матнлари, 34 та рисола нашр қилинди. Ўтган йили эса 33 номда ҳажми 394 босма табоқдаги дарсликлар, ўқув адабиётлари нашр қилиш режалаштирилган эди. Уларнинг аксарияти тайёр, айримлари чоп этилиш арафасида.

Таълимни янгилаш, уни жаҳон андозаларига яқинлаштириш мақсадида бакалаврият йўналиши ва магистратура мутахассисликлари бўйича олий маълумотли кадрлар тайёрланмоқда. Уларда касбга доир ва махсус фанларнинг салмоғи сезиларлидир. Талабаларнинг иқтисодий билимларини ошириш учун “Тадбиркорлик ва кичик бизнес”, “Маркетинг ва менежмент асослари”, “Бизнес режаси”, “Солиқ ва солиққа тортиш”, “Халқаро иқтисодий ислохотлар” ва “Биржалар фаолияти”, шунингдек, маънавий-маърифий, ҳуқуқий билимларни чуқурлаштириш мақсадида Президентимиз асарлари ўргатилмоқда.

Bizning musohaba

Университетимиз ректори, профессор Ҳасан Бўриевнинг ташаббуслари билан “Раҳбарлик санъати” фани ўқув режаларимизга киритилди. Ҳозир бу курс тажриба тариқасида ўқитилаяпти. 2000-2001 ўқув йилидан бошлаб расман жорий қилинади. “Қишлоқ хўжалигида иқтисодий ислохотларни чуқурлаштириш” курси ҳам янги ўқув йилидан бошлаб йўлга қўйилади. Қизлар учун медицина ҳамшираси, йигитлар учун фельдшерлик курсларининг очилиши ҳам университетимизнинг кейинги йиллардаги ютуқларидан.

Халқаро майдондаги нуфузимиз, хорижий ўқув юртлари билан алоқамиз ҳам мустаҳкамланиб бораётир. Европа Иттифоқининг “ТАСИС”, “ТЕМПУС” дастури иш бошлаганидан буён биз АҚШнинг Нью-Жерси штатидаги Раттгерс университети билан алоқа ўрнатдик. Германия, Франция, Голландия, Исроил, Япония, Ҳиндистон, Хитой ва Миср Араб Республикаси билан олий таълим борасидаги ҳамкорликда янги қадамлар ташланмоқда. Дунёнинг турли мамлакатларида 50 дан ортиқ профессор-ўқитувчиларимиз ўзаро тажриба алмашиб қайтишди ва илғор илмий-педагогик технологияларни эндиликда университет ўқув жараёнига тадбиқ этишмоқда. Жаҳон Банки Иқтисодий ривожланиш институти билан алоқаларимиз 1995 йилдан бери давом этиб келмоқда.

Мухтасар қилиб айтганда, қилинаётган ишлар кўп. Лекин буларни денгиздан томчи деб таърифлаш лозим. Чунки бугунги таълим олдиға қўйилаётган вазифалар шу қадар мураккаб, серқирра ва мўлқўлки, уларни университет ҳаёти билан мувофиқлаштирганда, барчасини қамраб олаётган, деб айта олмаимиз. Мақсад, аграр соҳа учун мутахассис кадрлар тайёрлаш экан, университет ректорати, маъмурият ва кенг жамоатчилик ўз вазифаларини собитқадамлик билан амалга ошираверади.

Хулкар ТҮЙМАНОВА
ёзиб олди.

Ҳисобчилик, фермер-усимликшунослик, қишлоқ хўжалик маҳсулотларини сақлаш ва қайта ишлаш технологияси йўналишларида таркиб топган таълим даргоҳимизда 200 нафар ўқувчига билим, касб-кор малакаси сингдирилмоқда. Лицей 1997-98 ўқув йилида ишга туширилганига қарамай, қаддини тезда тиклаб олди. Яқинда у

касб-хунар коллежи мақомини олади.

Бугунги ўқувчи эртанги талаба. Вақт жуда тезкор. Шуниси диққатга сазоворки, лицейимизга қабул қилинган ўқувчилар сира афсусланмайди. Чунки бу ерда танланган йўналишлар бўйича ўқувчининг талаба бўлишига замин яратадиган шароит ёки имконият тўлиқ мавжуд. Бу йил 50 нафар илк битирувчиларимизга диплом ҳамда аттестат берилди.

Университет ҳаётининг ҳар бир жабҳасида иштирокимиз бор. “Кураш менинг ифтихорим” дастурида 60 кг вазнда Дилшод Эшболтаев биринчи уринни эгаллади. “Иқбол” курик-танловида 7 та факультет қизларидан устун келган Жония Куздекова “Энг зукко ўқувчи” дея эътироф этилди.

Uzluksiz ta'lim

Лицейимизга 3 гектар ер майдони ажратилди. Икки қаватли лаборатория биносига ҳам эга бўлдик. Ўқувчиларнинг амалий машғулотларни ўтказишлари учун бу ер жуда қулай.

Талабалар 3500 сўмдан стипендия олишмоқда. Олис вилоятдан келганлар ётоқхонада яшайдилар. Мураббий ва тарбиячилар усмирларга йўл-йўриқ ва насиҳат бериб, уларни назорат қилиб туришад.

Кўзибой ДУШАМОВ,
университет қошидаги ихтисослашган республика касб-хунар лицейи директори,
қишлоқ хўжалик фанлари номзоди, доцент

ЎРТА БЎҒИНДАН ОЛИЙ ТАЪЛИМГА

ВАҚТ: ТАЛАБА ВА ТАЪЛИМ

Тошкент Давлат аграр университетининг муассиси **Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлигидир.**

Университет 1991 йилга қадар қишлоқ хўжалик институти деб аталган. Ўша йилдан бошлаб эса институтда катта илмий салоҳият мавжудлиги ҳисобга олиниб, аграр университетга айлантирилди. Ҳозирги вақтда университетда қуйидаги бакалавр йўналиши ва магистратура мутахассисликларини чуқур эгаллаш мумкин:

Агрономия
Бухгалтерия ҳисоби ва аудит
Иқтисод
Агрохимия, тупроқшунослик ва ўсимликларни қимоя қилиш.
Мева-сабзавотчилик ва ўрмон хўжалиги
Ипакчилик
Зоомуҳандислик
Маркетинг
Менежмент, тармоқ иқтисодиёти
Наслчилик иши
Селекция ва уруғчилик
Дончилик
Маҳсулотларни сақлаш ва қайта ишлаш
Касб-хунар ва ҳ.к.

Университетда маркетинг бўлими фаолият кўрсатмоқда. Унинг мақсад-вазифаси иқтисодиёт соҳаси, ижтимоий инфратузилмаларнинг малакали кадрларга бўлган эҳтиёжини ўрганишдан иборат.

Қабул қилинадиган абитуриентларнинг ҳар йилги миқдорий кўрсаткичларини аниқлаб борамиз. Ҳозирги вақтда 1050 нафар талаба пуллик тўлов шартномаси асосида таҳсил олмоқда. Ўтган йилги тест синовини натижаларига кўра, иқтисодиёт, бухгалтерия ҳисоби йўналишларида

энг юқори балл — 190-200 балл натижа қайд қилинди. Чунки бу мутахассисликларга талаба ва эҳтиёж жуда катта. Зоомуҳандислик, ипакчилик факультетларида эса энг қуйи чегара 70-80 балл бўлди.

Ўқув йилининг тугалланишига қадар тайёрланаётган ёш мутахассислар учун иш жойларини аниқлаб, белгиланган тартибда меҳнат билан таъминлашга, уларнинг назарий билимлари келажакдаги амалий фаолиятлари билан қанчалик мувофиқ тушганлигини ўрганишга эътибор берилди.

Marketing

Корхона, ташкилот ва бошқа идоралар билан узвий алоқа ўрнатиш, эҳтиёжманд ва жисмоний шахсларни университет томонидан кўрсатилиши мумкин бўлган таълим хизматлари тармоқлари ҳақида оммавий ахборот воситалари орқали хабар қилиш ҳам маркетинг бўлими зиммасидадир.

Вазирликнинг таълим тизимлари ва маркетинги бошқармаси билан алоқа

ўрнатганмиз. Бошқарма томонидан йўлланган меъёрий ҳужжатлар тўғрисида юриштирилмоқда. Агросаноат мажмуаси ва унга хизмат кўрсатувчи соҳаларда кадрларга бўлган эҳтиёж ҳам ўрганилади. ЎЗР Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги бу сўзга асосан, 4 та — яъни Тошкент, Сирдарё, Қашқадарё ва Сурхондарё вилоятларида мутахассисликларга бўлган эҳтиёжни ўрганиш бўйича ахборотлар банки яратилди.

Олимжон ХУШВАҚТОВ,
университет маркетинг маркази бошлиғи

ЭҲТИЁЖНИ ЎРГАНАМИЗ

ТАЛАБАЛАРНИ САРАЛАШ

Зехнли, утқир мулоҳазали, уз тенгқурларидан яна қайсидир жиҳатлари билан ажралиб турадиган талабага алоҳида муносабат талаб қилинади. Ректорат ҳамда Тошкент шаҳар ҳокимияти билан келишувга мувофиқ, иқтидорли талабалар билан ишлаш бўлими ташкил этилди.

Мақсад нимадан иборат деган саволга жавобимиз жуда оддий: истеъдодли талабаларни саралаш, улардаги қобилиятни яна ҳам ривожлантириш. 2599 нафар талабалар орасида тушди. Республикаси эса улар 43 нафарини зукко, университет раҳбарияти томонидан уюштирилган маънавий-маърифат ҳамда чет тилларидан тест синовлари ўтказилган, талабалар сони 20 нафарга камайди. 10 нафар талабага республика таълим тил марказида ўқиб, билим олиши учун ректорат 360 минг сўм маблағ ажратди.

“Умид” жамғармасига ҳужжат топширган уч нафар талабамиз эса тест синовларидан муваффақиятли ўтди. 2 нафар талаба эса хорижда ўқимоқда.

Зоҳиджон СИДДИҚОВ,
университет иқтидорли талабалар билан ишлаш бўлими бошлиғи, иқтисод фанлари номзоди, доцент

E'tibor

Инсон ҳаёти давомида кўп нарсадан озикланади. Моддий ва маънавий неъматлар унинг эҳтиёжини қондиришга хизмат қилади. Моддий неъматлар инсоннинг яшаши учун керакли, муҳим аҳамият касб этади. Аммо маънавий озук... у фақат қалбга бўйсунди. Неъматларнинг улуги, энг зарури, кўнгил кўзини очувчиси китобдир. Негаки, ўқилган китоб қалб мулкига айланади. Демакки, у маънавий мулк. Мамлакатимиз аҳлининг маънавий мулки яна бир янги китоб билан бойийдиган бўлди. Таникли журналист, ёзувчи ва публицист Ашуралӣ Жўраевнинг “Сенга кўнгил берсам...” номли қисса, ҳикоялар, эсселар, суд очерклари ва ҳангомалардан иборат китоби босмадан чиқди.

“Ижодкорнинг қалам ушлаган бармоқларидан ҳеч қачон ҳалоллик ва жасорат муҳри ўчиб кетмасин. Шунда

Ашуралӣ Жўраев
“Сенга кўнгил берсам...”

домла. Бу фикрлар бекорга айтилмаган. Ишоти дейсизми? Мана, “Оёқ ердан узилганда” публицистик мақоласидан парча:

“Қаландар ака! Келинг, яхшиси фамилиянгизни айтмай кўя қолай. Шундоқ ҳам Сизни кўпчилик танийди, исмингизданок билади...”

Гапнинг очиги, Сизга хат ёзмоқчи, хат ёзиб кўнглингизни оғритмоқчи эмасдим, бундай фикр ҳаёлимдаям йўқ эди. Яқинда “Тошкент-Бухоро” поездиде кетаётиб, бир кадрдон дўстингизни учратиб қолдим. Гап орасида Сизни ҳам эсладик. — Қаландар жўрамиз амалдан кетганидан сўнг уйига бориб кўнгил сўрадим. Бироз хафа. Лекин лавозимидан бўшаганига эмас. Туман раҳбари бўлиб, янги иномарка машина олдим, ўғил уйлантирдим, қиз чиқардим, аммо шу кўшқаватли янги иморатни битка-

«СЕНГА КЎНГИЛ БЕРСАМ...» ЮТҚАЗМАГАЙМАН

унинг имони бутун бўлади. Ҳақиқатни ёзишга интилади”. Сўзи ростлигини шу сўзларга амал қилган кишигина ўзгаларга ўқтира олиши мумкин. Юқоридаги фикрлар ушбу асар муаллифига тегишлики, у ўз айтган сўзларига амал қилган ҳолда мазкур китобни ёзди. “Хар қандай хунар — ўз машаққатини чекканлар, машаққатига чидаганларинигина саодатли қилади. Хунарни машаққатини чекиш уни юрак-юрақдан севганларгагина муяссар бўлади. Севги хунар машаққатини илҳом ва бахтиёрликка айлантиради...”

Хар бир одам ўз юртига муҳаббатли, манфаатли фарзанд бўлсин. Мамлакат, халқ, миллат муҳаббати шундан туғилади. Ашуралӣ Жўраев юртини қандай севса, одамларни ҳам шундай севади. Дўстларига ҳам шундай муносабатда бўлади... Шогирди ҳақида таникли олим Иброҳим Ғафуровнинг эътирофи шундай. “Қасал тузалгиси келса, табиб ўз оёғи билан келар деганларидек, Ашуралӣ ёзадиган воқеа-ҳодисалар доимо шай туради. Унга томон югуриб келади ва ўз навбатини кутади”, давом этади

золмай қолдим, деб жуда афсусланди, аттанг қилди, — деди дўстингиз ҳам “аҳволингиз”га ачиниб...

Худди шу эмасми, тузалгиси келган “қасаллик”!

Ёзувчи ва публицист Ашуралӣ Жўраевнинг ушбу янги китобининг мундарижаси ранг-баранг, мавзулари хилма-хил. Собиқ шўролар даврида рўй берган қишлоқ фожияларига бағишланган “Жалойирга мактублар” қиссаси моҳиятан мустақиллигимизни янада мустаҳкамлашга даъват этади. Китобдан меҳр-оқибат, имон-эътиқод, яхшилик ва муҳаббатни улуғловчи ҳикоялар билан бирга таникли санъаткорлар ҳақидаги эсселар, суҳбатлари, туркум ҳажвий ҳангомалари ўрин олган. Шунингдек, ўз ҳақ-ҳуқуқларини билмай, турли жиноятчилик кўчаларига кириб, адашиб юрган кимсалар ҳаёти ёритилган суд очерклари ҳам киритилган. Вақт ажратиб бу китобни ўқиган инсон “бекорга вақтим кетди” дея олмайди. Биз шунга ишонамиз!

Шерали КАРВОНЛИ

Душманнинг унча-мунча тилақларини баҳо келтирган — вазият тақозосига кўра кадрли мулки, суюкли хотинидан-да воз кечган, аммо Ватан тупроғи сўралганда қахру-ғазаб жунунига чўмилган юрт бошлиғи ҳақидаги ривоятни кўпчилик эшитган. Бу-ку бир ривоят. Аммо она юртимизнинг оқ соқол тарихи бу каби манзара ва шундай ватанпарварларнинг анчасини кўрган, тарбиялаган.

“Омадсиз Бухорони хуни қаттолга чўктирган Чингизхон аҳли мўмин илмга ўчлигини ҳазм қилолмади. Дастлабки кундаёқ Минорай Калон ёнида жойлашган маълум ва машҳур жомеъ масжидини отхонага, муқаддас китоблар сақланадиган сандиқларни охурларга айлантириш, уламолар ва илму урфон пешволарини сайислик ва ғуломликка тайинлаш ҳақида фармони олий берди”.

Душман халқни, миллатни ҳалокатга

АСАД ДИЛМУРОД
“МАҲМУД ТОРОБИЙ”

ижод қилган ва ўз ниятига бирмунча эришган. Романда тарихий ҳақиқат ҳамда бадиий тўқима уйғунлашиб, ўзига хос бир тарих, шунинг билан бирга гўзал бадиий асар дунёга келган. Бу ҳақда адибнинг ўзи шундай дейди. “Хар ҳолда мен Маҳмуд Торобийни жонсиз рақамлар чангалидан, қийматини йўқотган тафсилотлар, надомат кули тағида қолган хотиралар ва дарду ҳасратлар гирдобидан қутқариш ва доимий ҳаракатдаги руҳият иқлимига кўчириш учун баҳоли-қудрат меҳнат қилдим... Унинг тани эмас, руҳияти тарихини қозғога туширишни бирламчи бурч билдим”.

Ижодкор бурчи — кенг қиррали, чуқур маъноли тушунча. Ёзувчи ўз-ўзига ҳисоб берар экан, ўзини халқ олдига ҳисоб беришга тайёрлайди. Бу жараён унинг ёзганлари — асарларида намоён бўлади. Ватан равнақи

ОҚҚАН ДАРЁ ОҚАВЕРАДИ

дучор қилишнинг турли йўллари билди. Уни илмдан — маънавиятдан, маърифатдан айро тутиш шундай усуллардан бири. Бу очик ва даҳшатли оқибатларга олиб борувчи йўл!

Аммо, “оққан дарё оқмасдан қолмас” деганларидек, не-не илмли донишларга бешик бўлган Ватан юрт учун, миллат учун том маънода жонини берувчи баҳодирларга ҳам оналик қилган. Спитамен, Жалолиддин Мангуберди, Амир Темур, Темур Малик каби аждодларимиз жасорати билан безалган тарихимиз бунинг исботидир. Маҳмуд Торобий шундай буюк мақомдаги боболаримиздан бири.

Бир қанча тарихий мавзудаги асарлари билан танилган истеъдодли ёзувчи Асад Дилмуроднинг “Маҳмуд Торобий” романи озодлик учун курашган халқ қахрамони ҳақида. Тарихий мавзудаги асарлар ватанга муҳаббат руҳини тарбиялашда беқиёс аҳамиятга эга. Худди шу маънода бундай асарни яратиш ҳам осон эмас ҳамда катта масъулият талаб қилади. А. Дилмурод шу масъулиятни чуқур ҳис қилган ҳолда

йўлида курашган, жон берган Шахс ҳақида ёзаётган ижодкор қаршисида бу масъулият янада залворлироқ аҳамият касб этади. Буни эътироф этган ёзувчининг дегани “Тасаввуримда қад ростлаган Маҳмуд Торобий фақат етти ярим аср бурунги исёнкор эмас, айни дамда, бугунги, эртанги куннинг ҳам баркамол — ориф, жасур ва қайтмас одамидир. Мана шу хислатлари билан у ҳамма даврлар учун ибрат бўла олади, ҳар қандай зотни руҳий таъсир кучи доираси — оҳанраболи оламига торта олади”.

Ёзувчининг ўз “оҳанраболи оламига” тортган “Маҳмуд Торобий шахси ижодкорнинг заҳматли меҳнатлари натижаси ўлароқ, бошқа инсонлар—ўқувчиларни ҳам ўзига тартади. Уларнинг қалбларида мудраб ётган эзгу туйғуларни кўзгайди. Ватанини севиш, ардоқлаш, у учун курашиш кераклигини ўргатади. “Маҳмуд Торобий” романи шу хусусияти билан кадрли!

Ҳ.НИШОНОВ

МАВЗУ ЁКИ ҲАР ОЙДА ЧИҚМАЙДИГАН ЖУРНАЛ

Ёш куч”нинг бу йилги 3-сони босмадан чиқди. Гап шу ҳақида:

Журнал саҳифалари турфа мавзуларни қамраб олган ёхуд янги мавзулар изланган. Бу изланиш натижаси уларчоқ “Дунёни сув босса...” деган ир мулоҳазанамо, саргузаштнома дунёга келган (Санжар Назар). Саргузаштнома муаллифи мавзу излаб шаҳар кезади ва кўп саргузаштларга дуч келади. Мавзуям топади, «масалан... янги-янги қоп-қора иморатлар, барисининг тепасида кечқурунлари ёниб турадиган ёзувлар: “Shor”, “Night club”, “Billiard club”, “Super market”, “Mini market”, “Fast food”, “Restaurant”, “Bar”, “Cafe”, “Auto salon”. Исталган америкалик, европалик ёки африкалик шахримиз кўчаларида узини она юртида юргандек ҳис қилиши мумкин”.

Шеърят мавзуси — классик мавзу. А. Шаропов таржимасидаги Эдуардас Межелайтиснинг “Тунги капалаклар” китобидан олинган “Шеърятга теранлик зарур” деб номланган парча шу мавзудан баҳс юритади: “Сўз шеърятда ута ҳаёгонли бўлиши, майин тебраниб туриши керак. Мабодо оғир, ҳиссиз сўзлар қатламининг териб чиқилиш, улар шеърини оҳанг билан жанглатмайди...” ва ҳоказо.

Осиё Абдулваҳҳоб кизининг “Куксимнинг унвои” битиги ҳамда “Отамнинг пайғамбари” сарлавҳасида жамланган кашф қилган ҳақиқатлари, “Аёл нима истиайди” (Ф. Палтаева), Хуан

Рульфо ҳикоялари, “Тасаввуф ҳол илмидир” (Усмон Турар. Н. Ҳасан таржимаси), “Чимилдик тилсимлари” (У.М. Мурод) — булар ҳам тийрак нигоҳларни ўзига тортишига шубҳа йўқ.

“Қатортолга мактублар”, “Ёпирай”, “Спорт” саҳифалари ҳам ўз ўқувчиларига эга. Қутилмаган саволларга Ш. Исроилов, У. Муҳаммаджоёев, М. Мирзабеков каби қизиқчилар томонидан берилган қутилган ва қутилмаган жавоблар, актриса Саида Раметова билан суҳбат ҳам кўпчиликни қизиқтириши табиий. Хуллас, энди “Ёш куч”нинг 4-сонини кутамиз...

Етти ёшдан етмиш ёшгача бўлган барча синфдошлар журнали — “Синфдош”нинг ҳам янги йилдаги 1-сони босилиб чиқди. Ҳар галгидек ажабтовур суратлари билан узига тартадиган журналнинг ёритаётган мавзу доираси ҳам кенгайиб бормоқда. “Синфдош”нинг энг сезиларли ютуқларига сабаб — ўқувчиларнинг узларини кўпроқ гапиртиришидир. “Мактублар” саҳифаси, “Чет тили қандай урганилмоқда” (Д. Азизов), “Катта танлафусни қандай утказасиз?”, “Мактабда муҳаббат” каби саҳифаларнинг барчаси болалар ва қизлардан келган мактублар, уларнинг фикрлари асосида тайёрланган. Болалар эса самимий ва тугрисуздирлар. Бу самимият журнал саҳифаларига ҳам кучиб утган.

“Машҳур кишиларнинг фарзандлари нима дейди” саҳифасида Обид Асомов, Муҳриддин Холиков, Мавлуда Асалхужаеваларнинг фарзандлари — Дилором, Темур, Маржоналар билан бўлган суҳбатлар ҳам қизиқарлиги билан нафақат мактаб ўқувчиларини, катталарни ҳам жалб қила олади.

Хусан КАРВОНЛИ

«СОҒЛОМ АВЛОД УЧУН», «МАКТАБГАЧА ТАЪЛИМ»

Маълумки, республикаимизда турли хилдаги 100 га яқин ранг-баранг журналлар нашр этилади.

«Соғлом авлод учун» журнали ранг-баранг безаклари, ўзининг илмий-тарбиявий, оммабошлиги билан ажралиб туради. Яқинда ушбу журналнинг 2-сони ҳам нашрдан чиқди.

Журналнинг илк саҳифаси Ўзбекистон Қахрамони, халқ шоири Абдулла Ориповнинг “Ўзбекистон асри” шеъри билан бошланади. Шунингдек, Р.Зариповнинг “Илмдан қанот боғлаб” номли мақоласида беш нафар аспирант Давлат стипендиаси совриндори бўлгани хусусида сўз юритади. Гулчехра Жамилова “Соғлом танда — соғ ақл” сарлавҳаси остида чоп этилган мақолада ёшларга қандай таълим-тарбия бериш, соғлом муҳитда ўстириш ҳақида ўз фикрларини баён этади.

“Тарбияни шундай олиб бориш керакки, бола ўзлигини таниб улгайсин. Бир ишни бажаришдан олдин унинг охири нима билан тугашини фикр қилсин. Акс ҳолда, вақтни бекор ўтказгандан не фойда? Меҳмон кутиш, меҳмонга бориш ҳамда муомала одобини ҳам бола пухта ўрганмоғи шарт. У ўзини ҳар бир даврада мос тута билсин. Давраларда қандай сўзлашни ўргансин...”, дейди муаллиф. Муштарий журнал саҳифаларини вақтлар экан, шу сингари қизиқарли, тарбиявий мақолалар, ҳикоя ва шеърларнинг ёритилишига гувоҳ бўлади. Жумладан, “Соғлом оила — жамият пойдевори”, “Меҳрли муродига етар”, “Умумий ўрта касб-хунар таълими узвийлиги”, “Анъаналардан баҳра олиб” номли қатор

мақолалар ҳам оиладаги муносабатлар, унинг жамиятдаги ўрни, оилада фарзанднинг ҳуқуқ-эстетик, маънавий қарашлари шаклланишига алоҳида ургу берилган.

Журналда шу билан бирга улкан тарихимизга оид “Навоийга ҳамдард бўлмоқ орзуси”, “Олтин қайиқчалар соғинчи”, “Онамнинг исми Саодат эди...” номли мақолалар, аждодларимиз хотирасига бағишланган илмий-назарий ҳикоялар билан журналнинг охири саҳифаларида таълимиш мумкин.

Шунингдек, ҳурматли муштарийларга яқинда “Соғлом авлод учун” журналининг муассислигида “Мактабгача таълим” номли илмий-методик олийк журналнинг 3-сони ҳам нашрдан чиққанлигини эслатиб қўйишни хоиз деб билдик.

Журналнинг доимий шиори “Баркамол авлод — Ўзбекистон тараққиётининг пойдевори” бўлиб, асосий мақсад мактабгача барча таълим муассасаларида ўқувчи-ёшларга тарбиявий ишларнинг олиб борилиши, ўсиб келаётган авлоднинг ҳар томонлама маънан, жисмонан, савияли қилиб ўстиришга, энг асосийси, ўзига юклатилган меҳнатни қўн билан ўрганишга журнал имкон қадар кенгрок ёритиб боришга ҳаракат қилган.

Агарда журналга эътибор берилган бўлса, ундаги қатор мақола, шеърларнинг асосий мазмун ва моҳияти ҳам мактабгача таълим муассасаларида болаларга берилаётган билим ва

тарбия ишларининг олиб борилиши, эришилган ютуқ ёхуд камчиликлар хусусида қатор мақолалар эълон қилинган.

Журналдан ўрин олган “Соғлом авлод тарбияси билан банд”, “Севимли ўйинчоқлар” кўрик-танловининг низоми, “Мулка эгаллик ҳисси”, “Малака ошириш: “Рейтинг тизими” сарлавҳали қатор илмий-тарбиявий аҳамиятга молик бўлган мақолалар айнаан ёш-жаҳжи ўқувчиларга мўлжалланган десак, хато қилмаган бўлаемиз.

Бехбуд БОТИРОВ

Бу йил Вазирлар Маҳкамасининг қарорига асосан Термиз шаҳрининг 2500 йиллиги нишонланади. Минг йиллар замирида шакланган тарихий-маданий марказ масканининг қадимий тарихи олимлар ва тадқиқотчилар томонидан ўрганилмоқда. Термиз кўплаб маърифат соҳиблари яшаган шаҳар сифатида ҳам машҳурдир. Унинг асл тарихини ўрганиш маданий-иқтисодий ва сиёсий ҳаётини тадқиқ этиш Ватанни севиш, унда яшаётган халқнинг қудратини англаш демакдир.

Термиз шаҳрининг қутлуғ тўйи билан боғлиқ илмий-тадқиқот ишлари ҳозир ҳам давом этаётир. Биз Ўзбекистон Республикаси Президентини ҳузуридаги Давлат ва жамият қурилиши академияси Ўзбекистоннинг янги тарихи маркази директори, тарих фанлари доктори, профессор Анатолий Саъдуллаевдан шаҳарнинг қадимги тарихи ва анъаналари хусусида сўзлаб беришини сўрадик.

— Эски Термиз шаҳри харобаларида асримизнинг 30-йилларида дастлабки археологик тадқиқотлар бошланган эди. Кўп йиллик тадқиқотлар давомида турли хил археологик маълумотлар тўпланган. Улар хўжалик, ҳунармандчилик, бинокорлик ва умуман моддий маданиятнинг турли томонларини ўрганишга ёрдам беради. Лекин шаҳарнинг тарихий ёшини аниқлаш учун у пайтлари махсус илмий тадқиқотлар олиб борилмаган эди. Мустақиллик йилларида Термизда археолог-олим, тарих фанлари номзоди Шокир Пигаев раҳбарлигида кенг қамровли ва мақсадли тадқиқотлар бошланди. Уларнинг вазифаларидан бири шаҳарнинг тарихий ёшини аниқлашдан иборат бўлди.

Эски Термиз шаҳрининг турли жойларида кенг

қўламли тадқиқотлар олиб борилди. Натижада, археологик экспедиция шаҳарнинг энг қадимги тарихига оид топилмаларни аниқлади. Шаҳарнинг милoddан аввалги I минг йиллик ўрталарида пайдо бўлганлиги ҳақида турли археологик топилмалар гувоҳлик беради. Милoddан аввалги IV асрнинг охирида шаҳар Оксдаги Александрия номи билан машҳур бўлганлиги тахмин қилинади. Кейинги даврларда у Тармита номи билан атала бошлаган.

Термиз ва унинг атрофида жойлашган Амударё кечувларида бундан 3500 йил олдин қадимги савдо йўллари ўтган. Бу йўللarning шаклланиши бронза даврига оид бўлиб, Сурхон воҳасида ўтмоқ деҳқончилик маданияти ривожланиши билан боғлиқдир. Шу даврга оид Музробод ва Шеробод воҳаларида қадим-

дан Будданинг шуъла сочиб турган деворий ранг тасвири, Фаёзтепадаги Будданинг ён томонларида қоҳинлар билан оқтошга ишланган ҳайкаллари шулар жумласидандир. Энг муҳими, Эски Термиз шаҳри харобаларида санскрит, кхарошти алифболарида сополга битилган ёзувлар ва Термиздан 18 км шарқда жойлашган Айритом ёдгорлигига тошга битилган кушонбақтрия ёзувлари намуналари топилган. Бу даврга Термиз шаҳри Буюк ипак йўлининг жанубий тармоқларида муҳим ўрин тутиб, Афғонистон, Ҳиндустон, Эрон ва Олд Осиё каби тарихий-маданий ўлкалар билан ўзаро савдо алоқаларида катта ҳисса қўшган.

Илк ўрта асрларда (V-VIII асрлар) Термиз шаҳри Тохаристон вилоятининг йирик марказларига айланган. IX-XII

Termiz shahrining 2500 yilligi oldidan

га шаҳарнинг маънавий раҳнамоси сифатида қарар эди. Кексайиб қолган Ҳаким ат-Термизий шаҳарга бостириб келган душманлар томонидан ўлдирилгандан сўнг (898 йил), у ўзи яшаган ва муридларига маъруза ўқиган хонақода дафн этилди. Кейинроқ, XII асрда бу хонақо устида мақбара барпо этилди. Асрлар давомида мақбара муқаддас қадамжога айланди. Ал-Ҳаким ат-Термизий инсонпарвар ва покиза умр туфайли халқ орасида "Термиз Ота" номи билан шуҳрат топган.

Эски Термиз шаҳри ҳудудида турли асрларга оид меъморий ёдгорликлар сақланган. Уларга XIV-XV аср меъморчилик иншоотлари — Қирқ қиз, Термиз саудларининг сулолавий мақбаралари — Султон

шунос, астроном ва меъморлар ижод қилиб, ўз илмлари, асарлари ва донишмандлари билан Термиз шуҳратини оламга ёйдилар. Улар қаторидан шоирлар Абул Ҳасан Мунжик Термизий ва Собир Термизий, астроном Аҳмад ибн Муҳаммад Сағоний, меъмор Муҳаммад ибн Аҳмад фаолият кўрсатганлар.

Шуниси диққатга сазоворки, Термиз қадимги даврлардан бошлаб, карвон йўллари кесишган чорраҳада жойлашиб, шаҳарда турли мамлакат вакиллари тўпланишар, қизғин савдосотик ишлари олиб бориларди ва маданий алоқалар ривожланарди. Шунинг учун ҳам Термиз қадимги шаҳар сифатида, унинг тарихи ва маданияти хорижий олимларда ҳам катта қизиқиш уйғотган. Сўнгги йилларда эски Термизда Ўзбекистон қадимшунослари билан бирга Франция ва Япония олимлари ҳам археологик тадқиқотлар олиб бордилар.

Халқаро иқтисодий ва маданий муносабатларни янги асосда ривожлантириш, қадимги карвон йўллари тиклаш ва замонавий давлатлараро йўллари барпо этиш XXI асрнинг энг долзарб вазифаларидан биридир. Чунки келажакимиз, турли халқларнинг ҳаёти кенг қамровли иқтисодий ва маданий интеграция билан узвий боғлиқ бўлиши лозим. Бу жараён тинчлик ва сиёсий барқарорликнинг асосидир.

Термизда жойлашган ёдгорликлар, шаҳарда яшаб ўтган буюк алломалар ва олимлар, уларнинг маърифат ва инсонпарварлик мероси, Термиз шаҳрида кўп асрлар давомида ривожланган тарихий - маданий анъаналар, Ватанимиз тарихида ва жаҳон цивилизацияси тараққиётида муҳим ўрин топиб, ёшларимизни бой маънавий ва ватанпарварлик ғоялари тимсолида тарбиялашга ёрдам беради.

ШАРҚДАГИ ФАН ВА МАДАНИЯТ МАРКАЗИ

шунослар Сополли ва Жарқўтон манзилгоҳларини топиб текширганлар. Демак, анча қадимги даврлардан бошлаб, Сурхондарёда деҳқончилик, ҳунармандчилик ва бинокорлик юксак даражада ривож топган.

Термиз Амударё қадимги кечувларининг бири яқинида дастлаб ҳунармандчилик - савдо манзилгоҳи ва кейинчалик ҳарбий таянч нуқтаси сифатида барпо этилган. Асрлар давомида у ҳудудий жиҳатдан анча кенгайиб, йирик шаҳарлардан бирига айланди. Милoddан аввалги III-II асрларда бу шаҳар Тармита номи билан машҳур бўлган. Шаҳарнинг сиёсий, иқтисодий ва маданий ўрни айниқса, кушонлар даврида, яъни I-IV асрларда жуда юксак бўлган.

Шу даврга оид эски Термиз қалъасида, Қоратепа ва Фаёзтепа ёдгорликларида муҳим археологик манбалар — танга пуллар, сопол идишлар, қурол-аслаҳалар, деворий рангли сураатлар, ҳайкаллар топиб текширилган. Қоратепа-

асрларда Термиз мустаҳкам мудофаа деворлари билан ўралган. Шаҳар қалъасида ҳоким саройи, шаҳристонда кўплаб хонадонлар жойлашган. Шаҳар олди — работда карвонсаройлар, ҳаммомлар, ҳунармандларнинг устахоналари ва бозорлар бўлган.

IX асрдан бошлаб Термиз, Бухоро ва Самарқанд каби шаҳарлар билан бирга Шарқнинг йирик фан ва маданият марказига айланди. Араб тарихчи - географлари асарларида термизлик фикҳшунослар, ҳадисшунослар ҳақида маълумотлар ёзиб қолдирганлар. Дунёга машҳур ал-Ҳаким ат-Термизий шу жойда сўфийлик тариқати ва сўфийлар ҳақидаги биринчи тарихий географик асарлар яратди. Ал-Ҳаким ат-Термизий қомусий олим бўлиб, ҳаёти давомида кўпдан-кўп асарлар ёзган. Унинг "Жами ал-илм" ("Илмлар тўплами"), "Баён ул-қасб" ("Қасб ва ҳунарнинг баёни") ва бошқа асарлари машҳур бўлган.

Маҳаллий аҳоли бу аллома-

Саодат меъморий мажмуаси ва бошқалар киради.

Шеробод яқинида машҳур Хўжа Исо мақбараси бор. У IX асрда яшаб ўтган илоҳиётчи, муқаддас олим имом Абу Исо ат-Термизийга бағишлаб барпо этилган. Имом ат-Термизийдан етиб келган бой илмий мерос бутун ислом оламининг мулкига айланган. Унинг таълимотидаги юксак маънавият, барча даврларда ҳам долзарб бўлиб келган инсонга муҳаббат, бағрикенглик ғоялари туфайли Исо ат-Термизийнинг номи бугунги кунда ҳам катта ҳурмат билан тилга олинади.

Термиз шаҳри аҳолиси Ўзбекистон маданияти тарихига катта ҳисса қўшган. Қадимги даврлардан бошлаб бу ерда моддий ва маънавий маданиятнинг турли соҳаларининг ривожланганлигини кўриш мумкин. Жумладан, ҳайкалтарошлик, тасвирий санъат, ёзув ва кўпгина аниқ фанларни кўрсатиш мумкин.

Ўрта асрларда Термизда олимлар, таниқли шоир, тил-

Сирожиiddин САЙИИД

ТЕРМИЗ ШАЪНИГА

Икки мингу беш юз йиллар йўл юрсам,
Яна шунча йиллар дашту чўл юрсам,
Томирингга етарманми, жон шаҳрим?
Тарихлару тақдирларга кон шаҳрим.

Доролардан ковуш қолган ерлар бу,
Искандардан товуш қолган қирлар бу,
Қирлар эмас, қалқон бўлган эрлар бу,
Қатлам-қатлам ери шараф-шон шаҳрим.

Қолур эди тарих балки етимроқ,
Тешиктошу кушонлардан олдинроқ,
"Овесто"дан, зардушддан ҳам қадимроқ
Ер юзида яралган қўргон, шаҳрим.

Мен сўйлайин нур сочган қаламлардан,
Ҳадис айтган гиёҳлар, шабнамлардан,
Термизийлар ёққан қутлуғ шамлардан
Оламларни этган чароғон, шаҳрим.

Сени ёпон билгай, араб билгайдир,
"Термиз" десам қувнаб, яйраб билгайдир,
Билган борки, буни шараф билгайдир,
Етти иқлим — илм ила урфон, шаҳрим.

Баҳор чоғи чақинлик осмонларинг,
Гулдирагай лек қасру майдонларинг.
Кураш тушса Тоштемир полвонларинг,
Алпомишдай бўйлаган полвон, шаҳрим.

Мен шеъримни ўрамадим мунгларга,
Бағринг тўлсин ўғил-қизлар — гулларга.
Шу мунаввар, саодатли кунларда
Чаман шаҳрим, боғ шаҳрим, бўстон
шаҳрим,

Жонимдан ҳам яқин жонажон шаҳрим!

BILAG'ONLARGA
"O'ZBEKISTON"
TESTI

- O'zbekistonda davlat tili qaysi til?
A) rus tili
V) o'zbek tili
D) ingliz tili
- O'zbekiston aholisi qancha?
A) 1 milliard
V) 24 million
D) 19 million
- O'zbekiston bayrog'ida tinchlik ramzi bo'lgan rang?
A) moviy rang
V) qizil rang
D) yashil rang
- O'zbekiston gerbidagi milliy boyligimiz timsoli qaysi?
A) Quyosh
V) paxta
D) Humo qushi

Do'st topsang ayrilma, fido etgil jon,
Do'st etagin qo'ldan chiqarma oson.

Nosir XISRAV

Ikki do'st turarkan yelkama-yelka,
Tog'larni ham oson aylaydi tilka.

Abulqosim FIRDAVSIY

Ko'p bil dushman agar
bitta bo'lsa ham,
Do'sting mingta bo'lsa,
juda kamdir, kam!

Abu Abdullo RUDAKIY

Ikki narsa dildagi g'am ofati,

Do'st diydori, dono kishi suhbatl.

Abu Shukur BALXIY

Do'stim qolsin desang mangu do'st bo'lib,
So'zlagil sen ta'bu odatin bilib.

Abdulmajid SANOIY

Do'st udir — do'stiga
cho'zadi qo'lin —
Do'sti bo'lganida nochor,
notavon.

Sa'diy SHEROZIY

Birga bo'lsa shodlikda — g'amda,
Faqat shuni do'st bil olamda.

Xusrav DEHLAVIY

BOBOLAR —
NABIRALARGA

Bir bor ekan, bir yo'q ekan. Bitta maqtanchoq boy bo'lgan ekan. Uning qari va oriq sigiri bor ekan. "Sutdan qolgan, bir hovuch suyak bo'lgan bu sigirni behuda boqib nima qilaman, — debdi u o'ziga-o'zi bir kuni. — Yaxshisi ko'chaga haydab yubora qolay, buni ko'rib odamlar mening saxiyligimga qoyil qolsin". Ertasi kuni ertalab u sigirni ko'chaga olib chiqib podaga qo'shib yubordi. Kechqurun esa uni uyga kiritmadi.

— Xayr sigirjon, yigirma besh yil seni boqdim, bundan buyog'iga o'zingni-o'zing epla, — dedi u hammaga eshittirib. Shunday dediyu boy darvozani mahkam tambalab oldi, sigir esa ko'chada qoldi. Sigir yoz ichi dalama-dala kezdi, bir iloj qilib tirikchilik o'tkazdi. Qish qilich yalang'ochlab kelgandan keyin qiynalib qoldi. Bir kuni bir kambag'al odam sigirga rahmi kelib, uni uyiga yetaklab keldi. Kampir xursand bo'ldi, choliga "yaxshi qilibsiz, yo'qsa bu bechora sovüqdan va ochlikdan o'lib ketardi", dedi. Chol bilan kampir sigirni og'ilga bog'ladilar,

— Yo'q, uyingizga borib yaxshilab o'ylab ko'ring, janobi boy. Javoblaringizni ertaga eshiturmiz.

Xayriyat, dedi chol buni eshitib. U bir oz o'ylanib qolgan edi, chunki qozining savoli uni tashvishga solib qo'ygandi. Uyiga qaytgach, bo'lgan gapni kampirga aytdi va bir uh tortib olib, qo'shib qo'ydi:

— Aslida peshonamizga sigir bitmagan ekan, kampir. Nima ham qilardik, taqdirga tan berishga to'g'ri keladi.

— Ha, choli tushmagur-ey, shunga ham aqlingiz yetmadimi? Birinchi savolga yer, ikkinchisiga inson qalbi, so'nggisiga esa mening itim Olapar, deb javob qilsangiz yutasan, — dedi kampir choliga.

Ertasi kuni chol boy bilan qozixonada uchrashdilar. Qozi avval so'zni boyga havola qildi.

— Jahonda eng semiz narsa, — dedi boy, — bu mening qo'chqorim, eng chiroylisi — mening saman otim, tevarak-atrofdagi bo'lsa mendan aqli odam yo'q.

Shundan keyin qozi cholga so'z berdi.

MAQTANCHOQ BOY

qo'ldan kelganicha parvarish qildilar. Bahorda u sutga kirdi va chol bilan kampirning kosasini oqartirdi. Boy buni eshitib qoldiyu, kelib cholga po'pisa qila ketdi.

— Bu mening sigirim, kuzda yo'qotib qo'ygan edim. Bilsam, sen yashirib olib sog'ib ichib yurgan ekansan. Ichgan sutingga roziman, lekin sigirni qaytarib ber!

— Qanaqasiga u seniki bo'lsin! Axir o'zing ko'chaga haydab yuborganingni butun qishloq biladi-ku, — dedi chol taajjulanib. Chol bilan boy ko'p sur-sur qilishdi, bo'lmadi. Oxiri qozining oldiga bordilar. Qozisi tushmagur, mojaroni o'zicha hal qilmoqchi bo'ldi.

— Men ikkingizga uchta savol beraman, kim to'g'ri javob bersa sigir — o'shaniki, — dedi u boy bilan cholga.

Birinchi: Olamda eng semiz narsa nima?

Ikkinchi: Chiroyli narsa nima?

Uchinchi: ikkingizdan qaysingiz aqllirosiz?

"Shu ham savol bo'ldiyu?" — dedi boy o'z-o'ziga va kekkayib dedi:

— Savollaringizga hozir javob beraymi yoki avval anavi yalangoyaq gapirsinmi?

— Dunyoda eng semiz narsa — bu yer, chunki butun borliq undan oziqlanadi, eng chiroyli narsa inson qalbidir. Aql masalasiga kelsak, boy albatta aqli odam, lekin mening Olaparim undan aqlliros.

Qozi hayron bo'ldi, lekin it odamdan aqlliros bo'lishiga ishonish qiyin. Bunga qanaqa dalil-isboting bor?

— Dalil-isbot bor, — dedi chol va orqasidan ergashib kelib, qozixona darvozasi yonida yotgan Olaparni chaqirdi. Olapar dumini likillatganicha egasining oldiga chopib keldi.

"Ko'rdingizmi?" deganday chol qozi bilan boyning ko'zlariga tikildi. So'ng dedi:

— Endi bu yog'ini tomosha qiling. Qo'lini sal ko'tarib, "jo'na bu yerdan deb", ishora qildi. It dast o'rnidan turdi va darvozaga qarab chopdi.

Boy esa o'tirgan o'rnidan jilmay o'ttirib qoldi.

— Mana ko'rdingizmi? — dedi chol qoziga murojaat qilib, "ket" degan ishorani it tushundiyu, lekin boy otamlar buning ma'nosiga ham bormadilar. Endi bularning qaysi biri aqlliros ekanligini o'zingiz hal qiling.

— Haqiqatan ham sening iting farosatliros ekan, chol, — dedi qozi. — Sigir seniki bo'ldi.

ТОПИШМОҚЛАР

- Shahari bor, odami yo'q,
Daryosi bor, suvi yo'q (karta)
- Ushlasam qo'lga,
Tushadi yo'lga. (ruchka)
- Suhbati shirin do'stim
Turgani bilim do'stim. (kitob)
- Bir uy bor:
Ko'r bo'lib kirasan,
Ko'zlik bo'lib chiqasan. (maktab)
- Tarvuzim guldor yaxshi,
Unda bor olam naqshi. (globus)
- Temirchada bir igna,
Chizar ixcham doira (sirkul)

CHAQMOQ

— Chaqmoq qanday paydo bo'lur? —

So'rar Karim

Usmondan.

— Chaqmoq asli oyda bo'lar,

Yaraqlaydi osmonda.

— Topmading, — der kulib Shahri, —

Chaqmoq bulut bolasi.

Yaraqlaydi chiqib jahli,

Guldirasa onasi.

O'RDAKCHA

Tuxumdan chiqqach yorib,
O'rdakcha suv axtarib,
Tushdi ko'lmak chetiga.
Endi suzmoq bo'lgandi,
Loy sachradi betiga.
O'rdakcha bo'lib xafa,
Loyga qoldi belanib.
Turnaxonning onasi,
Chorlar uni elanib:
— Chiqa qolgin turnacha,
Ustingni yuvib qo'yay.
— Turnachamas, o'rdakcha,
Oldin suvga bir to'yay.

Meli BOBOQULOV

Купина уртокларига хос булган манманликни Стивен яқиндан бери рақибда ҳам пайкаган эди, бироқ бу унинг феъл-атворидаги вазмин итоаткорлик одатига зигирча таъсир қилмади. У бундай узбошимчаликнинг нафига ишонмас, бунақа дустликнинг самимийлигига шубҳалар ва буни балоғат ёшининг тийиксиз қилиқлари, деб биларди. Ҳозир қузгалган орият масаласи ва шунга алоқадор бошқа гаплар унга аҳамиятсиз туюлди. Ўзича ҳаёл суриб, учқур орзу-уйлар оғушида парвоз қилган лаҳзаларда кутилмаганда ҳаёли булинар, беихтиёр ширин ўйларидан воз кечар, шунда отасининг ва муаллимларининг қулогига утириб қолган овозлар қайта жаранглагандай буларди, улар Стивенни энг аввал жентельмен ва эътиқодли католик бўлишга даъват этишарди. Энди бу овозлар унга маънисиз туюлади. Коллежда спорт гимнастikasi синфи очилганда у бошқа бир овозни эшитди, энди уни кучли, жасур ва соғлом бўлишга даъват этишарди; коллежда миллий тикланиш учун кураш шарпалари оралай бошлагач эса, яна бир овоз уни ватанга содиқ бўлишга, унинг она тилини, урф-одатларини тирилтиришга ёрдам беришга ундай бошлади. Бу дунё ташвишларидан суз очган қундалик уй-рузгор овози уни уз меҳнати билан отасининг қулдан кетган мавқеини тиклашга мажбур этишини у олдиндан кура билган эди ва бу овоз ҳозир уни яхши дуст бўлишга, ёлларини олишга ёки жазодан асраб қолиш ва қандай йул билан руҳасин синфга бир кун дам олиш учун руҳсат олиб беришга даъват этишадиган тенгқурларининг овозига ухшаб кетарди. Ва бу маънисиз овозларнинг қориншан гала-говури уни қатъиятсиз қилиб қуяр, унинг бемаъл ҳаёл суришга йул қўймасди. У ора-сира бу овозларга ҳам қулоқ тутар, бироқ улардан узоклашганда, улар етиб бормайдиган жойда, бир ўзи ёлғиз қолганда ёки ҳаёлидаги яқинлари орасида булганда узини бахтиёр ҳис этарди.

Рухонийлар кийимхонасида юзлари кипкизил иезуит билан кексароқ бир киши, иккаласи ҳам оҳори кетиб қолган кук яқтакда, ула-элик солинган кутини титкилашарди. Аллақачон грим қилиб олишган угил болалар у ёқдан бу ёққа саланглаб юришибди, баъзилари гарантсиз бир жойда тутирлашиб туришибди, бўлган юзларини бармоқларининг учи билан эҳтиёт бўлиб ушлаб қўйишарди. Коллежда меҳмон бўлиб турган ёш иезуит, қулларини чуқур ён чўнтақларига тикиб, кийимхонанинг ўртасида турибди, у оёгининг учига кутарилиб, тушиб, бир маромда тебранади. Унинг ипакдай майин малла жингалак сочли кичкина боши ва арчилган тухумдай текис киртирилган юзи эгнидаги ниҳоятда озода руҳонийча тўни ва ялтиратиб тозаланган ботинкасига қуюб қўйгандай ярашиб турган.

Тебраниб турган қоматга қараб ва руҳоний йигитнинг истеҳзоли қулимсираши сабабини билгиси келмаётган Стивен отасининг уни Клонгоусга жўнатаётиб, иезуитни ҳаммаша деб билан кийина олишдан билса булади, деб айтган гапини эслади. Шу пайт ҳаёлидан отамнинг феъл-атворида қулимсираб турган, пурим кийинган шу руҳонийга хос нимидир бор, деган фикр кечди ва туйқусдан бу диний мартаба, руҳонийлар кийимхонасининг ўзи ҳам тахирланаётганини ҳис этди, чунки бу сокин масканга тутуруқсиз гап-сузлар, ҳазил-хузуллар шовқини бостириб кираётган, ҳавони эса ула-элик ва газ чирокларининг бадбўй ҳиди булғайган эди.

Кук халатли кекса киши унинг мангалайига ажинлар тортиб, оғзининг икки четига кук ва қора бўёқларда соя солгунча у сахнада баланд овоз билан аниқ-равшан гапириш кераклигини уқтираётган думбоққина ёш иезуитнинг қуринишларини паршонхотир тинглади. Қулогига оркестрнинг "Лилия Килари"ни чалаётгани эшитилди ва мана ҳозир, бир неча сониядан сунг парда очилди, деб ўйлади у. У сахнага чиқилган чўчи-маётганини сезиб турарди, бироқ ижро этадиган роли узини камситадигандай туюлди. Ўзи айтадиган баъзи кинояли гапларни эслаганда бўёқ сурилган ёноқларига қон югурди. У қизнинг залдан жиддий, мафтункор кузларини тикиб қараб турганини тасаввур қилди ва шу лаҳзадаёқ кўнглидаги шубҳа-ғумонлар йўқолди, узига ишонч ортди. Унга гўё гойибдан хушқайфият инъом этилгандай эди — у туйқусдан гўдақларга хос шух-шад-долликнинг юқумли таъсирига тушиб ва бу унинг табиатидаги ҳазин умидсизлик кайфиятини буткул тарқатиб юборди. Бир сония ичда у болаларча бахтиёрлик оғушида, гўё қайта тутилгандай тамом ўзгариб қолди; спектаклнинг бошқа иштирокчилари билан сахна ортида туриб, уларга қўшилиб, икки бақалоқ руҳонийнинг тоб ташлаб қийшайиб қолган сахна пардасини жон-жаҳдлари билан суриб очиб, таъинини қуриб қийириб қолди.

Орадан санокли дақиқалар ўтиб, у узини сахнада — чараклаган чироклар ёруғи ва нурсиз, хира безаклар орасида қурди, ҳайхотдай бўлишарди. Машқ пайти унга қовушмагандай, сунтий туюлган пьеса сахнада фавқулод-

да жонли чиқаётганини англаб, у ажабланди. Спектакль узидан-узи очилиб, авж-олиб қизир, у ва унинг шериклари эса фақат узларининг кинояли гап-сузлари билангина томошага ёрдам бериб туришарди. Томоша тугаб, парда ёпилгандан сунг, бушлиқда қарсақларнинг гўмбурлаб янграгани эшитилди ва у ён тарафдаги ораликдан қараб, ҳозиргина унинг томошасини қузатиб турган бехисоб яхлит чехралар тудаси бир неча майда гуруҳчаларга парчаланиб, қизгин муомалага киришиб кетганини кўрди.

У сахнадан чаққон тушиб, кийимларини алмаштирди ва черковдан бог тарафга чиқди. Энди, томоша тугагандан сунг, унинг кўнгли баттар беготак бўлиб, янги саргузаштни кумсар эди. Айни шунинг кетидан тушгандай, у чопқилиб кетди. Театрнинг ҳамма эшиклари ланг очик, зал аллақачон бўшаб қолган эди. Унга кема лангарининг занжирини эслатган сим арқонда бир неча фонул тунги шамолда тебраниб, гира-шира нур сочарди. У ҳовлиқиб, қандайдир улжани бой берадигандай, югурганча боққа чиқилдиган соябонли пиллапоёга борди ва меҳмонларга илтифот қўрсатиб, қўл сиқишиб жўнаётганларни қузатаётган икки иезуит ёнидан илдам ўтиб, даҳлиздаги оломон орасига тикилди. У узининг улага беланган бошига бировларнинг қулиб, бировларнинг мазах қилиб ё ажабланиб қараб қолаётганини чала-чулла илгаб, ҳовлиққанча олдинга талпинар, узини жуда шошаётганга ухшаб қўрсатарди.

Ташқарида у узининг оила аъзоларини кўрди, улар фонул тагида уни кутиб туришарди. Бир қарашдаёқ у бу гуруҳдагилар барчаси узларига тегишли одамлар эканини пайқайди ва зинапоёдан пастга чопиб тушиб кетди.

— Мен бир иш билан Жоржис-стритга ўтишим керак, — деди у чопиб бораётиб отасига. — Уйга кечроқ қайтаман.

У отасининг жавобини кутмай югурганча йўлни кесиб ўтди-у тепаликдан пастга қараб эниб кетди. Қаёққа бунчалик шошаётганини ўзи ҳам билмасди. Гурур, умид ва ишонч, мисоли оёқ остида топталган ўт-ўландай, узининг заҳарли ифори билан унинг юрагини ўртаётган, ақл-хушини ўғирлаган эди. У қирдан энишга елдай ўтиб борар, кутилмаганда дарду дунёсини ўртаб

бошлади. Унинг на тангрига ва на авлиёларга юкиниб ўқиган дуолари эшик тирқишидан сарҳат салқин шамол эсаётган пайтда қалтироқ билан бошланди ва поездининг бир маромдаги тақ-туқига монанд, аллақандай қовушмаган сузларнинг саросимали пичир-пичири билан якун топди; қаққайган, ҳар тўрт сонияда лип-пиллаб, шовқинга басма-бас ўтиб турган телеграф ёғочлари гўё ҳаракат маромини таъкиллаётгандай эди. Бу асов мусиқа унинг юрагини дағи ваҳимани пасайтиргандай бўлди ва у дераза панжарасига суяниб, тагин кўзини юмди.

Поезд шовқин-сурон солиб Коркка кириб келганида ҳали жуда эрта эди, "Виктория" меҳмонхонасида Стивен яна ухлагани ётди. Чараклаган қўшининг илиқ нурлари деразани қоплаган, Стивен кўчада ҳаёт қайнай бошлаганини эшитди. Отаси қўл ювиладиган жойда тик туриб, сочиға, юзига ва муйловига синчиклаб қараётди; у сув солинган қуза устидан бўйинини чўзиб, узини яхшироқ кўрмоқчи бўлиб бошини бурди. Айни пайтда оҳиста, ҳар сузни оҳангга солиб, қузиб қушиқ хиргойи қиларди:

Ёшлигимда гўрлик қилиб,
Уйландим-қўйдим.
Мана энди, жонгинам,
Баридан тўйдим.

Рузгор деган ғор экан,
Билимман қайдан.
Бахтимни излаймикан
Мен Амриқодан.

Менинг гўзал малагим
Ҳали ҳам уқтам.
Хумдаги тоза майдай,
Навқирон, хуштам.

Бирок вақт оқар сувдай,
Сулув қарийди.
Мисли тонги шудрингдай
Нурдан арийди.

Дераза ортидаги серқуёш шаҳар ҳарорати ва отасининг ҳазил аралаш ҳазин қўшиқча турли пардаларда сайқал бераётган овози Стивеннинг кўнглидаги тунги ваҳималар асоратини буткул ҳайдади. У урнидан иргиб туриб, кийина бошлади ва хиргойи тугагач, отасига деди:

— Бу сизларнинг "Бери келинг, эр ирландлар" ингиздан кура яхши.
— Сен шундай деб уйлайсанми, — деди мистер Дедалус.
— Менга бу қушиқ ёқади, — деди Стивен.
— Ҳа, бу ажойиб қадимги қушиқ, — деди мистер Дедалус муйловининг учини бураб. — Эҳ, сен бунини Мик Лейси айтганини эшитармидинг! Шурлик Мик Лейси! У ҳар бир пардани қанақа уйнайди айтарди, йўқ, мен бундай айтолмайман. Ҳа, энди "Бери келинг, эр ирландлар"ни у бир айтиб ўтди-да, эшитиб туриб сел бўлиб кетардинг!

Мистер Дедалус нонуштага жигар қиймасидан тайёрланган овқат буюрди ва овқат устида хизматчидан шаҳардаги янгиликлар ҳақида сураб-суриштирди, уларнинг гаплари чалқашиб, бир-бирларини тушунишлари қийин бўлди, чунки хизматчи ҳозирги пайтдаги ҳужайинини назарда тутса, мистер Дедалус унинг отасини ёки бобосини назарда тутиб гапирарди.

— Ҳарқалай, Қироллик коллежи жойида-ми, ишқилиб, — таъкиллади мистер Дедалус. — Уғилчамга бир курсатай дегандим-да.

Мардаик кўчасида дарахтлар қийғос гуллаган эди. Улар коллеж дарвозасидан киришди ва сузамол қоровул уларни чоғроқ ҳовлидан олиб ўтиб, бино томон бошлади. Бирок улар ҳар ун-ун беш қаламда шағал тушланган йўлда тўхтаб қолишар ва отаси билан қоровул ўртасида шундай савол-жавоб буларди:

— Наҳотки! Бечора Мейшқорин қазо қилди-ми?

— Ҳа, сэр, қазо қилди.

Тўхтаб қолишганда Стивен суҳбатдошлар ортида беготак бўлиб, уларнинг гапи қачон тугар экан, деб депсиниб кутиб турарди. Бирок ҳовличадан ўтгунча улар шу алпозда судралишди, бундан унинг беготаклиги баттар ошиб, газаби келди. У ҳайрон буларди, наҳотки оқ-қорани балодай ажрата оладиган, ҳар кимга ҳам ишонавермайдиган отаси шу ялтоқи қоровулнинг тилёғламалигига алданиб ўтирса; эрталаб эшитганида завқи келган жануб шева-сидаги аломат сузлар ҳам энди унинг асабини қузғай бошлаганди.

(Давоми бор.)

Изоҳлар:

1. Бу ўринда гап 1893 йили ташкил топган, кўпчилик ирланд ёзувчилари ва олимларини бирлаштирган Гэль иттифоқи ҳақида бораётди; у ўз олдига ирланд тилига ва ирланд маданиятига эътибор уйғотиб ва уларни илғиз тили ҳамда илғиз маданиятига қарши қаратишни мақсад қилиб қўйган.

2. Юлий Бенедиктнинг (1804-1885) шу номдаги операсига увертюра.

3. Дублин кўчаларида тез-тез айтиб турлабдиган ва, албатта, ҳар бир банди "Бери келинг, эр ирландлар, қўшигимни тингламлар" сатри билан бошланадиган қўшиқ.

Жеймс Жойс

МУСАВВИРНИНГ ЁШЛИКДАГИ ШАМОЙИЛИ

Роман

юборган камситилган гурур, топталган умид ва алданган ишонч оғули уни тамом гангитган эди. Бу оғу бурқираб тепага қутарилиб, ёниб турган кузлари олдида паға-паға бўлиб урлаб, боши устида тарқай бошлади ва қуздан тамом йўқолди: бу ҳол ҳаво яна тиниқлашиб, совуб бошлагунча давом этди.

Хануз унинг кўз олдини туман тусиб турарди, бироқ энди кузлари брягидай ёнмасди. Унга бот-бот ғазаб ва умидсизликдан воз кечишни буюрадиган ички бир даъватга ухшаб аллақандай куч уни тўхташга мажбур қилди. У энди ҳаракат қилмас, қаршисидаги уликхонанинг қорамтир томига ва қайроқтош ётқизилган қоронги тор кучага қараб турарди. У уйнинг деворида тор қучанинг "Лоттс" деган номини ўқиди ва отир аччиқ қилдан секин нафас олди. "Отнинг сийдиғи билан чиринган пичан, — деб ўйлади у. — Ундан нафас олиш фойдали. Юрагимни тинчлантиради. Мана, энди юрагим анча хотиржам. Ортга қайтаман".

Стивен тагин отаси билан Кингс-бриш вокзалида поезлда утирибди. Улар кечки поезд билан Коркка кетишарди. Паровоз пишқириб, бут чиқариб, поезд вокзал сахнадан жилганда Стивен бир неча йил бурун, Клонгоусга йўл олишганда қурганларидан болаларча ажабланганини ва мактабдаги биринчи кунни бутун тафсилотлари билан эслади. Бирок ҳозир у ҳечам ажабланмаётган эди. У бир текис сузиб ўтаётган довдалага, ҳар тўрт сонияда липпиллаб ўтаётган қаққайган сир ёғочларга, худди асов отнинг туёғидан сачраган учқундай, қоронғуликда ялт этиб ва шу зумда ортда қолиб кетаётган кичик, хира ёғур бекатлар, уларнинг сахнида қотиб турган навбатчиларга қараб кетаётди.

У отасининг Корк ҳақидаги, ёшлиги ҳақидаги ҳикояларини гап қўймай, бепарво эшитди; отаси вафот этган бирор-бир биролари ёки бу гал сафарга чиқишга нима мажбур этгани ҳақида гап бошлади дегунча чуқур хўрсиниб қуяр ёки беихтиёр қулини идишга қузарди. Стивен жим утириб тинлар, бироқ кўнглида ҳамдардлик туймасди. Отаси эслаган марҳумлар орасида у Чарлз тоғадан бошқасини танимас, энди унинг қиёфаси ҳам хотирасидан ўча бошлаган эди. У отасининг мол-мулки аукциондан сотилишини биларди ва отаси узининг хонавайрон бўлишини бу дунёнинг унинг орзуларига қупол тажовузи, деб қарар эди.

Мэриборода у ухлаб қолди. Кузини очганда эса Мэллоудан ўтиб кетишган эди; отаси ён томондаги ўриндакда қўзилиб ухлаб ётарди. Совуқ тонготар пайти, ҳосилсиз далалар, дарахтлар, уйқулаги уйлар усти гира-шира ёришарди. У жим-жит қишлоқларга қараганда ва отаси чуқур нафас олиб, уйқусида алаҳсираётганини эшитганда — бу гафлат уйқусида ётган дунё қаршисида унинг уй-ҳаёлларини ваҳм босди. Теварагида чала уликдай донг қотиб ухлаб ётган одамлар унинг юрагига гулгула солди, улар узига бирор зийн-заҳмат етказадигандай туюлди ва у тезроқ тонг отишини утиниб дуо ўқий

XX АСРНИНГ ЭНГ МУҲИМ 100 ВОҚЕАСИ

(Давоми. Боши ўтган сонларда.)

30-ўрин. Чарльз Линберг биринчи марта самолётда Атлантика океани устидан учиб, уни кесиб ўтди. 1927 йил.

29-ўрин. Мао Цзедунг Хитой Халқ Республикасини ташкил қилди: Националистлар Формоса(Тайвань)дан паноҳ топдилар. 1949 йил.

28-ўрин. Америкада, Нью-Йорк Жаҳон Ярмаркасида илк марта телевидение махсулоти — теледастур намоиш этилди. 1939 йил.

27-ўрин. Шарқий Германия томонидан мамлакатдан ташқарига чиқиш чеклашлари ошириб юборилганлиги сабабли норозиликлар кучайиб кетди ва натижада Берлин девори қулатилди. 1989 йил.

26-ўрин. АҚШ Конгресси ноқонуний чеклашларни тўхтатишни кўзда тутувчи Инсон Ҳуқуқлари Актини ратификация қилди (тасдиқлади — Б.Ф.) 1964 йил.

25-ўрин. Ўлим келтирувчи ОИТС вируси (СПИД) илк бор аниқланди. 1981 йил.

24-ўрин. Фашистларнинг бостириб келиши тўхтатилди ва Иккинчи Жаҳон Уруши якунланишининг илк аломатлари қўрина бошлади. 1943 йил.

23-ўрин. Инсон ҳуқуқлари ҳимоячиси Мартин Лютер Кинг Мемфисда отиб ўлдирилди. 1968 йил.

22-ўрин. Адольф Гитлер Германиянинг канцлери этиб сайланди: Нацистлар партияси кучая бошлади. 1933 йил.

21-ўрин. Доктор Жонс ихтиро қилган вакциналарнинг таъсири Питсбург Университети(АҚШ)да исботланди. 1953 йил.

20-ўрин. АҚШнинг Озиқ-овқат ва дорилар Администрацияси чақалоқларга бериладиган дорини тасдиқлади. 1960 йил.

19-ўрин. Альберт Эйнштейн ўзининг махсус "Эҳтимоллар назарияси"ни илгари сурди: "Асосий эҳтимоллар назарияси" ишлаб чиқилди. 1905 йил.

18-ўрин. Собик Совет Иттифоқи томонидан спутник (сунъий йўлдош) учурилди. Биринчи космос спутниги: коинотга ҳужум бошланди. 1957 йил.

17-ўрин. Генри Форд "FORD-Model T" русумидаги автомобилларни ишлаб чиқарувчиларнинг Ассамблеясига асос солди. 1913 йил.

16-ўрин. Россия революцияси бўлиб ўтди. 1917 й.

15-ўрин. Германия Польшага бостириб кирди: Иккинчи Жаҳон Уруши бошланди. 1939 йил.

14-ўрин. Президент Никсон Ватергейт (Watergate) жанжалидан кейин истеъфога чиқди.

13-ўрин. СССР тарқатилгандан кейин Михаил Горбачев истеъфога чиқиб, ҳокимият тепасига Борис Ельцин келди. 1991 йил.

12-ўрин. ДНК структураси аниқланди. (Биология соҳасидаги бу ихтиро инсон организмнинг ривожланишини ўрганишда жуда катта имкониятлар яратди — Б.Ф.) 1953 йил.

11-ўрин. Қўшма Штатлар Олий Суди "Бўлиб ташла, лекин тенглик билан" номли ўрта мактаблардаги ирқий ажратиларга қарши қарор қабул қилди. 1954 йил.

Интернет хабарлари асосида ЎзДЖТУ Халқаро журналистика факультети талабаси Ботиржон ҒОФУРОВ тайёрлади.

(Давоми бор.)

(Давоми. Боши газетамизнинг ўтган сонларида.)

Россияда туғилиш 80-йиллардагига қараганда 6 миллион кишига камайган. Асосий сабаб — оилаларнинг бола кўришни хоҳла-маслигидир.

БМТнинг салкам 10 йил бурун Ироққа қарши қўлланган санкциялари Саддам Хусайн ҳокимияти ағдариб ташланмагунча бекор этилмайди, деб эълон қилди АҚШ мудофаа вазири Уилям Коэн.

Хитой 20 йиллик иқтисодий-ислохотлар давомида йўқсиллар сонини 260 миллиондан 42 миллионгача камайтирди.

ЕР ҲОЗИДА

Угандада мингдан ортиқ кишининг ўлимига сабабчи бўлган “Ўн муқаддас ақида-ни қайта қарор топтириш” мазҳабининг раҳнамоси 64 ёшли Жозеф Кибветере ил-гари руҳий касалликлар ши-фоҳонаси даволанувчиси бўлган экан.

25 собиқ контрадан иборат тўда Никарагуа пой-тахтидаги Перу элчихона-сини эгаллаб олди. Улар 80-йиллари Никарагуанинг сандинистлар ҳукуматига қарши қуролли курашда иштирок этган эдилар. Кон-трасларнинг муддаоси Пе-рудан сиёсий бошпана олишга эришишдир.

Руминия ғарбида юз бер-ган сув тошқини оқибатида олти киши ҳалок бўлган. 15 уезднинг 448 аҳоли пункти ва 78 минг гектар экинзор ерини сув босган, 224 кўприкка зиён етган. Қўшни Венгрияда ҳам 200 аҳоли пункти сув тагида қолган.

Картахен (Колумбия)да якунига етган ҳар йилги қўшилмаслик ҳаракати ташқи ишлар вазирлари кенгашида Покистон ҳар-бий антидемократик ре-жимли давлат сифатида бу ташкилотдан чиқариб таш-ланди.

ЭЛЕКТРОН УНИВЕРСИТЕТЛАР

Бу катта шов-шувга сабаб бўлди: Интернет тармоғида илк бор дунё миқёсида текин (!) университет очилади. “Текин”, “дунё миқёсида” сўзларига урғу беришимиз сабаби — бу тармоқда кўплаб пуллик киберуниверситетлар мавжуд бўлиб, эгалари-ни бойитгандан-бойитиб бормоқда. Шу боис юқорида айтиб ўтилган текин университет соҳиб-и, ишбилармон Майкл Сейлорнинг ташаббуси хайрли ва катта истиқболга эга бўладиган кўринади.

... Ўшанда, бундан ўн йил бурун, 35 ёшли тadbirkor Майкл Сейлор “МикроСтратеджи” компаниясини ташкил этди. Бу компания хусусий фирмаларга ўз операцияларини таҳлил қилишга ёрдам берадиган компьютер дастурларини ишлаб чиқара бошлайди. Яқин-яқин кунларгача ҳам компаниянинг сармояси 10 миллиард доллардан ортиқроқ миқдорда баҳо-ланаётган эди. Бироқ, икки ҳафта бурун “МикроСтратеджи” акциялари қиймати тўсатдан 60 фоизга тушиб кетди — Сейлор “атиғи” 3,8 миллиард доллар сармоя билан қолди.

У бу ҳолатни матонат билан қарши олибгина қолмай (“Пул-ларим ҳеч қаерга кетмайди, мен ўзимникини барибир ола-ман”) қабилида иш тутиб), балки Интернетга боғланган дунё-даги ҳар бир кишига эшиклари очик бўладиган ўша текин элек-трон университетга 100 миллион доллар сарфлаш нияти бор-лигини эълон қилди. Сейлорнинг мақсади, ўзи айтганидек, “ҳар бир кишига, компьютер ёрдамида Гарварддагидек, олий маълумот олиш имконини бериш”дир. Майкл унинг универси-тетига маърузаларни ўз мутахассислиги бўйича Нобель му-кофоти совриндорлари бўлган ва машҳур олимлар ўтишини хоҳлайди.

Унинг фикрича, студентлар берадиган саволларнинг 95 фо-изи йил сайин такрорланиб туради. Сейлорнинг ташкил топа-ётган киберуниверситетида ана шу саволларнинг барчасига

17 апрель куни АҚШ давлат ко-тиби Мадлен Олбрайт хонимнинг Ўзбекистонга ташрифи бошланади. Бугунги кунда сиёсат оламида Мад-лен Олбрайт номини билмайдиган одамнинг ўзи бўлмаса керак. АҚШ-нинг Давлат котиби Мадлен Олбрайт Қўшма Штатлардаги бундай юқори мансабга эришган биринчи мансаб-дор аёлдир. Ташқи сиёсатда Қўшма Штатлар манфаатини қаттиқ ҳимоя қилиб келаётган арбобдир. Аввалига АҚШнинг Бирлашган Миллатлар Ташкилотидagi элчиси лавозимида фаолият курсатиб келган Мадлен Ол-брайт хоним мамлакат ташқи сиёса-ти маҳкамасидаги олий лавозим — давлат котиби лавозимини эгаллай-ди. У ташқи сиёсат маҳкамаси раҳ-бари лавозимини эгаллагандан бери мамлакатнинг халқаро майдондаги манфаатларини муваффақиятли тар-зда ҳимоя қилиб келди. Яқин Шарқ-даги тинчлик жараёнларини жонлан-тиришда, Болқон минтақасида тинч-

да И.А.Каримов ва Билл Клинтон ур-тасида бўлиб ўтган ва Ўзбекистон—Аме-рика муносабатлари тарихида гоят му-ҳим бўлган бу учрашувда узаро алоқа-ларни ривожлантириш, ҳамкорликнинг ҳуқуқий асосларини кенгайтириш, Мар-казий Осиёда барқарорлик ва хавфсиз-лик масалалари хусусида фикр алма-шилган эди. Учрашувда Президент Клинтон АҚШнинг Марказий Осиё давлатларининг мустақиллиги, уларда-ги барқарорлик, бу давлатларнинг рав-нақидан манфаатдор эканлигини таъ-кидлаб, аини чоғда Ўзбекистоннинг Ғарб билан мустақкам алоқа урнатиши-да, шунингдек, жаҳон ҳамжамиятига ин-теграциялашувда ёрдам бериш учун қийинчи куч сарф қилишини айтганди. Қолаверса, Ўзбекистонни узининг Мар-казий Осиёдаги стратегик ҳамкорлари-дан бири деб ҳисоблаётган АҚШ Ўзбе-кистоннинг минтақадаги барқарорлаш-тирувчилик урни, унинг Афғонистонда урушни тухтатиш ва Тожикистондаги таранг вазиятга барҳам беришни назар-

МАДЛЕН ОЛБРАЙТ БЕШ ТИЛНИ БИЛАДИ

лик ва барқарорлик урнатилишида, Россия билан алоқаларни мустақкам-лашда “қаттиққўл хоним”нинг хиз-матлари бекиёсдир. Олбрайт хоним-нинг рус тилида ҳам сузлаша олиши Россиянинг собиқ президенти Борис Ельцин ва айниқса собиқ ташқи ишлар вазири Евгений Примаков би-лан илқ муносабат урнатишида кўл келди. У чех, инглиз ва рус тиллари-дан ташқари, француз тилини ҳам яхши билади. Шунингдек, испанча-да ҳам ўз фикрини бемалол баён қилади.

АҚШ давлат котиби Мадлен Ол-брайт хоним 14 апрель куни собиқ совет республикалари бўйлаб расмий ташрифини бошлади. Жума куни АҚШ ташқи сиёсат маҳкамаси раҳ-бари Украинадан сафарини бошлаг-ан бўлса, бирин-кетин Қозоғистон, Қирғизистон ва Ўзбекистон бўйлаб ташрифини давом эттиради. Режа бўйича Олбрайт хоним ташрифини Қозоғистондан бошлаши керак эди. Дастурга нима сабабдан узгартирил-лар киритилган, бу ҳозирча номаъ-лум. Энди икки огиз Ўзбекистон—Америка муносабатлари ҳақида. 1996 йилнинг 23-28 июнь кунлари Ўзбеки-стон Президенти Ислам Каримов-нинг амалий ташриф билан Қўшма Штатларда бўлиши икки мамлакат уртасидаги муносабатларнинг янада ривожланишига тўртки бўлди. Ушан-

да тутган ҳолда минтақада тинчликни сақлаш ва қарама-қаршилиқни тухта-тиш борасидаги Ўзбекистон раҳбария-ти ташаббусларини қўллаб-қувватламоқ-да. Бугунги кунда икки томонлама ало-қаларнинг ривожланишида бу каби таш-рифлар, хусусан, НАТО ташкил топган-лигининг 50 йиллик юбилеи тантана-лари давомида Вашингтонда АҚШ Пре-зиденти Билл Клинтон ва мамлакатим-из Президенти Ислам Каримовнинг яна бир учрашуви ва мулоқотининг аҳамияти каттадир. Дунёнинг етакчи мамлакатлари бўлган, жуда катта сиёсий, иқтисодий, ҳарбий-техникавий, интел-лектуал салоҳиятга эга бўлган АҚШ билан ҳар томонлама муносабатларни ривожлантириш ва чуқурлаштириш Ўзбекистон учун устувор аҳамият касб этади. Ўзбекистон Президенти бу бо-радаги фикрларни иккинчи қаққирда-ги Ўзбекистон Республикасининг Олий Мажлиси биринчи сессиясида яна бир бор тасдиқлади. Айни чоғда мамлака-тимиз АҚШ компаниялари ва фирма-лари билан қўшма инвестиция лойиҳа-ларини амалга оширишга, улар билан узоқ муддатли, узаро фойдали шерик-чилик муносабатлари урнатишга, Аме-рика капиталининг республикамиз бо-зоридаги иштироки кенгайишига ало-ҳида аҳамият берапти. Бугунги кунда Ўзбекистонда 200 дан зиёд АҚШ ком-пания ва фирмалари фаолият курсата-япти. Улар орасида “Ньюмонт май-

Tashrif oldidan

нинг” “КЕЙС”, “БОИНГ”, “Агро-тек”, “Моторола” ва бошқа унлаб фирма ҳамда компаниялар мавжуд. Шунга айтиш лозимки, мамлакатла-римиз уртасидаги алоқаларни мунта-замлаштириш ва давлатлараро муно-сабатлардаги муҳим масалаларни юқори даражада ҳал қилиш мақса-дида Ўзбекистон—АҚШ, АҚШ—Ўзбекистон қўшма комиссиялари ту-зилган эди.

Қўшма комиссия тўрт кумитадан иборат бўлиб, жумладан сиёсий ма-салалар, иқтисодий-ислохотлар ва ҳамкорлик масалалари бўйича, ҳар-бий масалалар, савдо, сармоя ва энергетика соҳаларида фаолият олиб боради. Кумита йигилишларида гиёҳвандлик ва халқаро терроризмга қарши кураш, БМТни ислоҳ қилиш, минтақавий тинчлик жараёни муам-молари банк тузилмаларини ислоҳ қилиш, корхоналардаги ҳисоб-китоб жараёнларини халқаро андозаларга мувофиқлаштириш, мамлакатлари-миз уртасидаги мудофаа ва хавфсиз-лик бўйича икки томонлама алоқа-ларни кенгайтириш масалалари куриб чиқилди. Қўшма комиссия-нинг шу пайтгача икки сессияси бўлиб ўтди. Қўшма комиссиянинг биринчи сессияси 1999 йилнинг фев-раль ойида Вашингтонда бўлиб ўтган бўлса, иккинчи сессия 1999 йилнинг 24-25 май кунлари Тошкентда бўлиб ўтди. Қолаверса, ҳозирги кунда ҳар-бий соҳада узоқ муддатли муносабат-ларни ривожлантириш учун қулай шароит яратилган. “НАТОнинг тин-члик йулида ҳамкорлик” дастури до-ирасида мамлакатларимиз уртасида ҳамкорлик изчиллик билан ривожла-ниб бормоқда. Ўзбекистонда ҳам, АҚШда ҳам ҳар йили биргаликдаги ҳарбий машқлар ўтказиш одат туси-га кириб қолди. Бу ҳамкорлик мам-лакатларимиз миллий манфаатлари-га тула мосдир. АҚШ давлат коти-би Мадлен Олбрайтнинг Ўзбекистон-га ташрифи ҳам муволафасиз айтиш мумкинки, Ўзбекистон — АҚШ ало-қаларининг бундан буён ҳам ривож-ланишига хизмат қилади. Шубҳасиз, бу галги учрашув кун тартибидagi асосий масала хавфсизлик, халқаро терроризм ва экстремизм, гиёҳванд-чилик ва уюшган жиноятчиликка қарши кураш муаммолари бўлади. Албатта, бугунга келиб мустақил Ўзбекистон АҚШ билан, қолаверса, дунёнинг барча мамлакатлари билан ташқи сиёсий ва ташқи иқтисодий алоқаларини ривожлантиришни хав-фсизлик ва барқарорликнинг кафо-лати деб билади.

**Абдуғаффор ҚИРФИЗБОЕВ,
Абдували СОЙИБНАЗАРОВ**

атрофлича жавоб берилади. Таниқли шарҳловчи Меттью Мил-лернинг баҳо беришича, “Агар Сейлор ҳамнафас замондош-лари ва ўзига ўхшаш миллиардерларнинг тасаввурларини эгаллаб, улар диққатини бу масалага қарата олса (чунки у янги сарф-харажатлар, саъй-ҳаракатларни талаб этади), мил-лиардер ҳозирги пайтда таълимни бойиш манбаига айлан-тириб олганлардан анча илгарилаб кетиб, таълим олиш жараё-нини бир умрга, тарихда мисли кўрилмаган миқёсда демок-ратлаштиради. Бу глобал жиҳатдан умуман ўзгача ва умид қила-мизки, юксакроқ маънавиятни яратади, 50 йилдан сўнг жамия-тимиз қандай бўлишини белгилаб беради”.

Аммо, узоқни кўра оладиган, саҳоватпеша тadbirkor шаъ-нига мактову шарафлар айтаётганлар билан бирга, унга гу-монсираб қарайдиганлар ҳам бор. Бу каби кишини шубҳага солувчи гаплар, авваламбор, ҳозирги пайтда жаҳон олий таъ-лими таянчини ташкил қилиб турган Америка профессураси томонидан айтилмоқда. Ҳозирги замонда электрон алоқа во-ситалари илмга чанқоқ кишиларга катта имкониятлар ярата-ётгани ҳеч кимда шубҳа туғдирмайди. Бирок, профессорлар-нинг чуқур эътиқодига кўра, талаба ва муаллим ўртасидаги бевосита инсоний алоқасиз ҳақиқий таълим олиб бўлмайди.

Бу ҳақда Нью-Йоркнинг обрўли коллежларидан бири бўлмиш “Сэра Лоуренс” президенти Мишел Толила Майерс шундай фикр билдирди:

— Агарда таълим олиш фақат ўқишдангина иборат бўлса эди, мактаб ўз ўрнини аллақачон кутубхоналарга бўшатиб бер-ган бўларди. Биз, илм жонқуярлари, фақатгина ақлни тўлди-рибгина қолмасдан, балки уни шакллантириш билан ҳам шу-гулланамиз. Катта аудиторияга масофали таълим бериш иқти-содий тарафдан, кўринадики, нафи катта ва ҳозирги ўқув хо-налари, қўлда ёзиб конспект қилиш каби, йўқ бўлиб кетар. Лекин ёшларни айнан қандай қилиб ўқиш, воқеа-маълумот-лардан тўғри хулоса чиқариш, аналитик ва ижодий фикр юри-тишга бевосита (!) ўргатиш доимо сув билан ҳаводек зарур-дир.

Хулоса қилиб айтганда, толиб миясини чархлашда, ўқитув-чи ва ўқувчи орасидаги бевосита ўзаро алоқадан кўра яхши-роқ усул йўқ экан! Тагин ўзингиз биласиз...

ПРОФЕССОР МУЛДАШЕВ МЎЪЖИЗАСИ

Яқинда тиббиёт тарихида оламшумул воқеа юз берди. Уфалик профессор Эрнст Мул-дашев инсон кўзини кўчириб ўтказди. Операция муваффа-қиятли ўтди. Йигирма йил бу-рун сўқир бўлиб қолган Тама-ра Горбачева операциядан бир неча соат ўтгач ёруғликни сеза бошлади! (Кўзнинг “кўникиш”и учун камида бир ой зарур бўли-ши кутилаётганди), тўрт кундан сўнг кўз туби қон билан таъ-минлана бошлади, қон босими мўътадиллашди. Кўриш нерви операциядан сўнг биринчи ке-чадаёқ ишга тушди ва ҳозир-да бемор озми-кўпми кўра бошлади (гоҳида у шифтдаги лампаларни, шам ёруғлиги, ай-рим буюмларни кўряпти).

Бу операцияга 2 йил даво-мида Умулроссия кўз ва плас-тик хирургия маркази лабора-торияларида махсус аллоплант ишлаб чиқилди. Мулдашев донор кўзни тўлалигича кўчи-риб ўтказмасдан, балки унинг тўрпарда ва шох (мугуз) пар-дасини олган. Бу жараёнда аллопланта жуда кўл келган (бу модда ёрдамида кўз органла-рини тикиш, кўзнинг мослаши-ши анча осон кечади).

Кўпгина россиялик кўзга кўринган офтальмологлар бун-дай операциянинг ўтказилиши амалга ошириб бўлмайдиган ҳодиса эканлигини эътироф этмоқдалар. Уларнинг фикри-ча “бемордаги хид, эшитиш сезгилари, қолаверса, унинг хоҳиши Тамирада кўриш қоби-лиятини уйғотгандек туюлади”. Бу гапларнинг сафсата эканли-гини исботлаш мақсадида бе-морнинг трансплантациялан-ган кўзига офтальмоскоп орқали ингичка нур юбориша-ди ва Тамира бунга адашмас-дан айтиб беради. (Офталь-москопнинг ўзига хос хусу-сияти шундаки, у иссиқлик тарат-майди ва умуман шовқинсиз ишлайди).

Бу экспериментнинг бирин-чи босқичи ўтиб бўлмидими, Бошқирдистонга АҚШ, Италия, Англиядан ҳар қандай хатарга ҳам тайёр бўлиб, кўз нурини тиклашни хоҳловчилар кўнги-роқ қилмоқдалар. Лекин Рос-сия офтальмологларини ол-динда ҳали анча изланишлар, машаққатли меҳнат кутмоқда.

Ж. САЪДИНОВ тайёрлади.

Oquvchi(qizi)ngiz qulog'iga ayting

БУ СИЗГА АСҚОТАДИ

Кадрли "Маърифат" газетаси ходимлари. Аёллар саҳифасида чоп этилаётган турли мавзулар менга жуда-ям ёқади. Яқинда ташкил этилган "Ўқувчи (қизи)нгиз қулоғига айтинг" рукни ҳам қизлар, аёллар билиши керак бўлган маълумотларни бермоқда. Бу рукнда "Хотин-қизлар энциклопедияси"дан фойдаланилаётган экан.

Бизга "Хотин-қизлар энциклопедияси" ҳақида ҳам маълумот берсангиз. У қаерда, қачон нашрдан чиққан, китоб сотувда борми?

Каримахон Махмудова,
мактабгача таълим муассасаси мудираси

Ҳақиқатдан ҳам аёл таърифи, унинг болалик чоғларидан бошлаб балоғатга етгунча ва ўз бахтини топиб, ҳаётда ўз ўрнига эга бўлгунча кечадиган жараёнлар ҳақида шу кунгача муфассал баён қилинган ўзбек тилидаги нашр йўқ эди. "Ўзбекистон миллий энциклопедияси" давлат илмий нашриёти ўтган 1999 йил, яъни "Аёллар йили" муносабати билан хайрли ишни амалга оширди. Ҳажми 544 саҳифадан иборат, муқоваси қаттиқ, ялтироқ бўлган бу энциклопедияда қиз боланинг дунёга келиши, уни тарбиялаб ўстириш, балоғат ёшига етгунча қадар ички ва ташқи дунёсида юз берадиган ўзгаришлар, қиз болани оила қуришга тайёрлаш, эр-хотинлик муносабати, уй-рўзғор ташвишлари, оналик бахти, оиланинг ахлоқий-руҳий муҳити, муҳаббат ва вафо, қайнона ва келин, ифбат каби кўплаб ва айна пайтда керакли бўлган масалалар ўрин олган.

Бу китоб хотин-қизларни қизиқтирган барча саволларга жавоб бера олади, деб ўйлаймиз. Унда тўққизта бўлим бўлиб, улар "Балоғат пиллаоялари", "Оила", "Эр-хотинлик", "Оналик", "Болалик", "Уй-рўзғор ва ҳордиқ", "Хусн ва тансиҳатлик", "Кийим, бичиш-тикиш", "Тўй маросимлари, одатлар" деб номланади.

Бу бўлимларнинг барчасида қизлар, аёллар, оналар, қайнона ва келинлар, момолар учун керак бўладиган сирли ва қимматли маслаҳатлар бор.

Китоб саҳифалари рангли фотосуратлар, турфа безаклар билан зийнатланган. 10 000 нусхада чоп этилган бу му-

ҳим қомус назаримизда хотин-қизлар учун муносиб тўхфа бўла олади. Ва яна турли туман қизиқарли, фойдали маслаҳатларни билишга интилувчи ўзбек хотин-қизлари учун бу китоб жуда кам нусхада нашрдан чиққанлигини эслатиб қўймоқчимиз. Қуйида "Хотин-қизлар энциклопедияси"дан олинган парчани эътиборингизга ҳавола этамиз.

ҚИЗЛИК УЙ — КАРВОНСАРОЙ

(Давоми. Боши ўтган сонда.)

Умуман, бу даврга мумкин қадар оналар қизига яқин бўлгани, унинг дугонаси, сирдошига айлангани маъқул. Шунда балоғат даври уларга энгил ўтишига ёрдам берган бўладилар. Оналар қизларнинг шу ёшида рўй бериши мумкин бўлган ўзгаришлар моҳиятини тушунирадилар. Бу билан қизингизнинг ҳам ақлан, ҳам жисмонан етук бўлиб етилиши ҳақидаги орзунгиз томон одимлаган бўласиз. Қизингиз сизнинг изингиз, сизнинг қайтарилингиз-ку? Демак, ҳар жиҳатдан унга ўрнат бўлишингиз керак. Шу ёшда сиз ҳам ҳар бир ҳаракатингизни онангизга, онангизга тақдидан бажарганингизни эсланг. Бу қизингизни тўғри тушуниб, уни тўғри йўналтириб туришингизга ёрдам беради.

Ҳар қалай биринчи баҳони ташқи қиёфага қараб оласиз. Бир кўришда юрак "жиз этиши" ҳам ташқи қиёфа тўғайди. Кишининг ташқи қиёфаси ички оламнинг кўзгуси эканлиги ҳам рост. Бинобарин, сизнинг ташқи қиёфанингиз— қадду қоматингиз, юз-кўзингиз, қўл-оёғингиз, кўйингиз, юришу туришингиз, жами хатти-ҳаракатларингиз тақдирингизни белгилайди, ўз тенгингизни топишда, бошқалар билан дўстлашишда, оилангизни ва келажагингизни қуришда муҳим аҳамият касб этади. Шунинг учун ҳам сиз гўзал ва ёқимтой бўлишга интиласиз.

Ҳар бир гулнинг ўзига хос таровати бор, деганларидек, ҳар бир қизнинг ҳам ўзига яраша жозибаси бор. Не бахтки, сиз бутун ўз жозибангизни кашф этадиган ва уни ривож олдирадиган ёшдасиз. Бу сизнинг қадду қоматингизни тутиш, кийиниш, юриш-туриш, хатто овқатланишда ҳам кўпларга хос бўлган усул-усулбардан фақат ўзингизга ярашигини танлаб, қарор топтирадиган даврдир.

«Хотин-қизлар энциклопедияси»дан.

Oshxona

ҚАТИҚЛИ КЕКС

Бу ширинлик учун 3-3.5 стакан ун, 1.5 стакан шакар, 150 грамм сариеъ, 0.5 литр қатиқ, 4 дона тухум, 50 грамм майиз, 50 грамм ёнғоқ, 0.5 чой қошиқ истеъмол содаси, 0.5 чой қошиқ сирка (уксус), бир чимдим туз керак бўлади.

Тухум билан шакар яхшилаб кўпиртирилади. Сўнггра бугда юмшатишган сариеъ, қатиқ, майиз ва ёнғоқ қўшилади. Содага сирка қўшиб аралаштирилади. Ҳамма масаллиқни яхшилаб аралаштириб, ун қўшилади.

Тайёр аралашмани хоҳлаган қолипга солиб, ўрта оловда пиширилади. Кекс яхши пишиши учун паст оловда 20-25 дақиқа ушлаб турилади.

Кекс тайёр бўлганлигини қизариб, ўртаси ёрилганлигидан билса бўлади. Тайёр бўлган кекс устига шакар упаси сепилади.

КҮЙ (21.03-21.04). Ҳаёт доимо қувончу шодликлардан иборат эмас. Илгариги ҳафтадаги ютуқларингизга душанба ва сешанба кунлари рўй берадиган кўнгилсизликлар пича соя ташлайди. Шундан сўнг аҳвол дарҳол яхши томонга ўзгаради. Омад сиз томонда бўлади.

БУЗОҚ (22.04-20.05). Ҳафтанинг дастлабки уч кунда хушхабарлар тинглашингизни инобатга олмаганда, кайфиятингизни кўтарадиган бирон жиддий воқеа рўй бермайди. Пайшанба кунини ҳамёнингиз пулга тўлади.

ЭГИЗАКЛАР (21.05-21.06). Қаломни яхши маълумотдан бошлайлик. Яхши ният билан бошланган ишларингиз ўнгидан келади, маблағингизга маблаг қўшилади. Фақат ҳафтанинг душанба, чоршанба ва шанба кунлари таваккалчилик қилишдан ўзингизни тийишингиз, сихат-саломатлигингиз хусусида қайғуришингиз муҳим.

ҚИСҚИЧБАҚА (22.06-22.07). Ҳафта сиз учун ёмон ўтмайди. Сешанба кунини хушхабар эшитасиз. Пайшанба ва жума кунлари ҳамёнингиз ўймай даромад кўради. Шундай бўлгач, жума кунини кўнглингизга мос харидлар қиласиз ва яшанба кунини хушхайфият билан дам оласиз.

АРСЛОН (23.07-22.08). Чоршанба кунини пулингиз анча кўпайиб қолишдан умидвор бўлишга ҳақлисиз. Сўнг пайшанба кунини яхши харидлар қиласиз. Барибир, ҳафта сиз учун жуда яхши ўтади. Эзгуликлар келтирадиган хушхабарлар эшитасиз.

ПАРИЗОД (23.08-22.09). Ойнинг ўн беши ёруғ, ўн беши қоронғу, деганларидай ўтган ҳафтанинг сўнгги икки кунда ҳам тақдир сизнинг бардошингизни яна бир бора синовдан ўтказишга жазм қилди. Бу ҳолат мазкур ҳафтанинг жума кунига қадар давом этади. Шундан кейин яхши кунлар бошланади.

ТАРОЗИ (23.09-22.10). Ҳафтанинг дастлабки кунда сал тобингиз қочиши мумкин.

Сешанба кунини яхши хабарлар қулоғингизга етиб келади. Пайшанбада пулингизга пул қўшилади.

ЧАЁН (23.10-22.11). Ушбу бурж остида таваллуд топганларга юлдузлар қуйидагиларни ваъда этмоқда. Душанба — амалий музокаралар учун қулай, сешанба ва чоршанба можароли ҳолатларга тушиб қолишдан сақланинг, пайшанба пул тушадиган кун.

ЎҚОТАР (22.11.21.12). Ҳафта сиз учун муваффақиятли амалий учрашувлар билан бошланади. Шунингдек, жума ва яшанба ҳам яхши кунлар. Чоршанба, пайшанба ва жума кунлари эҳтиёт бўлиб юргангиз маъқул.

ТОҒ ЭЧКИСИ (22.12-19.01). Аёнки, ўтган ҳафтанинг сўнгги кунлари сиз учун омадли бўлди. Энди душанба кунини жароҳат олишдан сақланинг. Чоршанба кунини яхшигина даромадга эга бўласиз. Пайшанба кунини хушхабар эшитасиз.

ҚОВҒА (20.01-18.02). Пайшанба кунига қадар ишларингиз ўнгидан келади. Шанба амалий учрашувлар ўтказиш учун қулай кун.

БАЛИҚ (19.02-20.03). Ҳафта унчалик кўнглили бошланмаганидан, яъни душанба кунини алданиб қолишингиз мумкинлигидан унчалик ранжиманг. Қолган кунлар аъло даражада бўлади. Хусусан, пайшанба ва жума кунлари.

КЕЧ ОИЛА ҚУРИШ УРФДА

Сиз азиз муштарийларни Бирлашган Миллатлар Ташкилоти экспертлари эълон қилган бир маълумот билан таништирамоқчимиз.

Унча узоқ бўлмаган бир даврга 30 ёшли аёл турмушга чиқмаса, унга бошқача кўз билан қарашар эди. "Шунча ёшгача эркаксиз яшаш мумкин эмас", деб ҳисоблашарди. Буларнинг ҳаммаси ўтмишда қолди. Бугунги кунда кўплаб давлатларда кеч турмуш қуриш одат тусига кириб қолди. Ҳаттоки 35 ёшда биринчи фарзандини кўрган аёлни «ёшгина она», деб ҳам таърифлашмоқда. Қуйида турли давлатларда, турли ёшдаги аёлларнинг турмуш қуриши ҳақидаги маълумотни келтирамиз. Бу маълумотда неча ёшдаги аёллар қанча фоиздан оила қуриши кўрсатилган.

Давлатлар	20-24 ёш	25-29 ёш	30-34 ёш
Россия	63 фоиз	81 фоиз	84 фоиз
Италия	43	77	87
АҚШ	31	57	67
Германия	31	65	78
Испания	28	67	82
Канада	26	66	78
Англия	20	54	71
Франция	16	55	72
Норвегия	16	48	67

Албатта, бу жадвалда Ўзбекистон кўрсатилмаган. Сабаби, бизнинг урф-одатларимиз, миллий дунёқарашимиздан келиб чиқиб фикрлайдиган бўлсак, кеч турмушга чиқиш, кечикиб оила қуриш бизнинг миллатимиз учун хос бўлмаган одат. Шундай бўлгани ҳам дуруст.

УЧОВЛОННИНГ ИККИНЧИ
“ИШИ”

Донги кетган уч француз спортчиси — Кристофор ва Фредерик Мореллар ҳамда Тьерри Лоран наркотик таблеткалар истеъмол қилганликда айбланмоқда. Бу “иш” иккинчи марта юз бераётганлиги полиция шубҳаларини яна бир даража орттиргани бежиз эмасга ўхшайди. Сабаби жамоа врачлари ҳам спортчиларнинг организми тоза деб, нотўғри кўрсатма бергани учун полиция маҳкамасига келтирилган.

ЯШИННИ КАДРЛОВЧИЛАР
ТОПИЛАДИ

29 апрель куни бошланадиган хоккей бўйича жаҳон чемпионатида Россия терма жамоаси сардори Алексей Яшин музга тушиши аниқ бўлиб қолди. Яшин МХЛнинг “Оттава Сенаторз” жамоаси билан келишга олмаётган бўлса-да, ўз мураббийлари эътиборидан четда қолаётгани йўқ. Мураббийлар А. Якушев ва З. Билялетдинов бу ўйинчидан фойдаланишга қарор қилганлар.

ШОГИРДАН САДОҚАТ
ЖОИЗ

Машҳур Уимблдон турнирининг 1987 йилги чемпиони австралиялик Пет Кэш ўзининг собиқ шогирди Марк Филиппуссисни судга бермоқчи. Кэшнинг айтишича, Марк ўтган мавсумда устозига ваъда қилинган пулнинг ярмидан кўпрогини бермаган. Улар ўртасида расмий шартнома бор-йўқлиги биринчи даражали аҳамият касб этса-да, шогирд садоқатли бўлгани барибир яхши.

ЮБИЛЕЙДА САЙЛОВ

Европа теннис Ассоциацияси ўзининг 25 йиллик юбилейини янги президент бошчилигида нишонлади. Олдинги раҳбар италиялик Франческо Рикки-Битти Бутун жаҳон теннис федерациясига президент этиб сайланган, бу пост бўш қолган эди. Унинг ўрнига Испания теннис федерацияси бошлиғи Аугустин Пухоль юбилей куни сайланди ва фаолиятини бошлади.

МАҒЛУБИЯТНИ
ФОЖЕА ДЕБ
БИЛАДИЛАР

Европа футбол ҳақида гап кетганда, икки жиҳат албатта таъкидланади: фанат мухлислар ва жамоанинг иқтисодий аҳволи.

УЕФА кубоги мусобақалари сўнгги босқич оstonасида турган пайтда биз учинчи бир жиҳат ҳақида ҳам сўз юритмоқчимиз. Маълумки, 17 майда Дания пойтахти Копенгаген навбатдаги УЕФА кубоги соҳибини кашф этади. Ярим финалгача эса, инглизларнинг иккита — “Арсенал” ва “Лидс” клублари, французларнинг “Ланс”, туркларнинг “Галатасарой” жамоалари етиб келишган. Ўз-ўзидан аёнки, дастлабки икки жамоа Чемпионлар Лигасидаги каби кубок финал учрашувидан ҳам оригинал инглиз футбол спектакли намойиш этилишини жуда-жуда хоҳлайди. Ва шу орқали Европа яшил майдонларининг “эга”си эканликларини исботлаш истагида. Сўнгги жаҳон чемпионлари Ватани шаъни учун курашувчи “Ланс” Франция футбол чиндан ҳам янги аср ҳисобига яшаётганлигини намойиш этиш орузида. “Галатасарой”чилар турк футбол тарихида УЕФА кубогини қўлга киритган илк клуб бўлиш илтижиди. Биз сизга етказмоқчи бўлган учинчи жиҳат айнан шу — Европа футболда мавжуд бўлган ғоя ғурур эди. Бу китъада яшил майдонлар жозибасини муштазам орттириб борувчи омил ҳам аслида шу — мағлубиятнинг фожеа деб билиш.

Бевосита УЕФА кубоги ярим финал учрашувларига тўхталадиган бўлсак, тўртала жамоа ҳам имкониятларидан тўла маҳрум бўлганича йўқ. Гарчи биринчи тўқнашувларда “Арсенал” — “Ланс” — 1:0, “Галатасарой” — “Лидс” — 2:0 мувозанатларга дарз етган бўлса-да, жавоб учрашувлари ҳар ким ўз сўзини айтишига имкон беради.

“АЛПОМИШ” ВА “БАРЧИНОЙ” ТЕСТЛАРИ БЎЙИЧА СИНОВ
ТУРЛАРИ ВА МЕЪЁРЛАРИ, ҲАРАКАТ ҚОБИЛИЯТЛАРИ

Газетамизнинг ўтган сонларида “Алпомиш” ва “Барчиной” тестлари бўйича тавсиялар берган эдик.

Яқинда “Алпомиш” ва “Барчиной” тестларини жорий этиш бўйича ишларни ташкилий-услубий кўрсатмалари ҳам ишлаб чиқилди.

Уч босқичдан иборат тестлар бўйича қатнашувчиларнинг ёши инobatта олинган ҳолда 15 та гуруҳга тақсимланди.

1 босқич ўз ичига 7 гуруҳни олиб, унга 5-17 ёшдагилар қиради.

“Алпомиш” ва “Барчиной” тестлари илк бор мамлакатимиз аҳолисининг жисмоний тайёргарлигини аниқлаш ва жисмоний тарбиянинг ягона тизимини яратиш вазифасини қўймоқда. Тестлар қуйидаги меъёрларни ўз ичига олади:

1. 30 м., 60 м., 100 м. га югуриш.
Ушбу меъёрлар чаққонлиқни ривожлантиришга ёрдам беради. Югуриш масофаси қатъий ўлчанган йўлакда ёки ҳар қандай текис жойда ўтказилади. Қуйи стартидан туриб югуришда (30 м бундан истисно) йўлакчалар сонига қараб 4-6 нафар баҳслашувчи қатнашади. Машғулот вақтида ҳам, мусобақалар ўтказилаётган пайтда ҳам ҳакам тўппонча ёрдамида стартига руҳсат беради. Натижа 0,1 сек. аниқликка эга бўлган секундомерда қайд этилади.

Қиска масофага мўлжалланган барча югуриш машқлари тайёргарлик пайти қўлланилади:

— 15-20 м. га югуриш (45 сек. 1 мин. вақт оралиғида 2-3 марта такрорий югуриш);

— 20-25 м. га аста-секин тезликни ошира бориб югуриш (45 сек. 1 мин. вақт оралиғида 2-3 марта такрорий югуриш);

— 15-20 м. га юк (оғирлик) билан югуриш (45 сек. 1 мин. вақт оралиғида 2-3 марта такрорий югуриш);

— 1-2 ўринлар учун энг чаққонлар югуришини назорат қилиш.

2. 1000 м., 2000 м., 3000 м. га югуриш. Бу чидамликни ривожлантирувчи югуриш меъёрлари. Ушбу меъёрлар югуриш масофасига мос равишда старти ва финиш чизиклари тортилган йўлак ёки текис жойда ташкил қилинади. Югуриш юқори стартидан бошланади. Беллашувда 12-15 киши қатнашиши мумкин. Ҳакамлар ҳайъати томонидан қатнашувчилар устидан қатъий назорат ўрнатилади. Натижа 1 секундгача аниқлик билан қайд этилади.

Машғулоти пайтида узоқ муддатли югуришга доир барча турдаги машқлардан, шунингдек, парклар, хиёбонлар, қумлоқ жойлардан фойдаланилади.

Машқ жараёнида масофанинг ярмини югуриб ўтиш, аста-секинлик билан тезликни ошириб бориш, сўнгра югуриш суръатини ўзгартирган ҳолда бутун масофани босиб ўтиш тавсия этилади.

(Давоми. Боши газетамизнинг ўтган сонларида)

3. Жойдан туриб узунликка сакраш. Тезлик ва куч сифатларини ривожлантирувчи меъёрлардан бири. Ушбу меъёр текис, имкон қадар машқ бажарувчи сакраганда юмшоқ ерга тушадиган жойда (майдончада) қабул қилинади.

Майдончада старти чизиги тортилади, сантиметрли тасма, чизгич ёрдамида сакраладиган жойга 5 (10 см) белгилар туширилади. Ярим чўқкайган таянч ҳолатдан қўлларни олдинга, кейин юқориға эркин ҳолатда силкитиб оёқлар ёрдамида кескин итарилиш (сакраш) бажарилади.

Ерга тушиш оёқлар жуфтлаштирилган ҳолда амалга оширилади.

Натижани аниқлаш мақсадида ушбу меъёрни бажараётган сакровчининг қўли ёки гавдасининг бирор қисми майдончадаги старти чизигининг яқинроқ жойига тегса, ўша ергача, аксарият ҳолларда старти чизигидан товонлари (товони) тушган масофагача ўлчанади. Сакраш чоғида старти чизигига оёқ учи тегиб кетса, натижа ҳисобланмайди.

Сакраш кетма-кет уч маротаба бажарилади, энг яхши натижа сантиметрларда белгилаб қўйилади ва ушбу натижа 1 см. гача аниқлик билан қайд этилади. Машқ жараёнида қуйидаги сакраш машқлари бажарилади; — арқонча билан сакраш, юк билан (оғирлигини оширган ҳолда) бир жойда туриб сакраш, кўтариб қўйилган таянч томон ва таянч оша сакраш, жойида туриб натижа учун сакраш. Айнан шу талаблар югуриб келган ҳолда узунликка сакраш меъёрига ҳам тааллуқли.

4. Гранатани улоқтириш, тўп отиш. Ушбу меъёрлар аниқ, мувофиқлашган ҳаракатларнинг такомиллашувига хизмат қилади. Гранатани улоқтириш, 150 гр. оғирликдаги тўпни (коптокни) отиш (текис майдонда узоққа отиш тарзида) баландини 200 см бўлган 100х100 см. катталиқдаги нишонни мўлжалга олиб амалга оширилади.

Улоқтириш (отиш) старти чизигидан бажарилади. 15, 20, 25, 30, 35 метр узоқликда ўрнатиш халқа нишон вазифасини ўтайди. Беллашувчилар турган жойларидан икки марта машқни бажариб кўрадилар, сўнгра халқага (нишон) уч маротаба ҳисобга олинадиган улоқтиришни бажарадилар. Халқага тегиш “ҳа” ёки “йўқ” деб қайд қилинади.

Копток ёки гранатани улоқтиришда натижа метр ва сантиметрларда 1 см. аниқликда ўлчанади.

Машғулоти чоғида улоқтириш машқларидан фойдаланилади. Пайларнинг умумий ривожланиши учун қуйидаги машқларни қўллаш лозим; — елка суякларига қўлларнинг айланма ҳаракатлари, таҳлилий машқлар, майда тошларни отиш, узоқ ва яқин масофадаги нишонга отиш (улоқтириш), турган жойдан улоқтириш, югуриб келган ҳолда улоқтириш, мўлжалсиз улоқтириш, меъёрларни бажариш. Машқлар ўнг ҳамда чап қўлда бажарилади.

!!!U ro!e шo!BoS — !!U 000Z * !!!U ro!e шo!BoS — !!U 000Z * !!!U ro!e шo!BoS — !!U 000Z *

ЧАВАНДОЗЛАР БАҲСИ

Ҳозирда пойтахтнинг отчопа-рида Республика чемпионати мусобақалари бўлиб ўтмоқда. Унда Бухоро, Сурхондарё, Сирдарё, Андижон, Фарғона, Наманган, Тошкент вилояти ва шаҳрдан жами 66 нафар спортчи отлар жамланди.

Мутахассисларнинг фикрича, мусобақада иштирок этаётган “Сигнал — 87”, “Ковум — 89”, “Запрет — 90”, “Харибда — 86”, “Арс — 99”, “Сўғдиёна — 87”, “Бек — 92” номли отларига ижобий баҳоратлар кўпроқ бўлмоқда.

Шуни алоҳида таъкидлаш жоизки, ушбу чемпионат ғолиблари 20-23 апрелда Бишкек, 2-4 июнь кунлари Қозғистоннинг Алмати шаҳрида ўтказиладиган жаҳон кубоги саралаш баҳсларида иштирок этиш ҳуқуқини қўлга киритиб, юртимиз спортчи нуфузини муносиб тарзда ҳимоя

қилишади.

Ўзбек кураши дунё
кезмокда

Ҳозирда ўзбек кураши нафақат Осиё, Европа, балки бутун дунёга тан олинаётгани ҳеч кимга сир эмас. Айниқса, инглизларнинг “Ўзбек кураши дунёни эгаллаётгани айни бугуннинг ҳақиқатидир” — деб айтган фикрига қўпчилик ишонмаса керак.

Гап шундаки, яқинда Буюк Британиянинг Редфорд шаҳрида Буюк Британия кураш ассоциацияси томонидан ўзбек кураши бўйича Англия 1 - чемпионати ўтказилди.

Аксарият курашчилар қатнашган чемпионатда инглиз полвонлари ҳам ўзбек курашининг усулларини ажойиб тарзда ўзлаштир-

ганликларини намойиш қилишди.

Ушбу турнирда қуйидагилар ғолиб деб топилди.

Жон Риф — ўсмирлар ўрта-сида.

Марк Вайнрайт (73 кг)

Пол Бартн (81 кг)

Пол Соьер (88 кг)

Жон Вассало (100 кг)

Жон Кремин (Мутлоқ вазн)

Мусобақадан сўнг ўтказилган таъсис конгрессида Тим Томас Буюк Британия бирлашган қиролиги ассоциацияси президенти, Стефан Свитлов ассоциация раиси, Пал Соьер ассоциация котиби ва Брендон Жонс хоним эса спорт директори этиб тайинланди.

Демак, бундан билиш мумкинки, ўзбек кураши келажақда ўзининг муносиб ўрнини эгаллаши, шубҳасиз.

РАҚАМЛАР:
ТЕҒИШЛИ,
АҲАМИЯТЛИ

“Спорт” газетаси ижодкорлари таҳлилига кўра, яшил майдонларда юлдузлар рақами деб эътироф этилган 10-рақам бугун ўз мавқеига тўла эгалик қилмапти. Пеле, Ди Стефано, Марадона... Шу юлдузлар билан аср рақамини белгилаш мумкин, лекин нима учун айнан бу рақам бугунги донгдор футболчилар эғнида йўқлиги ажабланарли. Бир пайтлар 10 ни жондан суйиб юрган Ю. Клинеман кейинчалик 18 ни ўз либосига айлантириб олган ва “мен энди 10-рақамда мўъжиза яратиш мумкинлигига ишонмайман” дея изох берган. Демак, ҳеч ким Пеле ёки Марадона бўла олмаслиги аниқ бўлганидек, уларга тегишли рақамларни эғнига илишдан уялишлари табиий.

Ҳозирга келиб энг мафтункор рақам негадир ярим ҳимоячиларга хос эканлигини кўпчилик билади. Айниқса, 7-рақам остидагиларнинг ҳар бир “ижро”си бу сўзларни тасдиқлайди. “Яшил майдонлар 10-чилар қўлида эди, энди улар ўрнини 7-чилар банд этади” дея жар солаётган фанат-журналистлар ҳам бирмунча ҳақлидек. Уларни шундай дейишга ундаётган нарсаси бу йилги мавсум кашфиёти — Андрей Шевченко эканлигига шубҳа йўқ. Бу масалага ҳолис ёндашадиган бўлсак, яна айрим нарсалар ойдинлашади. Яъни, тарихда ҳам 7-рақам соҳиблари ўзларига яраша доврў қозониб келишган. Бразилия футбол осмонида Пелега ҳамроҳ бўлган. Жаирзиньо ва Гаррича айни шу рақамли либосни бир-бирига мерос қолдирган. Ва уч қарра жаҳон чемпиони медалларини 7-рақамли футболчиларига осиб олганлар.

МУАММОНОМА

Хурматли газетхон!
Қуйида таърифланиб ва буюк соҳибқирон Амир Темури ўғитларидан келтирилиб, рақамларда ифодаланган сўзларни топиб очқични ҳал этинг.

1. Муаррих аллома Шарофиддин Али Яздийнинг нодир асари — 7, 2, 11, 2, 6, 9, 22, 16, 2.
2. Амир Темурнинг волидаи мухтарамаси исми — 20, 26, 21, 1, 9, 2, 12, 22, 20, 25, 9.
3. Соҳибқирон сиймосини кино экранда гавдалантирган санъаткор — 16, 25, 18, 2, 16, 16, 2, 5, 3, 2, 6, 1, 16, 22, 28.
4. Амир Темур авлодига мансуб ўзбек қабиласи

— 8, 2, 6, 4, 22, 24.

Ҳикматлардан:

5. Аввал 14, 15, 4, 5, 22, 17. — кейин йўл.
 6. Вақт ўтгандан кейин қиличнинг тошга — 19, 22, 27.
 7. Бир кунлик адолат — 23, 7. кунлик тоат-ибодатдан афзал.
 8. Беткай кетар, бел қолар, Беклар кетар 13, 4 қолар.
 9. Бошга 10, 1, 4, 1, 19. келса-да рост сўзла.
- Очқич жавоблари асосида шаклдаги рақамларни ҳарфлар билан алмаштириб муаммони ечинг. Улардан Ўзбекистон Қаҳ-

рамони, атоқли ижодкор Абдулла Орипов шеърдан тўрт мисра аён бўлади.

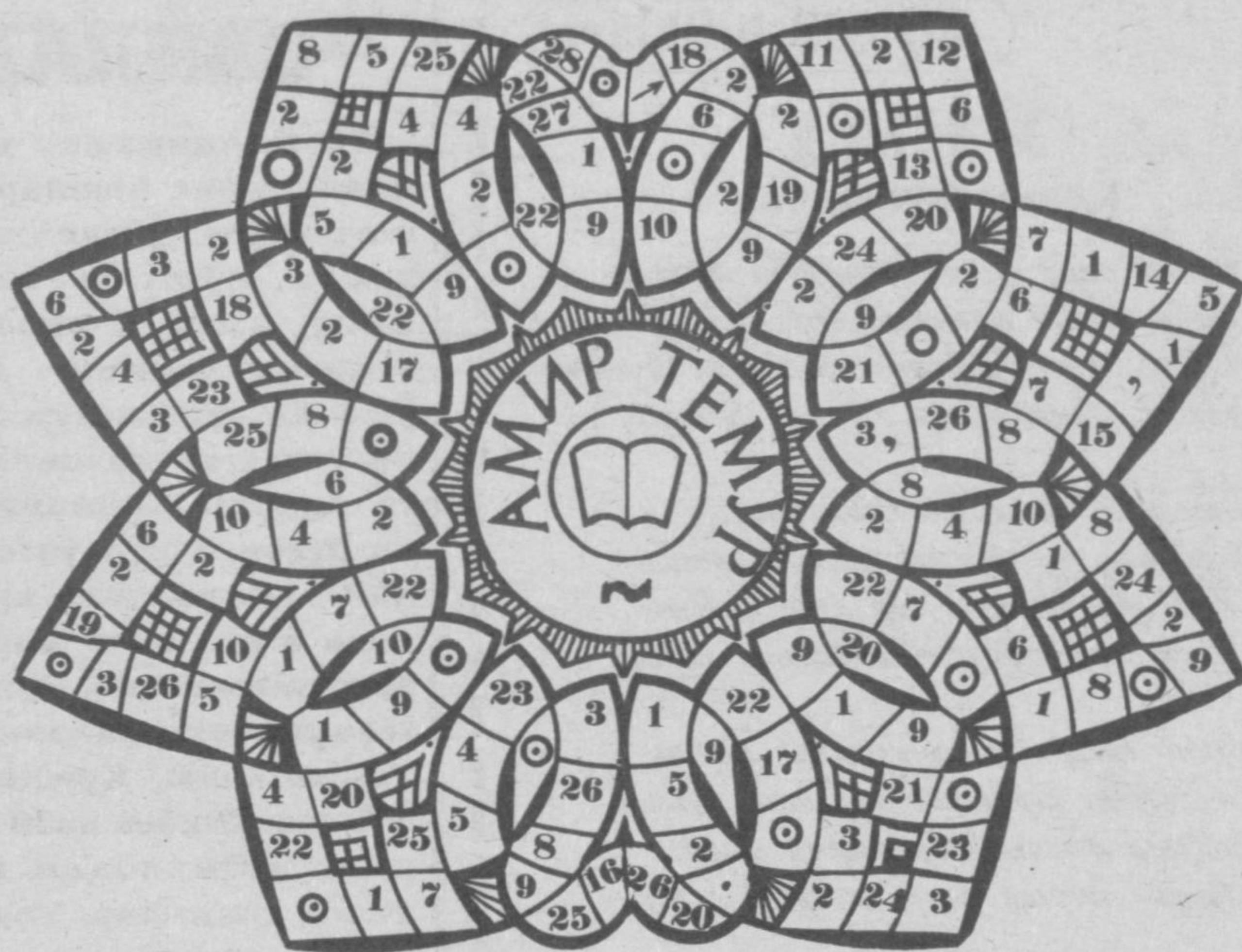
Ф. ОРИПОВ тузди.

Газетамизнинг 2000 йил 8 апрель сониде берилган физик кроссворд жавоблари.

Гор: генри, сония, фарада, Ньютон, парсек, нуклон, фотон, вебер.

Вер: венера, бензин, заряд, катод, экран, волга, кра-тер, навбат.

Айл: обсерватория, автоцистерна, космонавтика, яримўтказгич, осциллограф, аэродинамика, электромо-бил, гальванометр.

ҲАРАКАТДА — БАРАКАТ

Узлуксиз таълим боғчадан бошланади. Уғил-қизларни мактабгача таълим муассасаларига қанчалик кўп жалб этилса, таълим пойдевори шунчалик мустаҳкам заминга эга бўлади. Бунинг учун, аввало, жойларда вақтинча ёпилган боғчаларни ишга тушириш, янги тарбия учоқларини бунёд этиш, болаларни мактабга тайёрлаш учун зарур шарт-шароитларни яратиш лозим. Наманган вилоятида жами 830 та мактабгача таълим муассасаси мавжуд. Уларга 20 фоиз бола жалб қилинган. Бу, албатта, юқори курсаткичлар сирасига кирмайди. Шу сабабли вилоят халқ таълими бошқармаси уғил-қизларни боғча-

ларга қамраб олиш фоизини ошириш мақсадида янги дастур ишлаб чиқди. Дастурга кура барча шаҳар ва туманларда қисқа муддатли ва ноанъанавий гуруҳлар/маҳаллалар, мактаблар қошида мактабга тайёрлаш гуруҳлари, яқшанбаллик гуруҳлари/очилади, вақтинча ёпилган боғчаларнинг фаолияти тулиқ тикланади, махсус соғломлаштириш боғчалари сони кўпайтирилади ва ҳоказо.

Дастурни амалга ошириш 2003 йилга қадар давом этади. Ҳозирги кунда вилоят бўйича 25 та мактабгача таълим муассасасида янги дастур бўйича тажриба-синов майдончаси ўз иштини давом эттиряпти. Шунингдек, боғча ходимлари янги педагогик тех-

Maktabgacha ta'lim

нологиялар асосида малака оширишяпти. Режага биноан 2003 йилга келиб вилоят бўйича 50 фоиз бола мактабгача таълим муассасасига қамраб олинади. Курилиб турибдики, олдинга қўйилган мақсад ташаббус, ташкилотчилик ва фидокорона меҳнатни талаб қилади. Вилоятда изланишлар ҳам шунга яраша бўлаяпти, деб айтиш мумкин. Аммо бу ҳаракатларнинг нечоғли натижа беришини олий ҳакам — вақт курса-тади.

Аваз ҲАЙДАРОВ,
ўз мухбиримиз

БАҲОР БАЙРАМИГА БАҒИШЛАНДИ

Республика ёшларининг "Биозэкосан" ўқув-услубий мажмуасида Наврўз байрамига бағишланган тадбир бўлиб ўтди. Ушбу тадбирда А. Хлебущкина номидаги 22-Меҳрибонлик уйи "Адабиёт ва экология" тўғрагининг аъзолари, А. Икромов туманидаги 396-болалар боғчаси, 81-мактаб мажмуаси, Шайхонтоҳур туманидаги 65-мактабда ташкил этилган тўғрақлар, шунингдек мажмуа бошқа тўғрақларининг бир гуруҳ қатнашчилари иштирок этдилар.

Тадбирда асл миллий байрамимиз "Наврўз"га бағишлаб "Экология бизнинг келажагимиз", "Табиатни асранг" каби мавзуларда сахна кўринишлари, деворий газета, кўргазмалар ташкил қилинди, тўғрақ аъзолари шеър, кўшиқ, рақслар ижро этдилар.

Ушбу байрамда ёш авлодни соғлом, ҳар томонлама баркамол қилиб тарбиялаш, она-табиат билан ҳамнафас бўлиб, уйғунликда яшашга интилиш айниқса яққол кўзга ташланди.

Тадбир сўнггида тўғрақ қатнашчиларига сумалак ва бошқа нозу-неъматларга бой дастурхон ёзилди.

С. ТўРАЕВА,
Республика ёшларининг "Биозэкосан" ўқув-услубий мажмуаси ходими

Тошкент шаҳри Мирзо Улугбек туманидаги 65-сон катталар таълим маркази томонидан 1997 йилда Гаппаров Музаффар Абдужаппарович номига берилган О'Р—В 016456 рақамли аттестат йўқолганлиги сабабли БЕКОР ҚИЛИНАДИ.

Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги раҳбарияти ва жамоаси Сирдарё туман халқ таълими бўлими собиқ мудир, халқ таълими фахрийси

Халос РАҲМАТОВ вафоти муносабати билан марҳумнинг оила аъзоларига чуқур ҳамдардлик билдиради.

Ўзбекистон Фалсафа жамияти раёсати, раёсат аъзоси, Тошкент Давлат шарқшунослик институти "Ижтимоий-сиёсий фанлар" кафедраси мудир, Ўзбекистонда хизмат қурсатган фан арбоби, фалсафа фанлари доктори, профессор Матбуа Аҳмедовага ўғли

Бобуржон АҲМЕДОВнинг бевақт вафоти муносабати билан чуқур ҳамдардлик изҳор этади.

ЭЪЛОН

Консалтинг хизматлари учун тендерга
МАРҲАМАТ!

Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим
вазирлиги Ўрта махсус, касб-хунар таълими маркази

Ўрта махсус, касб-хунар таълими маркази ва Осиё Тараққиёт Банки ўрта махсус, касб-хунар таълимини қайта ташкил этиш ва ривожлантириш лойиҳасини татбиқ этиш борасида кейинчалик кичик техник ҳамкорлик кўрсатиш гуруҳида ишлаш билан таълим соҳасида консалтинг хизматларини кўрсатиш бўйича тендер ўтказилиши тўғрисида Эълон қилади.

Даъвогарга қўйиладиган асосий талаблар:

- олий маълумот. Таълим ва бошқарув соҳасида илмий даражаси бўлгани маъқул;
- таълим муассасаларида раҳбар сифатида камида 5 йиллик иш тажрибасига эга бўлганлар;
- одамлар билан яхши муомала кўникмасига эга бўлганлар;
- инглиз тилини яхши билиш (ўқиш, ёзиш, гаплашиш);
- зарур бўлиб қолганда иш вақтидан ташқари ҳолларда ҳам ишлашга имконияти бўлиши шарт.

Танловда иштирок этишни хоҳловчилар 2000 йил 15 майгача қуйидаги манзилга мурожаат қилишлари мумкин:

Тошкент шаҳри, Мустақиллик майдони — 5.

Телефонлар: 139-16-06, 139-16-21, факс: 139-16-48.

QUTLOV

Хурматли
ҳамкасбларимиз

Асадулло БОЙТЕМИРОВ,

Тургун НОРБЎТАЕВ!

Сизларни 55 ёшлик юбилейларингиз билан чин дилдан муборакбод этамиз. Сизларнинг туманимиз ёшларига бераётган таълим-тарбияларингиз ҳамиша таҳсинга сазовордир.

Лицейимиз жамоаси Сизларга соғлиқ-саломатлик, педагогик фаолиятларингизга омад тилайди.

Зарбдор туман иқтидорли болалар лицейи жамоаси

Хурматли Мухидил
Фозиловна!

Сизни таваллуд кунингиз — 50 ёшингиз билан самимий қутлаймиз. Аввало, Сизга оилавий бахт ва осуда турмуш тилаймиз. Масъулиятли ва шарафли касбингизда янги зафарлар йўлдош бўлсин.

Сизга олам-олам қувончлар тилаб ҳамкасбларингиз — Чилонзор тумани 181-мактаб жамоаси

Хурматли Асалат
УМАРОВА!

Сизни туғилган кунингиз билан чин дилдан муборакбод этамиз. Ёшлар таълим-тарбиясидек масъулиятли фаолиятингиз ҳамиша Сизни ютуқлар, самаралар билан қувонтириб юрсин. Ҳамиша соғ-омон бўлинг.

Тошкент шаҳридаги 144-мактаб жамоаси ва оила аъзоларингиз

Ko'ngil bitiklari

ЎГИТ

Кизим Зулфизарга

Болам сира бўлма намозда йўлдош,
Вақл келиб йўлнинг бир кун тиккаб тоб.
Дўст тушиб ўзининг айласини сирдош,
Пайт топиб бўлар у сени душман, ёв.

Ўтмагин хатарин кўналаридан,
Сўқмоғи мудоғинидир, оғирин сароб.
Ўша сўқмоқларга бир бора кирсан,
Жон болам бўлади азобини хароб.

Олиб қотар-қотини одатлар ўзини,
Юзларин беркинлар кўнанида туллар.
Азобга айланаб бу ширин ҳаёт,
Ҳашто тошлаб ўлар баҳорини аллар.

Опани ўзини бу болам ёдда тут,
Нокисга бўлмагини кўнака экинҳор.
Инсонда бўлмаса эътиқод субут,
Ҳаётда бўлади масхара ва хор.

САКСОВУЛ

Нилоҳида ўлар бадаб сахро,
Ўтмасида бир тул сақсовул ҳайрон.
Заминини бу фан сароб бағрида,
Ёлғизликдан бўлиб билларин ваён.

Менин ҳам сенидек байрона дилим,
Мени ҳам сендек қийнаган ҳаёт.
Қал, дўстим иккимиз бирга яшаймиз,
Иккимиз бир бўлиб қиламиз сабот.

Махбуба НАЗАРОВА,
Бухоро шаҳар А.Навоий номидаги
4-ўрта мактабнинг одобнома фани
ўқитувчиси

УСТОЗ ВАЛИ ОТА
ҒАФУРОВ
ХОТИРАСИГА

Шоғларин соғиниб ўлтириб тоҳи,
Шундан кўнларинга дастгоҳи қалам.
Шунда нҳам берар устоз нилоҳи,
Ва дейди: бу йўлда ҳасрат бўл болам.

Ҳақ йўлини тушибсан мард бўл, бошир бўл,
Буни атайдилар тақдирин адал.
Ширинлик ишларин ҳақ тили мудом
Аввал келмасидан манғидан ажал.

Инсон қадр топармиш эзу нити-ла,
Дуё қотинига бериб Зев, сайқал.
Ўш ҳам сўзмасини бағдан ўзига
Ўрнатиб кўнларини мангуна ҳайқал.

Нитин халисга рабон барфа йўл,
Алар ҳақ қокиммай отар муродна.
Ўзларин рўқига узатиллар кўл
Боши элик эл ира қалмак унгла.

Шан олмак лозимдир зоти муҳтарам,
Мозидан айтилган ҳар бир сўзининг.
Шанга неъматин-ла сўйиб сийлаган
Рухи шод зотлардан бири ўзининг.

Бовобой ЧАҚОНОВ

“САЙЛАДИМ СЎЗЛАРНИНГ САРАЛАРИНИ...”

70-йилларнинг охири 80-йилларнинг бошларида ўзбек шеърининг ривожига катта ҳисса қўшган оташнафас шоир, ажойиб инсон Шавкат Раҳмон ўзининг қисқагина умрини сермазмун ва самарали ўтказган инсонлар сирасига киради. 70-йиллар шеърининг бугунги кун ўзбек анъанавий шеърининг янги нафас, янги шакл олиб кирган десак хато қилмаймиз. Чунки бу давр шеърининг Шавкат Раҳмон, Усмон Азим, Хуршид Даврон, Йўлдош Эшбек каби халқимизнинг истеъдодли шоирлари камол топдилар. Улар шеърининг руҳиятини эркинлиги, ҳурлиги, мустақиллиги ўзини намоён қила олди.

Ҳақиқий шеър юрагидан дарди бор, халқ дардини, орзу-армонини ўзиники қилган шоирлар қаламига мансубдир.

Шавкат Раҳмон гарчи қисқагина яшаган бўлса-да, юрагидан дарди борлиги учун ўзидан ажойиб шеърлар, шеърининг мажмуалар қолдирди. Чунки Шавкат Раҳмон ҳар бир нарсасига синчковлик билан назар ташлар ва бирор-бир муаммага, халқнинг ташвишу қувончига бефарқ қарай олмасди.

Бахтиёрман деган биргина сўзини
айтиш учун керак қанча куч-қудам,
гарчи бахт сўзларининг энг ёқимлиси,

гарчи турса ҳамки тилининг учидан
Оғир ботмасмикин
бу сўз кимгадир,
тегиб кетмасмикин оҳ-воҳларига,
қандоқ бардош бериб яшайман кейин
бахтсиз кимсаларнинг нигоҳларига...

Ҳа, бу мисралар халқнинг бахти учун умрини тиккан шоирнинг дил изҳоридир.

Шавкат Раҳмон келажакка интилиб, келажакни кўриб, келажакни ҳис қилиб яшади. Шу сабаб у:

Xotira

... Бир йиллик
ўн йиллик масофалардан
Кўз очиб юмгунча ўтмак имкони
Буюк келажакнинг қайси асрида
Оғир қай асри соғиниб жоним...

Шавкат Раҳмон 70-йилларнинг охири 80-йилларнинг бошларида сермаҳсул ижод қилди. Шоирга отилган бўҳтон тошлари, фитналар ундаги ҳис-туйғунинг янада юксалишига, янада олдинга интилишига туртки бўлди.

Унинг шеърининг гўзаллик фалсафасидир. Ҳар бир шеърда, ҳар бир мисрасида дард, алам, ачиниш туйғуларини муҷассамки, бу мисралар халқни ўзлигини англашга, ҳақ-ҳуқуқини танишга чақирди.

Ш. Раҳмон ҳақида гапирлар экан, унинг ажойиб ва тажри-

бали таржимон эканлигини эътибордан соқит қилиб бўлмайди. Унинг саъй-ҳаракатлари билан ўзбек китобхоналари испан адабиётининг буюк намоёндалари бўлмиш Рафаэль Алберти, Жуан Рамон Хаменес, Федерико Гарсиа Лоркаларга ошно бўлиб, улар шеърининг баҳра олдилар.

Бир сўз билан айтганда, Ш. Раҳмон ўз қаламига, ўз овозига эга шоирлардан эди. У ўзининг бир шеърини “шоир”, “шоирлик” сўзларини шундай таҳлил қилади:

... Энди жим турсиз,
оғир, биладан,
аммо ҳар кимсага тақдир насибдир,
билмоқчи бўлсангиз агар, шоирлик
жасорат сўзининг таржимасидир...
Яна бир шеърини:
Шавкат Раҳмон деган
бир ўжар шоир,
бир кун қайтадан яраладими?
Ҳаётим маънисин жуда кўп ўйлаб,
Сайладим сўзларининг
сараларини...

деб ёзган шоирнинг, шеърининг ашаддий муҳлиси сифатида шоир хотирасини эслаб, сўзларининг сараларини сайлашга интилдим.

Илоҳо, Шавкат Раҳмон руҳи шод, жойлари жаннатда бўлсин!

Абдул Азиз ҚОСИМЗОДА,
ЎзДЖТУ ўқитувчиси

Бир онаизорнинг ёлғизгина ўғли дардга чалинибди. Унинг касалини даволамоқчи бўлган табиблар узоқ ўйга чўмбдилар ва:

—Бу йигитнинг касали баҳорий яшилликдан, Наврўзнинг хуш ҳавосидангина шифо топиши мумкин, — дебдилар.

Куз охирида бораётган эса-да, ўртада уч ойлик қиш бор эди. Йигитнинг аҳволи эса кундан-кунга оғирлашиб борарди.

Она кечаси кундузи Оллоҳга ёлвориб, ўғлининг соғлигини тиларкан. Одамлардан илму тажрибаси, ўткир табибларни суриштираркан. Яна бир машҳур табибнинг дарагини эшитибди ва уни ҳам ялиниб-ёлвориб уйига олиб келибди. Табиб беморнинг дардини бир кўришдаёқ билиб олибди, аввал келган табибларнинг маслаҳатиниям онадан сўрабди. Қўшни хонага чиқиб, жаҳл билан:

—Ахир, ўғлингизнинг касалига нималар даво бўлишини айтишибди-ку! Бошқа илож йўқ: унга фақат баҳорий яшиллик, Наврўзнинг сўлим ҳавоси даво бўлиши мумкин. Ҳали куз тугагани йўқ, қиш тўқсон кун давом этади. Менинг қўлимдан нима келади?! — деб бақириб берибди.

Унинг ҳамма гапини бемор эшитибди, шундан кейин унинг аҳволи кун сайин эмас, соат сайин оғирлашиб борибди. Лекин она сира тақдирга тан бермабди, умидсизланмабди. Яна янги, элдан яхши ном қозонган табибларни излаб-йўқлайверибди. Олис бир тоғ қишлоғида ажойиб ҳақим борлигини

эшитиб, ўша ёққа йўл олибди. Бир неча кун йўл босиб, ҳақимни уйига олиб келибди.

Табиб бемор йигитнинг олдида ўтириб, худди эски танишлардек ҳол-аҳвол сўрашибди. Томирини ушлаб кўрибди ва табассум билан гап бошлабди:

—Оллоҳнинг ўзига осон, шифо берса бу кунлар тушдай бўлиб қолади. Мендан аввал кўрган табиблар тўғри айтишибди: дардингизга баҳорий яшиллик,

наврўзий хуш ҳавога даво бўлади. Алҳамду-лиллоҳ, тузалишингизга оз қолди. Мана, куз охирида бораёпти. Кўз очиб юмгунча, бир ҳовуч қиш ҳам ўтади-

кетди. Қарабсизки, сизнинг танангизга қувват, кўзларингизга нур, дилингизга янги орзу-ниятлар бахш этиб, баҳор кириб келади. Ўғлим, ноумид бўлманг, ҳадемай тузалиб кетасиз.

Мана шу гапларни айтиб, табиб қайтиб кетибди. Ўша кундан бошлаб бемор йигитнинг кўнглида тузалишга бўлган ишонч қуртаклари барг ёза бошлабди, кўзларида ҳаёт нури жилваланибди. Меҳру муҳаббат, самимият билан айтилган доно сўз беморга сабр-қаноат, ирода бахш этибди. Ҳадемай юртга баҳор келибди. Илк яшиллик, баҳорий мусаффо ҳаво сув ичиб барглари жонланган ниҳол каби бемор йигитга ҳам куч-қувват, бардамлик, соғлиқ ато қилибди.

ТАБИБ

Ривоят

Ma'rifat

ТАЪСИС
ЭТУВЧИЛАР:

Ўзбекистон Халқ таълими вазирлиги, Ўзбекистон Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Таълим ва фан ходимлари касба уюшмаси Марказий Кўмитаси.

Бош муҳаррир
Ҳалим САИДОВ

Таҳрир ҳайъати: Йўлдош АҲМЕДОВ, Жуманазар БЕКНАЗАРОВ, Икром БУРИБОЕВ, Шукур ЖОНБОВ, Фахриддин КАРИМОВ(масъул котиб), Курбонбой МАТҚУРБОНОВ, Нўмонжон РАҲИМЖОНОВ, Йўлдош САИДЖОНОВ, Абдусамат РАҲИМОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Ҳулкар ТҲИМАНОВА, Саъдулла ҲАКИМОВ, Уткир ҲОШИМОВ

«Шарқ» нашриёт матбаа концерни босмахонаси.
Қорхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси 41-уй

Рақам ва далиллар ҳаққонийлиги учун мақолалар муаллифлари масъулдилар. Фойдаланилмаган мақолаларга жавоб қайтаришмайди. «Маърифат»дан материалларни кўчириб босиш таҳрират рухсати билан амалга оширилиши шарт.

МАНЗИЛИМИЗ: 700083, Тошкент, Матбуотчилар кўчаси, 32.
ТЕЛЕФОНЛАР: масъул котиб—136-56-42, хатлар ва оммавий ишлар бўлими—136-54-23.

Газетани IBM компьютерида
Абдурашул НАРМАНОВ ва Малоҳат ТОШОВА
саҳифалади.

Навбатчилар: Ҳулкар ТҲИМАНОВА,
Ҳусан НИШОНОВ

Рўйхатдан ўтиш
тартиби № 20.
ИНДЕКС: 149, 150.
Г-287.
Тиражи 37.728
Г. 1 2 3 4 5 6
Ҳажми 4 босма табоқ.
Офсет усулида
босилган, қоғоз бичими
А-3.

Босишга топшириш
вақти — 20.00.
Топширилди — 20.00.